

Kriminalita mladistvých a příčiny páčání trestné činnosti v Kraji Vysočina

Bc. David Fejta

Diplomová práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. David Fejta**
Osobní číslo: **H140211**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Kriminalita mladistvých a příčiny páchaní trestné činnosti v Kraji Vysočina**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti kriminality mladistvých v současné společnosti, její prevence a možností sociálně pedagogické intervence.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu formou obsahové analýzy dokumentů.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BARILIK, N. Igor. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-065-9.

FIRSTOVÁ, Jana. Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-521-0.

LOEBER, Rolf and David P. FARRINGTON. From Juvenile Delinquency to Adult Crime: Criminal Careers, Justice Policy, And Prevention. New York: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0199828180.

MARTÍNEK, Zdeněk. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0127-4.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Ilona Kočvarová, Ph.D.**

Ústav školní pedagogiky

Datum zadání diplomové práce: **22. listopadu 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **20. dubna 2017**

Ve Zlíně dne 22. listopadu 2016

doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 29. 3. 2017

..... Bc. F. F. F.

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Diplomová, diplomová, bakalářská a rigorózní práce odebraná uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odezdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 2:*

(3) *Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školská či vzdělávací zařízení, ulíže-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní díla:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpráve-li autor takového díla náležitě svolení bez věcného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nakazemí občanského práva jeho vůle a soudu. Ústanovení § 35 odst. 3 náleží neodůvodněno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenční, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výsledků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licenční smlouvy podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k větší výšce dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tématem diplomové práce je problematika související s jedním ze závažných společenských problémů v boji s kriminalitou, týkající se protiprávních činů dětí. Snižování a omezení páchání trestné činnosti ze strany pachatelů z řad dětí a mládeže se jeví jako jedna z významných priorit naší společnosti a proto by se jí mělo dostat dostatečné pozornosti.

V teoretické části práce jsou rozpracovány poznatky získané z dostupné odborné literatury. V první části práce se věnujeme rozboru základních pojmů důležitých pro správné pochopení dané problematiky. Dále je zde pojednáno o důležitých souborech jevů souvisejících s kriminalitou mladistvých, prostor je věnován možným příčinám vzniku závadového jednání, analyzován je i vývoj kriminality mladistvých. Rovněž se zabýváme jednotlivými aspekty výchovného prostředí a legislativou s ohledem na dospívající mládež.

V praktické části mapujeme současný trend vývoje kriminality dětí a mládeže v Kraji Vysočina na základě analýzy dokumentů, kdy hlavním záměrem je popsat současnou situaci a nastínit vývoj cílové skupiny v tomto kraji.

Klíčová slova: dítě, nezletilí, mladiství, kriminalita, delikvence, kriminogenní faktory, systém včasné intervence

ABSTRACT

The theme of this diploma work covers issues relating to one of the major social problems in combating crime with regard to offences carried out by children and young people. The reduction and limitation of criminal activity by young offenders and children appears as one of the major priorities of our society and it should therefore be given adequate attention.

In the theoretical part of the work, information obtained from available specialist literature is developed. The first part deals with analysis of the basic concepts important for a proper understanding of the issue. This is followed by a discussion of the range of phenomena relating to juvenile delinquency, where space is also devoted to possible causes of unhealthy behavior and investigation of the development of youth criminality. Specific aspects of upbringing and legislation with regard to teenagers are also covered.

The practical part deals with the current trend towards development of juvenile crime in the Vysocina region based on the analysis of documents, where the main purpose is to describe the current situation and outline the development of the target group in this region.

Keywords: child, minors, juveniles, crime, delinquency, criminal factors, early intervention system

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Iloně Kočvarové, Ph.D. za odbornou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Dále bych rád touto cestou poděkoval všem kolegům z řad policie České republiky za jejich pomoc, podporu a zejména poskytnutí důležitých informací, které se staly nezbytnou podmínkou zdárného dokončení této práce.

Velký dík patří i mojí rodině, především manželce Aleně za její nezměrnou trpělivost a morální podporu.

David Fejta

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 KRIMINALITA MLADISTVÝCH	14
1.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	15
1.2 VÝVOJ KRIMINALITY MLADISTVÝCH	18
1.3 PŘÍČINY (ETIOLOGIE) A PODMÍNKY KRIMINALITY MLÁDEŽE	19
1.4 PROBLEMATIKA DELIKVENTNÍ MLÁDEŽE.....	22
1.5 HODNOTY MLÁDEŽE.....	24
2 HLAVNÍ FAKTORY VZNIKU DELIKVENCE MLADISTVÝCH	26
2.1 BIOLOGICKÉ FAKTORY	27
2.2 PSYCHOLOGICKÉ FAKTORY	28
2.3 SOCIÁLNÍ FAKTORY	28
2.3.1 Rodinné prostředí	29
2.3.2 Školní prostředí	31
2.3.3 Vrstevnické a sociální skupiny.....	32
2.3.4 Média a moderní komunikační technologie	33
2.3.5 Volný čas.....	34
3 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY U MLÁDEŽE	36
4 LEGISLATIVA VE VZTAHU K MLÁDEŽI	37
4.1 LEGISLATIVNÍ RÁMEC.....	37
4.2 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST A ZÁNİK TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI	39
4.3 OPATŘENÍ UKLÁDANÁ MLADISTVÝM.....	41
5 KONTROLA KRIMINALITY MLÁDEŽE	43
5.1 PREVENCE KRIMINALITY	44
5.2 SOCIÁLNÍ PREVENCE	45
5.3 SITUAČNÍ PREVENCE	46
5.4 PREVENCE VIKTIMNOSTI.....	47
6 PREVENTIVNÍ KONTROLA KRIMINALITY MLÁDEŽE	48
6.1 PROJEKTY PREVENCE KRIMINALITY NA CENTRÁLNÍ ÚROVNI	48
6.1.1 Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy	49
6.1.2 Ministerstvo práce a sociálních věcí	49
6.1.3 Ministerstvo zdravotnictví	49
6.1.4 Ministerstvo spravedlnosti	49
6.1.5 Ministerstvo vnitra	50
6.1.6 Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky	50
6.1.7 Mezirezortní komise pro záležitosti romské komunity	50
6.2 PROJEKTY PREVENCE KRIMINALITY NA MÍSTNÍ ÚROVNI	51
6.3 PROJEKTY PREVENCE KRIMINALITY S ÚČASTÍ POLICIE.....	53
7 SHRNU TÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	55
II PRAKTICKÁ ČÁST	57
8 VÝZKUM V OBLASTI KRIMINALITY MLADISTVÝCH	58

8.1	KONCEPCE VÝZKUMU	58
8.2	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	58
8.3	CÍLE VÝZKUMU	59
8.4	METODOLOGIE VÝZKUMU	62
8.5	VÝZKUMNÝ SOUBOR	65
8.6	ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	66
8.6.1	Podíl na trestné činnosti mladistvých podle pohlaví.....	66
8.6.2	Vybrané aspekty vývoje a struktury kriminality mladistvých v Kraji Vysočina.....	67
8.6.3	Frekvence ovlivnění alkoholem či jinou návykovou látkou při páchání TČ.....	79
8.6.4	Podíl mladistvých opakovaně se podílejících (recidiva) na trestné činnosti	80
8.6.5	Podíl mladistvých na trestné činnosti ve formě spolupachatelství a struktura.....	82
8.6.6	Struktura podílu mladistvých páchajících TČ na útěku od rodiny či dětských domovů aj.....	84
8.7	STRUKTURA A POROVNÁNÍ KRIMINALITY MLÁDEŽE	85
8.8	STRUKTURA A POROVNÁNÍ KRIMINALITY NEZLETILÝCH (DĚTÍ).....	93
8.9	INTERPRETACE A DISKUZE K VÝSLEDKŮM VÝZKUMU	99
	ZÁVĚR	105
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	107
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	110
	SEZNAM OBRÁZKŮ	111
	SEZNAM GRAFŮ	113
	SEZNAM TABULEK.....	115
	SEZNAM PŘÍLOH.....	116

ÚVOD

Cílem práce je upozornit na současný stav kriminality mladistvých a prevence v této oblasti.

Kriminalita jako fenomén je součástí existence každé společnosti. Kriminalita mladistvých je často diskutovaným tématem. Komplexně se touto problematikou zabývají kriminologové a zájem o uvedené má i laická veřejnost, což bylo podnětem pro volbu tématu: „Kriminalita mladistvých a příčiny páchaní trestné činnosti“. Kriminalita mladistvých je specifickou trestnou činností, v mnoha aspektech se odlišuje od kriminality dospělých. Hlavní odlišností je věková hranice, kdy ještě jedinec nedosáhl věku 18 let a ještě není ani zcela způsobilý vyhodnotit závažnost svého konání. Tato věková skupina ze strany společnosti tak vlastně dostává poslední možnost se změnit a snaží se ji navést na správnou cestu a umožnit vstup do světa dospělých s neposkvrněným štítem.

Lidé často zneužívají možnost svobody a uplatňují své práva v plném slova smyslu, bez ohledu na ostatní členy společnosti. Často nerespektují své povinnosti, nastavené pravidla společnosti ani její zákonná ustanovení, jimiž se naše společnost řídí. Tím se člověk dostává do rozporu se zákony České republiky. A právě mladiství, jsou součástí negativních procesů a jevů ve společnosti, významně jsou ovlivněni probíhajícím vývojem osobnosti a sociální adaptací. Při kontaktu s negativními vlivy, snadno podléhají tendencím, ohrožujícím jejich mravní a sociální vývoj, i s ohledem na to, že nejsou zcela sociálně kompetentní k aktivní obraně před těmito vlivy. Společnost by měla mladé generaci vytvářet dostatečné obranné mechanismy.

Převažující podíl na páchaní trestné činnosti má dospělý jedinec, osoba starší osmnácti let, jenž nese plnou odpovědnost za svoje činy. Zvyšuje se však i počet dětí a mladistvých, podílejících se na trestné činnosti. K zamyšlení přímo vybízí i stoupající brutalita a zákeřnost při páchaní těchto skutků.

Do získání správných návyků mládeže podstatně vstupuje i výchova v rodinách, kdy právě rodiče, vychovávající své potomky, právě často porušují nedbalostní či úmyslnou formou zákonná pravidla. Což se jeví jako zásadní při působení na své potomky a to i s přihlédnutím, že jsou sice ne jediným, ale zásadním vzorem při výchově svých dětí, společně se školou, vrstevníky a rozličnými zájmovými skupinami.

Na zřeteli musíme mít, že rozhraní sociálního věku mládeže, je určitým mezníkem, konkrétního zařazení do společnosti, do určité sociální skupiny. Sama společnost svou dynamikou, procesy ovlivňuje horní hranici sociálního věku v konkrétní společnosti. Při výchově jedince nedochází k jednostrannému ovlivňování či působení společnosti na jedince, nýbrž dochází k vzájemné interakci, kdy i jedinec ovlivňuje společnost.

Problematiku odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku rozpracovává zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže (dále jen zákon o soudnictví ve věcech mládeže). Jeho úkolem je optimálně zajišťovat socializaci, sociální integraci a rozvíjení odpovědnosti delikventní mládeže za své konání.

Stěžejním bodem v boji proti kriminálnímu chování mladistvých je preventivní působení. Prevence předchází vzniku a následnému zamezení šíření sociálně patologického chování, omezení vlivu rizikových faktorů, stává se oporou při výchově, k odpovědnosti za své jednání.

Projekt je rozdělen na dvě části. Teoretická část je vystavěna na statích odborné literatury a zákonů vztahujících se k tématu a využil jsem dostupné informace z odborných internetových stránek. Vymezeny jsou základní pojmy, nutné pro orientaci v problematice. Pojednáno je o faktorech ovlivňujících kriminalitu mládeže a prostor je věnován také prevenci kriminality.

Ve druhé, praktické části projektu jsou analyzována statistická data související s kriminalitou mladistvých. Byli využity dostupné spisové materiály, formuláře o trestném činu, formuláře o známém pachateli a statistiky vedené u Policie České republiky, Územního odboru, Služby kriminální policie a vyšetřování v Jihlavě ve výběrovém období let 2011-2015 pro celé území Kraje Vysočina.

Praktická část ověřuje předpoklady zkoumané oblasti problematiky. Při výchově mládeže, je nutné mít na mysli především to, že vyspělá společnost, preferuje preventivní působení před represivními zásahy. Při předcházení problémům u dětí a mládeže, sice neexistuje žádný univerzální návod jak nejlépe na to, vždy je důležitá vzájemná komunikace s dospívajícími, vštěpování společností uznávaných pravidel a rozvíjení pocitu vzájemné důvěry k dosažení pozitivních výsledků.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KRIMINALITA MLADISTVÝCH

Kriminalitě mladistvých je věnováno značné množství energie, vytvářeny jsou nové teoretické koncepce s praktickým využitím pro tvorbu zákonů. Stálá pozornost příčinám a podmínkám vzniku a růstu kriminality dospívajících je podmíněna celou škálou důvodů, z nichž nejvýznamnějším je, reálný předpoklad možné kladné změny osobnosti mladistvých pachatelů., související s vhodně zvolenou resocializační a reedukační strategií. Proti-pólem je riziko v dospívání, kdy změny osobnosti podléhající různým psychickým, sociálním a mravním deformitám, vedoucí jedince k delikvenci. (Večerka, 2004, s. 5)

Kriminalita se v předcházejících desetiletích stala masovým sociálním patologickým jevem, a jako vedlejší produkt naší globální společnosti se stala celosvětovým problémem. Je důsledkem jisté míry společenského života, kdy závažné poruchy chování, narušují sociální vztahy jedince k okolí a ke společnosti.

Na zkoumání kriminálních jevů se podílejí různé vědní disciplíny a jejich poznatky se vzájemně doplňují a prolínají, čímž představuje kriminalita interdisciplinární problém. Psychologické zkoumání různých kriminogenních fenoménů rozvíjí samozřejmě i poznatky z dalších vědních oborů. Je možno říci, čím hlubší poznatky o kriminalitě máme, lépe jsme schopni uplatnit vlastní psychologické poznatky při řešení konkrétních kriminálních fenoménů, při jejich interpretaci, objasňování, vyšetřování a napomáhají při zvolení vhodné strategie prevence.

Vždyť jak uvádí Danek (2007, s. 40), práce s mládeží, jako osobitá podoba konkrétní sociální práce, je mocným prostředkem společnosti, při působení na individuální převzetí zodpovědnosti za vlastní rozhodnutí v klíčových momentech jednotlivých životních etap (např.: výběr školy, volba povolání). Společnost a potažmo státní aparát legislativní regulací a finanční podporou, napomáhá rozvoji důležité struktury pro práci s dětmi a mládeží (např.: profesní poradenství, informační služby). Napomáhá tak správnému průběhu socializačního procesu.

Ukazuje se, že základní nastavení všech postupů, možností ve vztahu k správnému směřování vývoje mládeže je zásadní při tvorbě legislativy. Přínosem mohou být správně zacílené konkrétní projekty dotované z finančních zdrojů státu, či ze zdrojů různých neziskových organizací, ať již se jedná o informační servis, či konkrétní pomoc při řešení problémů spojených s dospíváním.

1.1 Vymezení základních pojmů

Základním pojmem je pojem **sociální deviace**, je to základ pro chování neslučitelné s normami společnosti. K čemuž Munková uvádí (2001, s. 9), že jím označujeme podstatnou odchylku od některé ze sociálních norem, porušení formálních očekávání, případně neformálních požadavků kladených na lidské chování v konkrétní společnosti. Uvádí, pak také, že deviaci můžeme mít **pozitivní**, dodržování pravidel až do krajnosti a **negativní**, ve smyslu absolutního nerespektování pravidel.

Podle Fischera (2014, s. 15-19), je častým jevem užívat místo pojmu **sociální patologie** názvosloví **sociální deviace** (případně: sociální dezorganizace), avšak oba pojmy se významně liší svým obsahem, kdy co je společností považováno za deviantní, nemusí být vždy patologické. Sociálně patologické jevy jsou pro společnost negativní, což v případě jevů deviantních nemusí být pravdou.

Význam pojmu **sociální deviace** uvádí Fischer (2014, s. 15-19), jako odchylku, způsob chování, jenž není v souladu se společenskou normou, je však většinou populace tolerováno. Nemusí to být notně porušení normy, za níž hrozí sankce (např. i extrémní postoje a způsoby chování). **Sociální patologie** závadové způsoby chování, které společnost posuzuje jako nežádoucí, protože jsou v rozporu se zavedenými a všeobecně uznávanými sociálními, morálními či právními normami společnosti.

Existuje několik úhlů pohledu:

- **pohled absolutistický** – jakékoliv chování, v rozporu s normami společnosti, platných pro veškeré společenství (pohled extrémní),
- **pohled moralizující** – přisouzení společnosti jedincům k asociální skupině, porušují společenská pravidla, proti většině, jenž za každých okolností pravidla dodržuje,
- **medicinský pohled** – deviace vnímána jako nemoc a produkt rozporu singulárních částí sociálního systému,
- **statistický pohled** – charakteristický pro vědní obory, kdy odchylka v chování je vnímána jako odklon od průměru,
- **relativistický pohled** – současný, kdy způsob chování hodnotíme v kontextu kultury a společnosti, jejíž je nedílnou součástí (posouzení vždy z hlediska konkrétního sociokulturního prostředí, ve kterém k ní došlo, co může být označeno, jako škodlivé v jiné společnosti může být hodnoceno pozitivně). (

Kriminalita, jak uvádí Zoubková (2004, s. 13) je závažný sociálně patologický jev, provázející lidskou společnost a v závislosti na jejím vývoji se mění a vyvíjí i její jevové formy. Jako synonymum kriminality se používá **zločinnost**.

Vlastně se jedná o souhrn sociálně škodlivých fenoménů, uvedených v trestních kodexech. Důležitým faktorem z pohledu kriminologie je hledisko konkrétní společenské nebezpečnosti, které se vyvíjí v závislosti na vývoji společnosti. Při rozvoji nových oblastí činnosti člověka, kriminalita proniká i do těchto sfér činnosti člověka. Prioritním zájmem každé společnosti je zkoumání příčin kriminality, zjišťování okolností vzniku a eliminace vlivu. Jedná se o výrazně společenský jev, proniká do každé společnosti a patrně se jej nikdy nepodaří zcela odstranit.

Podle Zoubkové (2004, s. 13-14) rozlišujeme dvě základní definice kriminality:

- **tzv. legální (juristické) pojetí** – plně se překrývá s trestněprávním pojmem kriminalita, kdy se jedná o souhrn jednání, které trestní právo posuzuje jako trestné činy (liší se podle společnosti a doby posuzování), máme dva přístupy, **přírozené právo** – pravidla vycházející z přírody a **pozitivní právo** – vytváří jednání nepřijatelná pro společnost a proto je zakazuje,
- **sociologické pojetí kriminality** – kriminalita posuzovaná nezávisle na trestním právu.

Prekriminalita, jinak také dětská kriminalita, definuje jednání, jehož se dopouští jedinec ještě před samotným dosažením věkové hranice trestní odpovědnosti, v naší společnosti 15 let věku. V případě spáchání skutku jedincem starším 15 let, již bychom již takové jednání posuzovali jako trestný čin.

Základními znaky dětské kriminality je malá připravenost a promyšlenost delikvence. Průvodním znakem je spontánnost konání, jen občas jsou plánované a připravené. Významným znakem kriminality dospívajících je značná neschopnost odložit uspokojování svých potřeb na pozdější dobu či tyto potřeby odmítnout. (Novotný, 2004, s. 380-382)

Kriminologie - jako pojem vychází z latinského *Crimen* – zločin a z řeckého *Logos* – nauka, zjednodušeně ji můžeme charakterizovat, jako nauku o kriminalitě. Týž autor uvádí i konkrétní definici: „kriminologie je věda o kriminalitě (zločinnosti, o jejich pachatelích a obětech a o její kontrole.“ (Bouřa, 2007, s. 7-10)

Dítě, určení trestní odpovědnosti v kontextu dosaženého věku dítěte, je jednoznačně vymezeno v § 25 trestního zákoníku (2009, s. 358), kdy trestně odpovědný není ten, kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku.

Dosažení věku patnácti let je sice zásadní pro vznik trestní odpovědnosti, či pro případně úplné vyloučení trestní odpovědnosti, není jedinou podstatnou podmínkou pro určení trestní odpovědnosti, je nutné komplexně posuzovat i samotnou rozumovou a mravní vyspělost jedince při rozpoznání nebezpečnosti svého jednání. Z uvedeného plyne, že i když dítě dovršilo hranici patnácti let věku, avšak není dostatečně rozumově či morálně vyspělé a nerozpozná nebezpečnost svého konání, trestní odpovědnost není zřejmá. (Šámal, Válková, Sotolář, Hrušáková a Šámalová, 2011, s. 1)

Mladistvý, při výkladu trestní odpovědnosti mladistvého je primární, dikce § 109 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (2009, s. 380). Není zde přímo uvedena věková hranice, avšak ustanovení odkazuje na konkrétní normu a to zákon o soudnictví ve věcech mládeže, kde je uvedeno, že mladistvým je osoba, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý a nepřekročila osmnáctý rok.

Při vymezení trestní odpovědnosti, je podmíněno dosažením rozumové a mravní vyspělosti, s ohledem na rozpoznání nebezpečnosti jednání. Jedná se o tzv. podmíněnou či relativní přičetnost, kdy u mladistvých vstupují do děje rozpoznávací a ovládací schopnosti, kdy za příčinu je považována duševní porucha. (Šámal, Válková, Sotolář, Hrušáková a Šámalová, 2011, s. 36-37)

Nezletilý, je protikladem zletilosti, jedná se tedy o fyzickou osobu, jenž nedovršila 18 let věku a z občanskoprávního hlediska je svázána se způsobilostí mít práva a povinnosti.

Trestný čin, k tomuto uvádí trestní zákoník (2009, s. 356), že se za něj považuje protiprávní čin, který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně. Vše je svázáno s obligatorními podmínkami, jenž musí být zároveň naplněny. Jedná se o protiprávnost a znaky vyjmenované v trestním zákoníku, vyznačuje se jimi chování poškozující nebo ohrožující zájmy, chráněné státní mocí.

Trestné činy se dále člení na **přečiny** a **zločiny**. Přečiny, jsou všechny nedbalostní trestné činy s horní hranicí trestní sazby nejvýše 5 let. Zločinem jsou definovány úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let. (trestní zákoník, 2009, s. 356)

Delikvence je obsáhlejší pojem, než kriminalita, zahrnuje i činy jinak trestné, jenž spáchali jedinci mladší 15-ti let nebo i osoby trestně neodpovědné s přihlédnutím k nepřičetnosti. Zahrnuje i přestupky. (Bouřa, 2007, s.13)

Tato kategorie zahrnuje celou řadu jevů počínaje krádežemi, výtržnictvím, vandalismem, vloupáními, rvačkami, loupežemi, drogovou kriminalitou, různé formy extremismu, xenofobního chování až po znásilnění či vraždy.

Uvedené sociálně patologické jevy významně zatěžují jedince, rodinu, školu, případné pracoviště, místní komunitu, justici, zdravotnické organizace a v neposlední řadě i finanční rozpočet státu. Jednoznačně se tak dotýkají celé naší společnosti.

1.2 Vývoj kriminality mladistvých

V rámci České republiky můžeme pozorovat výraznou změnu fenoménu vývoje kriminality, kdy dochází ke kvalitativním a kvantitativním změnám v trestné činnosti dospívajících. Lidé páchají trestné činy v každém věku, výrazně častěji v dospívání a rané dospělosti, kdy jsou náchylní v rámci vrstevnických skupin podlehnout tlaku okolí na časté porušování zákona

a těžko vyhodnocují důsledky svého konání. Platná právní úprava činí trestně odpovědným za porušení zákonných ustanovení ti, kdož dovršili patnáct let. Ve věkovém rozmezí 15-18 let, je benevolentnější právní úprava k jejich případnému trestu a sankce za případné prohřešky jsou ukládány, méně přísně než u dospělých.

K vývoji kriminality na základě zpracovaných statistik uvádí Matoušek (2011, s. 144-147) klesající tendenci u páchání trestné činnosti mladistvých v České republice, částečně tento trend podle autora je možno připsat na vrub změny legislativy v roce 2002, kdy byla jinak vymezena hranice mezi přestupkem a trestným činem. Znepokojivým jevem je však jev, kdy významně narůstá dětská kriminalita, jejich činy jsou častěji brutálnějšího charakteru, prováděny organizovaně. Uvedené neustále rozvíjí myšlenky na snížení hranice trestní odpovědnosti na 14 let a zvýšení horní hranice výjimečného trestu na pro mladistvé na 15 let, kdy tyto myšlenky podporuje i výrazně časnější psychická vyspělost současné generace dětí.

V rámci možností naší legislativy, tak dětem, jako osobám mladším patnáct let, není možno využít trestní sankci, ale užije se v rámci občanského řízení tzv. **ochranná výchova**. Trestní postih za spáchaný trestný čin, tak u osoby mladší patnáct let nelze uskutečnit. Za

případné škody takto způsobené plně odpovídají rodiče a o jejich výši a plnění rozhoduje soud v občanskoprávním řízení o náhradě škody.

Principem zákona, je aktivní spolupráce pachatele při odstranění škodlivých následků, s využitím nadřazenosti působení výchovného principu, kdy samotný trest je zde chápán jako prostředek poslední instance, až v případě, kdy užití jiného prostředku právní normy je zjevně neúčelné. (Šámal, Válková, Sotolář, Hrušáková a Šámalová, 2011, s. 2-3)

Zákon při řešení protiprávního jednání dospívající mládeže otevírá moderní přístupy, maximálně přihlíží k faktu, že trest není definitivním a jediným správným řešením protiprávního jednání mladistvých a dětí mladších 15 let. Pojetí trestního práva uplatňuje v maximální míře principu **restorativní justice** (obnovení poměrů), které nahrazuje dřívější represivní pojetí. Prostředky využívané k nápravě, vychází jednoznačně ze zájmů společnosti o nápravu mladého jedince a mají nesankční povahu. Obsahují prvky preventivní, nápravné, ochranné, či léčebné. Hlediskem je i možnost přispění mladistvého k samotné náhradě škody, kterou svým protiprávním činem způsobil. (Fejta, 2014, s. 58)

Možnost uložení trestu odnětí svobody, považovaný naší společností za nejzávažnější postih, je jistě zásadním zásahem do života mladistvého delikventa. Na pachatele jako na občana se sice vztahují zvláštní ustanovení trestního zákoníku, ale již na sobě pociťuje plnou odpovědnost za své činy. Získává tak první významné zkušenosti z kontaktu se soudním řízením, sankčním systémem a společenským hodnocením své osoby. A jak s tím do budoucna naloží, záleží na něm i na případné pomoci jeho okolí.

1.3 Příčiny (etiologie) a podmínky kriminality mládeže

Příčiny kriminality

Nezbytným prvkem pro správnou účinnost práce při řešení sociálně patologických jevů je dokonalá znalost zdrojů a příčin tohoto chování. Při rozvaze nad prvotními příčinami kriminality mládeže je nutno přihlížet k biologickým předpokladům každého konkrétního jednotlivce. Každá osobnost má jistou maximální hranici biologických možností, provázanou s jeho socializačním vývojem. Dědičnost inteligence ve spojení s nepatřičným výchovným působením, může být jednou z potencionálních příčin kriminality mládeže a může nasměřovat mládež k nepatřičnému chování a přerůst až v trestní jednání. Příčinou delikvence mohou být i odlišnosti ve vzhledu člověka, jeho zdravotní stav a také biologické anomálie.

Zásadní otázkou **etiologie sociálně patologických jevů** podle Fischera (2014, s. 29), je souvislost jeho vzniku v kontextu působení společenských faktorů a významnou je i otázka osobnosti jeho nositele. Důsledek vzniká působením mnoha biopsycho-sociálních faktorů, jenž působí vzájemnou interakcí v konkrétním časovém okamžiku (multifaktoriální vliv).

Teorie zdrojů sociální patologie jak uvádí Fischer (2014, 31-43), používá rozličné teoretické metody:

- **biologicko-psychologická teorie** – vývoj jedince je narušen a abnormalita manifestuje v oblasti tělesné, duševní i morální, projevuje se kriminálním chováním, vzhledem k vývoji rozvoje medicíny, moderní biologie, etologie, sociobiologie, se na počátku osmdesátých let 20. století vyvíjí moderní koncipování – **biokriminologie**, zaměřené na fyzické aspekty psychologických poruch.
- **sociálně psychologická teorie** – devianty považuje za nositele určité abnormality a z hlediska psychopatologie, a tuto je nutno kontrolovat a léčit,
- **sociologická teorie** – zkoumá společensky nežádoucí (patologické) chování a dává do souvislostí s různými společenskými kontexty, přihlíží k existenci skupin a subkultur a pohlíží i na konkrétní společenské struktury.

Častou příčinou vzniku kriminálních jevů je působení asociálního či antisociálního životního stylu. Páchání trestné činnosti ve skupině dodává jedinci dostatečnou vnitřní sílu a přesvědčení, protože lehce přesune odpovědnost za své činy na vůdce skupiny, či zaniká působením „kolektivního“ rozhodnutí. Nápady a jejich realizace jsou nedomyšlené, hodně impulzivní, ovlivněny tlakem skupiny či vrstevníků. Nebezpečnými je páchání trestné činnosti na bázi vzorů, vedoucí k přímé závislosti. Děti a mládež, jejichž vývoj stále probíhá, pak nedokáží dostatečně kvalifikovaně posoudit své jednání a jeho následky. Ke kriminalitě mládeže obvykle přispívá závislost, ať již alkoholismus, gamblerství, toxikomanie, členství extremistických skupinách a mnoho dalších vlivů. (Novotný, 2004, s. 386-389)

Počátek správného Sociálního vývoje chování jedince se vytváří v první řadě v rodině. Nestabilní rodinné zázemí, můžeme vnímat jako pramen pro budoucí kriminální jednání u dospívajícího jedince. Významnou roli hraje celá orientační rodina. Zásadním, pro socializaci jedince se zdá být, úplnost rodiny a to jak schopna uspokojovat jeho potřeby v průběhu růstu a vývoje a její kvalitativně pevné základy. Absence jednoho z rodičů, často způsobí neadekvátní sociální vývoj jedince, neboť rodič mající výchovu na starosti, nezastoupí dostatečně i roli druhého z rodičů. Potíže může způsobit i nový člen rodiny či jiný

partner. V případě vstupu člověka s trestní minulostí, se jedná o velmi zátěžovou situaci, kdy se stává negativním vzorem pro dospívajícího.

Mezi možné příčiny můžeme řadit i nezvládnutí rodičovské role, ať již ze zdravotních, mentálních, vzdělanostních důvodů či růst dítěte v tzv. ekonomickém nadbytku. V tomto případě používáme pojem „zlatá mládež“, jenž se se nudí, vyhledává nevšední zážitky bez ohledu na důsledky. Snadno si vytváří pocity nedotknutelnosti a beztrestnosti, lehce mohou sklouznout k delikvenci.

Skupiny vrstevníků, s obdobnými cíli, motivují mladistvé k páchání trestné činnosti. Při nedostatku povzbuzení v rodině, hledá jedinec oporu jinde a tuto mu poskytne právě vrstevnická skupina. Zde nachází uplatnění, avšak podléhající nepříznivému tlaku skupiny vrstevníků. Pro vděk skupiny a začlenění do ní, musí často páchat i trestnou činnost.

Významným činitelem je i faktor nedostatečně organizovaného volného času. V případě nudy dospívajícího, tento bojuje s nudou bleskovými, nepromyšlenými impulsy, překračujícím mnohdy křehké hranice zákona. (Novotný, 2004, s. 390-399)

Delikvenci lze posuzovat, z mnoha úhlů pohledu, zda je pachatelem mládež nebo je trestná činnost na nich páchána. Příčiny spolu hodně souvisí, vše je významově provázáno s postavením ve skupině, zda je jedinec jejím vůdcem nebo se ocitá na okraji skupiny a dostává se mu tak ústrků, posměchu či výčitek.

Podmínky kriminality, jsou takové situace (okolnosti), jenž usnadňují příčině její působení. Neexistuje mezi nimi vzájemně se vylučující vztah. Jejich vztah se vzájemně podmiňuje a existuje plynulý přechod mezi nimi. Příkladem může být, že (nezajištěný objekt), v případě neřešení, se může stát následně příčinou. (Zoubková, 2004, s. 14)

Do této druhé skupiny vlivů můžeme zařadit faktory, které jednoznačně napomáhají spáchání kriminálního deliktu a značně jej ulehčují. Podmínky významně souvisí i s osobou a odolností k porušení morálních intencí.

Mladistvé ovlivňují faktory, jako jsou vlivy dospělé generace na společenskou aktivitu, profil činnosti neformálních skupin, v nichž se mladistvý pohybuje, forma a délka využívání volného času a v neposlední řadě vše ovlivňuje i charakter zaměstnání. Podstatný vliv mají i nedostatky v rodinné výchově, nevhodná mravní a citová výchova a s tím související absence právního vědomí. Negativní roli sehrává také nedostatek životních zkušeností, adaptace dospívajícího na styl života, nové prostředí, nezpůsobilost rychle a správně rea-

govat na určité situace, čímž dochází k delikventnímu a pro společnost značně rizikovému jednání.

Určujícím faktorem je i působení institucí, jako jsou rodina, škola, pracoviště, bydliště či ubytování na koleji či jinde ve společném společenství.

Z hlediska příčin a podmínek delikvence mladistvých lze vyvodit závěr:

- u mladistvých se standardním průběhem vývoje, dochází k poruchám chování podmíněným nevhodnými vlivy sociálního prostředí,
- projevující se poruchy rozumových schopností,
- na delikvenci významně působí psychopatické poruchy,
- vznik trestné činnosti ovlivňuje toxikomanie u mladistvých.

Významným je pohled na způsob páchaní trestných činů (**modus operandi**), kdy se jedná o naučený, opakující se způsob páchaní trestných činů určitého druhu, můžeme říci tzv. rukopis. Lze vyjádřit i slovním pojmem **perseverance** neboli ulpívání. (Musil, Konrád a Suchánek, 2004, s. 48)

Právě u mládeže lze odlišit specifický způsob páchaní trestné činnosti a výběr objektů napadení. Mládež postrádá zkušenosti s kontaktem s lidmi a nemůže těchto zkušeností využít, proto je do značné míry determinovaná, delikt spáchaný dítětem nebo mladistvým je improvizací v konkrétní situaci, s nižším věkem postrádá jakoukoli nápaditost, zjevné je ovlivnění filmovou produkcí.

Významně reguluje způsob páchaní deliktů samotná motivace, jenž je jakýmsi vnitřním děním člověka, ovlivněného průběhem vývoje, okolním prostředím a postavením zaujímajícím se společností a ve skutku se nám tyto vlivy následně odráží.

1.4 Problematika delikventní mládeže

Primární otázkou vztahu trestní strategie ve vztahu k delikventní mládeži nebylo a ani nemůže být přehlížení jakési specifčnosti mezi pachateli trestných skutků. Důsledně je třeba hledat optimální hranici, po kterou lze tuto specifčnost uplatňovat. Podstatné je i reflexe vývoje osobnosti a její schopností a s tím spojené vymezení konkrétních věkových hranic jednotlivých kategorií. Důležitým je náhled a posouzení míry jakou má mít nízký věk pachatele, jeho nezralost na průběh prověřování trestných činů, které spáchaly mladiství jedinci.

S vývojem kriminality mladistvých podle Matouška (2011, s. 147) souvisí případná změna snížení hranice trestní odpovědnosti na čtrnáct let a zvýšení horní hranice výjimečného trestu odnětí svobody pro mladistvé na patnáct let. Efektivnějším se jeví zřízení specialistů pro mládež na všech úrovních státních zastupitelství a zřízení specializovaných senátů pro mládež a adekvátně tomu, ustanovení specializovaných soudů na všech stupních. Vše je podloženo šetřením pražského institutu pro kriminologii a sociální prevenci, kdy je argumentováno, že:

- dětská kriminalita roste,
- veřejnost vyžaduje tvrdší sankce,
- ve výchovných ústavech se střetávají delikventní jedinci s méně narušenými a nepříznivě ovlivňují jejich vývoj,
- psychická vyspělost současných dětí kulminuje podstatně dříve a mohou tak zcela jistě, být dříve odpovědné za svoje činy.

Přečiny i zločiny mladistvých jsou ve svých projevech nezaměnitelné a jsou rizikem pro okolí. Problematicky se objasňují i s přihlédnutím k osobitým znakům provázejícím provinění dospívajících jedinců, jejichž akce jsou většinou zcela neplánované a provází je impulzivní jednání, realizované pod značným emočním tlakem. Často použijí neadekvátní prostředky a vzniká riziko zvýšení důsledků, kdy v případě drobné krádeže může dojít například k vraždě. Ruku v ruce s touto činností u dětí a mladistvých je i agresivnější a destruktivnější forma, často k ní dochází i pod vlivem návykových látek. Vyvolání provinění je často spojeno s potřebou bezprostředního uspokojení chvilkových potřeb, což se projevuje příkladně enormním počtem krádeží motorových vozidel, vloupání do motorových vozidel, restaurací či kiosků. (Novotný, 2006, s. 12)

K zamyšlení vybízí i výběr případných přijatelných trestů využitých v řízení proti mladistvým pachatelům a optimalizace způsobu realizace. Hlavním motivem prováděných opatření a měřítkem efektivity by mělo být předcházení a zamezení opakování delikventního jednání, zastavit nepřiměřený směr sociálního vývoje dospívajících delikventních jedinců. Trest je ze strany společnosti jednoznačně cíleným zásahem do výchovy jedince a proto je v zájmu společnosti i samotného delikventa stanovit přijatelné normy sociálního jednání a chování a určit jistý předěl, kdy je považováno konkrétní jednání, již jako společensky nepřijatelné a případné překročení je i podle dikce zákona sankcionováno. Systém je uplatňován nejen v rámci lidské civilizace, ale pozorovat jej můžeme v rámci běžného života v přírodě.

Všeobecně známým poznatkem je, že optimální přístup v působení na dospívajícího, ovlivňuje nejen pozitivní vývoj osobnosti, podléhající vědomému působení, ale významnou měrou k němu přispívá i prostředí, v němž je uplatňováno (tj. prolíná se konkrétní časové období a bezděčné působení společenského kontextu s životním prostředím). Vysoká delikvence pak má zjevnou návaznost na využívání modelu (identifikace, či imitaci rolí), prohrašky ze strany dospělých, bez případných trestů, ovlivňují i jednání dospívajících a je jakýmsi negativním důsledkem společenské situace v současné společnosti. Výstupem z těchto procesů, jenž můžeme vnímat pozitivně, je skutečnost, že příhodné působení na mládež se stává prioritou orgánů účastnících se trestního řízení, čímž dochází k hledání účinných přístupů.

1.5 Hodnoty mládeže

Zásadní podmínkou interakce je kontakt jedince a společnosti a jejich hodnotové struktury. Vlastní interiorizací společenských hodnot, jedinec tyto implicitně přijímá za své. Jedná se o dynamický proces, kdy si nové generace osvojují, zaběhlou společenskou strukturu, dále ji reprodukují a rozvíjí. Mládež přijímá hodnotový systém, zvyklosti mající reprodukční charakter, jež jsou aktivní a mají i oporu v sociálních subsystémech. Dochází k interiorizaci hodnot, jejich transformaci a reprodukci. Rozvíjí se hodnotový systém a nedochází tak pouze k jeho mechanickému kopírování. (Sak, 2004, s. 14)

Mládež je aktivním subjektem procesu osvojování hodnotového systému společnosti. Tento je jakýmsi trsem, spojujících materiální a duchovní produkty společnosti, v jejich dějinách a v uvědomění a jednání jedince. Právě takto je zakonzervován a jeho vývoj je nemožný. Až v kontaktu s lidským subjektem je možná jeho vitalizace a vývoj. (Sak, 2004, s. 14)

Je patrné, že dospívající jedinec vnáší do společnosti inovace, právě diferencovaností osvojování hodnotového systému. Současná mládež je tak moderním hardwarovým článkem rozvoje moderní technologické společnosti. Proniknutí k uznávanému hodnotovému žebříčku mládeže, je tak významným zdrojem poznatků nejen o samotných dospívajících jedincích, ale i k poznání stavu společnosti. Sledování tohoto fenoménu umožňuje současně zkoumání trendů makro společenského pohybu. Samotný hodnotový systém se promítne i do budoucího reálného jednání subjektu.

Hodnotový systém dospívajícího jedince je podle Saka (2004, s. 15) významně ovlivňován proměnou sociálního prostoru. Problémem je určení pozice, ze které hodnotíme hodnotový systém. Příkladem může být dosažení standardu závadové party vrstevníků, kdy není možné hovořit o sociální zralosti. Období mezi 15 – 18 lety je ovlivněno v podstatné míře potřebou sociálních kontaktů a erotickým potřebám, kdy dominantní pro jeho rozvoj hodnotového systému je parta vrstevníků, není však faktorem jediným při rozhodování. Jedinec se často nerozhoduje jen na základě svobodné vůle, ale je podřízen společenskému tlaku, kdy jeho chování částečně ovlivňují zažitá společenské regulativy, zákony a sociální sankce.

Značně významnou je ustálená a silná pozice hodnot, jedinec tak snáze odolává vnějšímu tlaku sociálního prostoru, ať již sem zařadíme působení medií, sociálního tlaku prostřednictvím vrstevníků, kamarádů, přátel, či rodiny. Pro vytvoření správného hodnotového žebříčku a konstrukci pozitivního sociálního prostoru dítěte, je důležité vytvoření sociálního prostoru žádoucího charakteru, kdy se snadněji ztotožní s požadovanými hodnotami.

2 HLAVNÍ FAKTORY VZNIKU DELIKVENCE MLADISTVÝCH

Komplikovaným se jeví vymezení samotného podílu dědičnosti a vnějších činitelů na rozvoj osobnosti jedince a podíl na jeho případném narušení osobnosti. Adaptace dětí a mládeže na společenské požadavky (výchovu, morálku, normy), pojímá rozsah možností výchovy jedince v kontextu působení všech společenských institucí, počínaje rodinou, školou, vrstevníky, rozsáhlejším sociálním prostředím či masmédií. Přílišné přeceňování samotného vlivu dědičnosti, směřuje k pedagogickému pesimismu. V opačném kontrastu je pak i názor, že člověk je po narození „tabula rasa“, kdy tento předpoklad není také vhodným při výchově jedince. Zmapujeme zákonitosti působení biologických předpokladů souvisejících s vrozenými dispozicemi dítěte, psychologických faktorů ovlivňujících celkový vývoj osobnosti jedince a sociální faktory, které jsou spojeny s působením konkrétního prostředí.

K zásadnímu pojmu **kriminogenní faktory**, uvádí Bouřa (2007, 27-28), že za tyto považujeme rizikové činitele vyvolávající, usnadňující páchaní delikvence. Rozlišujeme činitele individuální a společenské. Prvotně musíme posuzovat faktory související se strukturou osobnosti, psychickými a fyzickými předpoklady a samotným chováním jedince, jimž říkáme individuální (subjektivní). Faktory působícími na jedince externě jsou společenské (objektivní) v rámci působení společenského systému.

Mezi jevy, které považujeme za kriminogenní faktory, se nejvíce vyskytují takové, které mají povahu pohnutky, intence nebo motivace pro spáchání činu nebo u neúmyslných deliktů, vyvolávající nedbalostní faktory. Tyto vlivy jsou různorodé a v reálných situacích se jejich působení vzájemně prolíná.

Příčiny přivádějící mládež k páchaní sociálně delikventnímu jednání, mají svůj původ z části biologický, psychologický a fyziologický, tedy vnitřní příčiny, zděděné a vrozené vlastnosti. Dalším činitelem mající přímý vliv jsou příčiny vnější, tedy sociální prostředí kde jedinec žije, vyrůstá a vzdělává se. Dochází k přirozenému vývoji postojů, zkušeností a zvyklostí. Při vnitřním ztotožnění jedince s nevhodnými postoji a chováním, dospívající jedinci přijímají nevhodné hodnoty a vytváří si agresivní postoje s nimiž se plně identifikují. Mladiství delikventi, převážně pocházejí z rizikového rodinného prostředí, často s kriminální minulostí, z rodin disfunkčních, sociálně, kulturně a ekonomicky rozvrácených. Delikventní mládež je problematicky ovladatelná, méně zodpovědná, agresivní, s omezenou mírou sebekritičnosti a odolnosti vůči stresu. (Policie ČR, ©2013)

Ukazuje se, že neexistuje jednoznačná shoda ohledně sociálně patologických jevů a jejich souvislostí s konkrétními společenskými jevy a procesy.

Významným úkolem kriminologie se stává nejen prognózování kriminality, což je podstatné pro stanovení primárních úkolů a směrů v preventivní oblasti, ale neméně důležitým je permanentní analýza kriminogenních faktorů, samotných příčin a podmínek kriminality.

2.1 Biologické faktory

Biologické faktory jsou jedním z podstatných faktorů, které je třeba zmínit v souvislosti s jednotlivými činiteli vzniku poruchového chování u mladistvých. Jedná se o genetickou výbavu jedince, kterou dostaneme do vínku s příchodem na tento svět, bez ohledu na jiné vnější činitele. Sama o sobě není podmínkou k vytvoření sociálně patologického chování.

Biologické determinace osobnosti vychází z fyziologických potřeb a tělesných funkcí člověka. Biologická determinace se projevuje již samotnou druhovou příslušností, ke konkrétnímu živočišnému druhu a v jeho anatomických a fyziologických zvláštlostech smyslových orgánů. Determinuje se specifické vnímání světa. (Nakonečný, 2009, 42-43)

Biologické determinanty podle Nakonečného (2009, s. 43) vnímáme jako konstituci (vrozené uspořádání organismu) a užíváme termín genetická výbava. Tvoří ji především:

- Evolučně preformované programy chování (behaviorální taktika, instinkty) a postupy učení (návyky používání individuálních zkušeností),
- druhově osobitá stavba a funkce nervové a humorální soustavy a
- dědičnost.

Vrozená vybavenost je individuálně odlišná v činnosti žláz s vnitřní sekrecí i s ohledem na samotné pohlaví jedince. A v současnosti je vnímán jako podstatný faktor i působení evoluce, kdy vznikají tzv. **evolučně perforované programy chování**. Tvoří je systém vrozených instinktů zajišťujících přizpůsobení základním podmínkám života a uspokojení základních životních potřeb. Vrozené mechanismy učení a podmiňování podporují využívání zkušeností a přizpůsobování proměnlivým podmínkám života. Dochází tak k interakci genetické výbavy a zkušenosti.

Každý má určité vrozené tendence, projevující se naučeným a opakovaně používaným sociálním chováním (agrese, dvoření ženám, sexuální reakce a jiné). Všechny tyto vrozené vlastnosti si člověk uchovává pro celý život, zcela nevymizí a při aktivaci příhodných situací jsou v jedinci opětovně vyvolány a je užito schéma instinktivní reakce (např.: sexuální

chování vůči druhému pohlaví, či partnerovi). Je i zřejmé a důležité, že dítě se rozhodně nerodí jako „nepopsaný list papíru“, ale genetické předpoklady jsou podstatným elementem povahy člověka a při výchovném působení na děti a mládež, již je vhodné věnovat významnou pozornost.

2.2 Psychologické faktory

Delikventní chování jedince podmiňují také psychologické faktory, mezi něž můžeme zařadit neurotické poruchy chování či psychopatické poruchy osobnosti. Jejich klasifikace spadá do trvalých a vrozených dispozic osobnosti. Neurotické poruchy jsou sekundárním důsledkem interpersonálních konfliktů a narušují emocionální sféru osobnosti. Původ delikventního chování může být nitro-duševní, vycházející z vnitřního nebo vnitro-rodinného konfliktu. Chování delikventů tak podléhá nevědomým psychickým mechanismům.

Současná úroveň poznání neprokázala souvislost existence typických psychických vlastností, determinujících vznik rizikového kriminálního vývoje. Ovšem podle některých studií existuje kombinace rizikových vlastností, kdy i přes kladné působení rodinného prostředí, vstupuje do hry problematicky ovlivnitelné vrozené osobnostní založení jedince. K takovýmto předpokladům řadíme sníženou úzkost (jedinec se rád pouští do nejistých aktivit), zvýšená impulzivita či nezávislost na odměně (jedinec není závislý na chvále a nevdá mu případný trest). (Čírtková, 1998, s. 68)

Nelze však chápat a bylo by to i chybnou úvahou vnímat, že jediná podstatná podmínka vzniku delikventního jednání je duševní odlišnost. Do celého procesu vzniku jako podstatný faktor vstupuje i motivace jedince ke skutku, ať již vnitřní či vnější. Samotná motivační stránka je významná pro posouzení, proč se jedinec choval delikventním způsobem.

2.3 Sociální faktory

Základem pro objasnění faktorů, je definice pojmu **sociologie**, kdy se uvádí, že se jedná o společenskou vědu zkoumající sociální život, jedince, skupin a společnosti a vzájemné interakci. (Wikipedia, ©2015)

V kontextu společenských věd je sociologie nejkomplexnější, nejrozsáhlejší z nich a zasahuje do všech rozhodujících oblastí života všech jednotlivců a lidských uskupení. V procesu socializace dochází ze strany jedince k sociálnímu učení. Každý jedinec si tak přijímá pro život ve společnosti odpovídající pravidla chování a jednání a s nimiž se po-

stupně ztotožňuje a jeho reakce vůči společnosti se stávají konformními. Respektováním zažitých norem se stává sociálně způsobilým.

Na šíření sociálně patologických jevů mezi mladistvými má nepochybně vliv kulturní a sociální život. Na chování dítěte významně působí sociální faktory a okolní prostředí, kde vyrůstá a realizuje své představy budoucího života. Mezi sociální faktory řadíme zejména faktory, které nejsou osobnosti dány geneticky a nejsou ani spojeny s jeho tělesnou schránkou. Nejvýznačnějším sociálním činitelem je primární či sekundární rodina, díky níž se u jedince formují společensky vhodné vzorce chování. Nelze ani opomenout důležitý vliv vrstevnických skupin, školního prostředí a neustále narůstající působení ze strany médií.

2.3.1 Rodinné prostředí

Rodina je prvotní kontaktní sociální prostředí jedince a dochází v ní k formování základních obrysů emotivní a konativní složky osobnosti. Rodina podstatně ovlivňuje emocionální vývoj dítěte, poskytuje mu nezbytné citové zázemí. Je jedinečná při předávání hodnot a funguje jako jeden z nejvýznačnějších socializačních faktorů.

Uchopení samotného pojmu rodina, je značně diskutabilní a je ovlivněna i tím jaký vědecký přístup uplatníme, zda zvolíme přístup sociologický, psychologický či demografický. Kraus (2009, s. 33) uvádí, že „rodina je chápána jako strukturovaný celek (systém), jehož smyslem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí sdílení, reprodukci a produkci života lidí.“

Rodina je primární sociální skupinou, učící jedince adaptaci sociálnímu životu, přijímání a rozvíjení primárních návyků a způsobů chování společnosti. Významně celý proces ovlivňuje hodnotová orientace jedince a jeho sociální vzory, jimiž jsou právě rodiče či starší sourozenci. Mezi stálé primární funkce řadíme funkci: hospodářskou, biologicko-populační, výchovnou, funkci odpočinku a obnovu duševních sil. (Střelec, 1992, s. 74)

Rodina v současnosti prochází proměnou, mění se vztah rodič – dítě, stává se spíše partnerským. Obtížné financování chodu rodiny, způsobuje snižování počtu členů. Přibývá i počet dětí, které vychovává rodič samostatně. Konflikty uvnitř svazku, hlavně s ohledem na minimální ukotvení ve společenských vazbách, můžou být příčinou rozvratu svazku, což se projeví ve vývoji dospívajícího. Významnou je i jistá míra dezintegrace, kdy ochaňuje mezi partnery komunikace, jednotlivě si pak vytvářejí svoje sociální kontakty a sítě,

provázané s relaxací či intimním životem. Dochází k tzv. atomizaci života v rodině, kontraproduktivně děti musí spoléhat jen na své schopnosti. (Kraus, 2009, s. 83-85)

Lze konstatovat, že asociální nebo antisociální projevy dětí a mládeže jdou ruku v ruce s patologickými změnami rodinného prostředí. Vždyť nestabilní rodinné zázemí je stěžejním rizikovým faktorem případného vzniku kriminálního vývoje osobnosti jedince. Pro správný vývoj je nezbytná úplná rodina, absence jednoho z rodičů, je obtížně nahraditelná.

Výrazným činitelem vstupujícím do života dětí, je vliv globálního prostředí a s ním spojených existenčních a ekonomických starostí, ovlivňující negativním způsobem fungování rodiny. Současné ekonomické nároky společnosti, na zajištění samotné existence rodiny, vyčerpání pracovními aktivitami, nadměrné přetěžování rodičů, podmiňují délku společných chvil strávených s potomky v rodinném kruhu. Absence takto tráveného volného času rodiny se záměrem sdělit si své prožitky, radosti i starosti, tak nedochází tudíž, k potřebné vzájemné komunikaci, spolupráci a vzájemné přátelské pomoci a negativním způsobem je ovlivněn samotný vývoj dospívajícího jedince a jeho případná pozitivní socializace.

Podnětné rodinné zázemí je ovlivněno i připraveností rodičů na výchovnou roli. Podstatnými faktory pro kladné rodinné zázemí jsou i délka známosti rodičů před vstupem do svazku, případný nízký věk rodičů. Rizikem může být i nechtěné dítě, kdy se rodiče ještě zcela neztotožnili se svou sociální rolí a nemají představu o svém výchovném poslání.

Delikvenci jedince podmiňuje množství sociálně-patologických jevů. Specificky se jedná o alkoholismus a jiné toxikomanie, prostituční jednání rodičů či osob z blízkého okolí. Často se v rodině vyskytují kriminálně závadové osoby, mající odmítavý postoj k práci a svým příživnickým prožíváním života negativně ovlivňují vývoj osobnosti dítěte. Přispívá k němu i samotná nouze rodiny, kdy svým členům neposkytuje ani základní zabezpečení životních potřeb, dětem často schází základní potřeby – jídlo, oblečení, možnost slušného přespání apod. (Novotný, 2004, s. 394)

Existuje i hypotéza vlivu stísněnosti životního prostoru na zvýšení tzv. **teritoriální agrese**, jehož důsledkem je nárůst násilné delikvence. Protikladem je skupina delikventů, pocházející zázemím z ekonomického blahobytu a zneužívajícími pocit nedotknutelnosti. Tato pokřivená životní filozofie, může postupně gradovat přes alkoholovou či drogovou závislost k inklinaci k jiným závažnějším sociálně-patologickým jevům. (Novotný, 2004, s. 395)

Značný vliv na vývoj osobnosti dětí a počátek jejich delikvence má i nízké či mnohdy žádné vzdělání rodičů. Mají tak nízkou pracovní kvalifikaci a jsou v područí minimálního pra-

covního uplatnění, případně vykonávají jen nepříliš placené činnosti, kdy podstatně působí na celkovou hodnotovou orientaci dětí vyrůstajících v rodině.

2.3.2 Školní prostředí

Z širšího pohledu sociální pedagogiky vnímáme školu, jako „*výchovné zařízení*“, kdy podle školského zákona č. 561/2004 Sb., tyto instituce poskytují služby a vzdělávání. Jsou složkou doplnění vzdělání ve školách, souvisejí s ním, případně zabezpečují ústavní a ochranou výchovu nebo preventivní výchovnou péči. Slouží k naplnění požadovaných cílů a funkcí v souladu s požadavky společnosti i jednotlivců. (Kraus, 2008, s. 101)

Škola plní při výchově jedince významné funkce: socializační, výchovnou, pečovatelskou, poradenskou.

Prostředí výchovných zařízení, působí na dospívající jedince stránkou věcnou, prostorovou, osobnostní a vztahovou. Významným se jeví situační usazení zařízení v místě lokality, její případné vhodné architektonické uspořádání. Výuka probíhající v nové budově, přizpůsobené moderním poznatkům, kde je i možnost adekvátně využít volný čas, je kvalitativně přínosnější. Problematickou se mohou jevit investice do odpovídajících prostor v případě malého zařízení i s přihlédnutím k následnému efektivnímu využívání. Specifický prostor (tj. laboratoří, sportovních hal), zákonitě mohou lépe využít rozsáhlejší zařízení. (Kraus, 2008, s. 102-106)

Při zvažování volby vhodných součástí školního prostředí, můžeme vnímat o otázku vhodného osvětlení a tepelných podmínek interiéru. Přínosně na děti působí i využití vnitřního aranžmá, vhodně zvolené výmalby a doplnění příhodně zakomponované dekorace (obrázků, květin). Samozřejmě by mělo být vhodné vybavení potřebnou technikou, doplňkovým nábytkem, umožňujícím pohodlné vyučování studentů. Opomenout nesmíme ani zázemí ubytovacích prostor na internátech či příjemné prostředí společných prostor, kde děti tráví významnou část volného času aktivním či pasivním odpočinkem.

Významově podstatnou je i stránka osobnostně-vztahová, kdy je často užíván pojem sociálně-psychické klima, což je jakési sociální a emocionální vyladění v konkrétní krátkodobé situaci. Klima školy ovlivňuje fungování instituce a příznivě působí na charakteristiku dětí. Charakteristiku osob, dotvářejí rozličné vztahy a procesy uvnitř zařízení, probíhající jak v rovině formální, či neformální. (Kraus, 2008, s. 107-108)

Dítě při vstupu do školního prostředí Novotného (2004, s. 395-397) přehodnocuje své dosavadní poznatky, často dochází k bolestivé konfrontaci s okolím, s pedagogy, či spoluža-

ky. Typický pachatel trestné činnosti je nepřipraven pro vstup do edukačního prostředí, ať již v důsledku špatného působení rodičů, minimálního dohledu z jejich strany. Takovéto děti trpí následně nekázní, schází jim základní hygienické návyky, postrádají samostatný zájem o výuku a projevuje se u nich netolerance k ostatním spolužákům. Dochází pak ze strany pedagogických pracovníků k jevu nazývaným tzv. **stigmatizace**, zařazení jedince do skupiny žáků s negativními vlastnostmi. Narůstá bariéra mezi žákem a učitelem a samozřejmě i ostatními spolužáky, čímž je jedinec vyloučen z kladného a reedukačního působení školy. Lehce pak dochází k projevům sociálně patologického chování.

Škola by měla plynule navázat při procesu vývoje jedince na vhodnou výchovu v rodinném prostředí. Měla by dostatečně motivovat děti k účasti na školním vyučování a aktivně do procesu zapojit nejenom děti samotné, ale také i rodiče. Významným úkolem školy v rámci poskytování mimoškolních aktivit, by měla být dostatečná nabídka doplňkových zájmových aktivit, vedoucích k aktivnímu využití volného času a patřičně tak aktivizující rozvoj dítěte ve všech směrech a nejen při samotné edukaci. Cílem a motivací by měl být plnohodnotný rozvoj kvalitativně dimenzovaného života a aktivní přístup k jeho prožívání, vše samozřejmě s požadavky ustáleného hodnotového sociálního systému společnosti.

2.3.3 Vrstevnické a sociální skupiny

Charakteristickým rysem vrstevnických skupin je jejich propojení věkové, ale i názorové. U sociálních skupin se jedná o spojení víceméně názorové, kdy v kontrastu s vrstevnickou skupinou, zpravidla chybí věková spřízněnost.

Podle Martínka (2009, s. 72) je „každý člověk je od narození členem mnoha skupin, jejichž tlaku je neustále vystavován.“

Dospívající mají zcela přirozeně značnou potřebu prožívat svůj volný čas a aktivity s tím spojené ve skupině vrstevníků, přirozeně se sdružuje do jakýchsi přátelských skupin. Tyto skupiny napomáhají utvářet hodnotový náhled, ale často rozvíjejí nechtěné osobnostní charakteristiky.

Vliv kamarádů či vrstevníků, je na mládež v době dospívání poměrně značný. Dítě snadno podléhá vlivu názorů věkově podobně starých dospívajících, snaží se jim vyrovnat, překonat je nebo jejich pozornost výrazně upoutat, což je nezpochybnitelně jedním z mnoha faktorů, které dítě spolehlivě nasměřují na „šikmou plochu“. Dítě hýří aktivitou a snahou se odlišit. V případě, že členové skupin žijí rizikovým životním stylem, jsou značným rizikem pro zdárný vývoj dítěte. Vrstevníci vytváří nepřiměřený tlak na dítě, projevující se snahou

mezi vrstevníky dosáhnout vyhovujícího postavení a k dosažení neváhá využít jakékoli cesty. Dítě si není jisto samo sebou a je ve vývoji značně ohroženo. (Hajný, 2001, s. 56)

2.3.4 Média a moderní komunikační technologie

V dobách minulých sloužila média zejména k informování občanů, v současné době se tato funkce rozšířila, značný vliv uplatňují v rámci propagandy a významně ovlivňují vnímání a hodnoty lidí.

Televizní násilí jako významný faktor na chování dospívajících uvádí Koukolík (2001, s. 279). Nejvýznamněji zasahuje do vývoje dětí do věku osmi let, podle času stráveného u televize je vystavení televiznímu násilí epidemické a důsledkem může být:

- Děti naučené agresivní postoje, chování a násilí využívají pro řešení problémů,
- sníží se vnímavost vůči skutečnému násilí,
- zvyšuje se obava, že dítě samo podlehne násilí („**mean world syndrome** – tzv. syndrom zlého světa“).

Závažnou se jeví i samoučelnost předváděného násilí, bez odpovídajících důsledků.

O významném vlivu médií na socializaci dnešní mládeže, zejména televize, všude přítomného internetu a počítačových her nemůže být pochyby. Děti nejvíce svého volného času tráví právě sledováním televize či užíváním počítačů a časový rozsah takto strávený je významně vyšší než jiné mimoškolní aktivity, kterým mladiství v rámci naší kultury věnují pozornost. Tím je značně ovlivňuje ve vnímání hodnot a tendenčně podněcuje k případnému vzniku delikventního chování.

Po vzniku internetu sociálních sítí, se zcela proměnila struktura prožívání volného času. Dřívější aktivnější pojetí, kdy děti volný čas trávili převážně venku, převážně sportovními aktivitami nebo četbou knih, kdy se přednostně o každou činnost museli postarat a vyvíjet samostatnou aktivitu. Kontrastem je fenomén dnešní doby, kdy je jim aktivita podsouvána prostřednictvím televizního vysílání, her, internetu, připravena ve vhodné podobě, stačí pasivní účast. Děti významně ovlivňují počítačové hry, filmy, televizní reklamy a život v rámci sociálních sítí, kdy jsou ve většině případů zcela vytrženy z reálného světa. Ve virtuálním světě použité násilí proti jiným, zjevně bez patřičného kontextu, podněcuje mládež v přesvědčení, že vše je jen hra. Výstupem z takto vnímaných scén je touha jedince, aby pocity sám zažil. Dítě přestává vnímat hranice běžného života, žije mimo tuto realitu a přistupuje na myšlenku, že může vše sám realizovat, bez jakýchkoli následků. Snadno

se tak dostane do situace, kdy svým jednáním ublíží sobě, případně slabšímu jedinci, na němž své experimenty zkouší.

Televize je vnímána jako nebezpečnou, ne vždy však zlo a násilí zde zobrazované musí mít nutně destruktivní účinky. Významným je uvádění kontextu obsahu, kdy tyto projevy mají jednoznačný význam a smysl v rámci ctěného kulturního rámce naší společnosti. Právě až násilí vytržené ze vztahového kontextu (samoúčelné zobrazování násilí, vulgární zobrazování sexu, agresivita proti náboženským či etnickým skupinám a jiné), přináší riziko pro společnost a její hodnoty. (Matoušek, 2011 s. 101)

Zde jsou podle stejných autorů zjevné rezervy v rámci školní výuky. Dochází k rozvoji výuky dětí, aby se zdokonalovali ve využívání médií ke svému prospěchu. Podle současných trendů není nejvhodnějším teoretické poučování o médiích, ale podnětným je samostatná výroba televizních programů, reportáží, rozhlasových pořadů či novin samotnými dětmi. (Matoušek, 2011, s. 104)

Snahou všech zainteresovaných společenských institucí a společnosti vůbec by mělo být vzdělávání vedoucí právě k mediální gramotnosti, jakési obdobě gramotnosti literární. Je zřejmé, že mimo rodičů, vrstevníků a učitelů mají neopomenutelnou roli v rámci působení na dospívající generaci i samotní tvůrci televizního vysílání či internetového zpravodajství. Pro dospívajícího je především důležitý aktivní kontakt s okolím a dětmi s nimiž tráví volný čas a vliv médií nelze přeceňovat. Společnost by měla podporovat a rozvíjet snahy ke zvýšení mediální gramotnosti, využité v prospěch společnosti.

2.3.5 Volný čas

Z předchozí částí souvisí i styl využívání volného času právě současnou mladou generací, kdy právě rozsáhlou multimediální nabídkou se volnočasové aktivity častěji stávají pasivními a příliš nerozvíjí odpočinkovou aktivitu jedince.

Volný čas je symbiózou školní, pracovní a volnočasové aktivity, není možné tyto aktivity stroze mechanicky oddělovat. Můžeme pak pojímat dvě linie vnímání využití volného času:

- **negativní vnímání volnočasové aktivity** – jen zbytková hodnota po skončení školních (pracovních), sociálních povinností nebo biologických potřeb,
- **pozitivní vnímání volnočasových aktivit** – pojetí volného času z pohledu vnitřních potřeb jedince, zcela v jeho svobodné režii. (Kominarec, 2003, s. 19)

Jakákoli činnost člověka je něčím nebo někým motivována. Uspokojování svých vlastních potřeb, přání, zájmů je vázáno na vhodnou motivaci. Hodnotová orientace jedince umožňuje uspokojení potřeb a zájmů a usměřují činnost člověka k dosažení svého cíle. (Vykopalová, 2001, s. 7-8)

Volno časové aktivity jsou každodenní součástí života. Prochází bouřlivým vývojem, rozvojem jeho pojetí a proměňují se i možnosti konkrétního využití. Při působení na ovlivnění vývoje osobnosti jedince pozitivním směrem, se stává využití volného času výraznou akvizicí výchovného procesu, což přináší očekávání, avšak i zřejmá rizika. Náplň volného času jsou veškeré zájmové činnosti, dobrovolné sebevzdělávání, rekreační aktivity, pomoc rodičům, sociální kontakty navázané na společenské prostředí, zábavu či odpočinek.

Na využití volného času se častěji podílí větší množství institucí či organizací, připravujících optimalizované podmínky k aktivnímu využití. Významně do této aktivity zasahuje i ekonomická situace jednotlivých rodin, do popředí se dostávají instituce poskytující dětem současně i sociální zázemí. Na využití volného času často nevhodně působí okolní prostředí, rozvíjí se negativní jevy, jejichž výrazem je rozšíření konzumního způsobu života, projevujícím se sociálně patologickým chováním, jako jsou užívání návykových látek, kdy v ruku v ruce je s tímto spojeno nerespektování společenských pravidel. (Kominarec, 2003, s. 21-22)

Využití volného času je realistickým indikátorem kvality života. Je i obrazem konkrétního životního stylu každého jednotlivce, neboť se jedná o okamžiky kdy je člověk spontánní osobností, je sám sebou a veškeré aktivity provádí ryze na bázi dobrovolnosti a svobodného rozhodování. Pro příhodnou socializaci jedince, je významné děti a mládež naučit efektivně využívat čas vymezený k volnočasovým aktivitám, vše s přihlédnutím, že má odpočinková a relaxační činnost přispívat k odstranění únavy.

3 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY U MLÁDEŽE

S existencí současné moderní, demokratické společnosti je spojena i existence rozličných sociálně patologických jevů. Jedná se o jevy proměnlivé, podléhající určité době a vztahující se ke konkrétnímu místu výskytu.

Sociálně patologickým jevem rozumíme takové jednání, jenž většinová společnost nebo podstatná část sociální skupiny vnímá jako porušení všeobecně respektovaného pravidla či normy. Samotná definice vychází z předpokladu existence společenské dohody a víry ve společenský pořádek. (Jedlička, 2004, s. 64)

Sociálně patologický jev podle Nikla (2000, s. 51-60) není nahodilý, ale má svou genezi, dynamiku, příčiny, důsledky, je ovlivněn mnoha složkami prostředí, v němž vznikl. Příčiny, vyvolání patologických stavů a poruch u dospívajících jsou rozličné a značně složité. Příčiny je možné determinovat na:

- **endogenní** (vnitřní) – vznikající působením vnitřních vlastností organismu,
- **exogenní** (vnější) – podstatným je účinek okolního prostředí, rodiny, školy, či životního prostředí.

Specifický vliv na šíření sociálně patologických jevů u mladistvých má nepochybně i rychlost kulturních a sociálních změn probíhajících v České republice. Tyto změny předstihují přirozený generační posun v řadě životních postojů, zkušeností a zvyklostí. Dosaďadní sociální hodnoty a standardy jsou odmítány a pro nové chybí nejenom podmínky, ale zejména odpovídající diferencované a přístupné vzory s jasnější strukturou. Do osobního, rodinného i sociálního života se negativně promítá i identifikace s nevhodnými vzory postojů a chování, destabilizace stávajících norem a hodnot, a s tím spojený stres a nejistota. Výsledkem je zdání, že „všechno je možné“ (případně, že nic není nemožné). Tato situace tak s sebou přináší řadu sociálně patologických důsledků, např. netrpělivou snahu rychle se přiblížit „novému životnímu stylu“. Ten je ovšem některými osobnostně nezralými jedinci chápán pouze jako soubor hmotných znaků, jichž je třeba dosáhnout, a to i za cenu nelegitimních metod, včetně trestné činnosti.

4 LEGISLATIVA VE VZTAHU K MLÁDEŽI

4.1 Legislativní rámec

Trestní odpovědnost mladistvých v našem státě je upravena několika právními normami. Základní normou je **Trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb.**

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, je kodexem, v němž se promítají podstatné změny hodnotového žebříčku současné společnosti po přelomovém roce 1989. Člení se na obecnou část, kdy sestává z ustanovení společných všem či více trestným činům, definuje základní hranice trestní odpovědnosti, ukládání trestů a ochranných opatření, interpretaci používaných pojmů. Zvláštní část pak zahrnuje katalog trestných činů, jenž jsou dle příbuznosti dále rozčleněny do 13 hlav.

Další konkrétní legislativní normou, kde je řešena trestní odpovědnost mládeže, musíme uvést **zákon č. 218/2003 Sb.**, o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (**zákon o soudnictví ve věcech mládeže**). Kontext uvedeného zákona je provázaný s dalšími normami, jako jsou trestní řád, trestní zákoník, zákonem o sociálně právní ochraně mládeže, občanským zákoníkem, občanským soudním řádem a některými dalšími předpisy.

Mládež je v kontextu dikce uvedeného zákona podle komentáře Šámala (2011, s. 12-13) definována jako děti a mladiství. Dítětem je jedinec mladší patnácti let, který v době spáchání činu nedovrší patnáctý rok věku. **Mladistvým** je jedinec, který v době spáchání provinění dovrší patnáctý a nepřekročí osmnáctý rok svého věku. Zákon rozlišuje pro účely odpovědnosti mládeže tři typy protiprávních činů. **Provinění**, kdy se jedná o trestný čin spáchaný mladistvým. **Trestný čin**, kdy se jedná podle zákona o protiprávní čin, který trestní zákoník definuje trestným a který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně. Závěrečným ustanovením v zákoně uvedeným, je **čin jinak trestný**, jímž se obecně rozumí čin, kdy je ve smyslu trestněprávních norem relativně beztrestný.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže vymezuje projednávání protiprávních činů, které spáchali děti, jenž nedosáhli věku patnácti let, případně mladiství. Pro jedince, jenž se dopustil takového jednání, navrhuje konkrétní opatření, aby došlo k upuštění od dalšího protiprávního jednání. Významným momentem je i usnadnění společenského uplatnění, odpovídající schopností jedince, s přihlédnutím k jeho kognitivnímu vývoji a pomoc s odstraněním vzniklé újmy, činem způsobené. Procesní řízení směřuje k předcházení a

zabránění protiprávního jednání. (Šámal, Válková, Sotolář, Hrušáková a Šámalová, 2011, s. 1)

Řízení v trestních věcech mladistvých jak uvádí Šámal (2011, s. 357-360), je svěřeno osobám, jejichž znalost otázek souvisejících s výchovou mládeže zcela garantuje splnění výchovného účelu řízení. Dominantním postavením v tomto kontextu disponují speciální soudy mládeže a neméně důležitými jsou orgány činné v trestním řízení. Dalšími institucemi, provázanými v jisté úzké spolupráci, jsou orgány sociálně-právní ochrany dětí, jejichž činnost upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a Probační a mediační služba.

Prioritou zákona č. 218/2003 Sb., je podle Šámala (2011, s. 2-3), princip aktivní spolupráce pachatele při odstranění škodlivých následků. Prvotním je princip výchovného působení, kdy případný trest je chápán jako krajní prostředek.

Z uvedených faktorů je zřejmé, že zákon při řešení protiprávního jednání mladistvých, jde aktivní cestou, otevírá moderní postupy a maximálně bere ohled na fakt, že trest není jediným uskutečnitelným a správným řešením protiprávního jednání, této skupiny delikventů.

Jednoznačně z uplatňování prioritních zájmů společnosti, pak vycházejí prostředky používané k nápravě mladistvých delikventů, mající převážně nesankční povahu. Díkce zákona tak vhodně přispívá k nápravě vzniklé škody a podstatným momentem celého procesu je samotné přispění k vhodnému společenskému uplatnění.

Významným jsou i možnosti ovlivnění mládeže z legislativního hlediska, zahrnujícím spolupráci orgánů sociálně právní ochrany mládeže, probační a mediační služby s ostatním občanskými a zájmovými sdruženími.

Další normou řešící problematiku delikvence mladistvých je zákon **40/2009** Sb., kterým se mění zákon č. **359/1999** Sb., o sociálně právní ochraně dětí, zabývající se ochranou práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranou oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, či k působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. Sociálně-právní ochranu dětí zajišťují obce, orgány obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, ministerstvo či Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dítěte. Dále zajišťují sociálně-právní ochranu obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí, či další právnické a fyzické osoby, jsouce výkonem pověřeny. Pro uvedené orgány vyplývají povinnosti v případech preventivní a poradenské činnosti, pěstounské péče, ustanovení

poručníka, případná výchovná opatření, osvojení dítěte, či nařízení ústavní výchovy a poskytují potřebnou součinnost soudu.

Významné změny přinesla platnost nového kodexu **zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku**. Tento mimo jiné normy ruší platnost zákona č. 94/1963 Sb., zákona o rodině. Rekodifikuje některé jeho části a přejímá kompletní problematiku rodinného práva. Modifikuje nově postupy ve věcech jiné formy péče o dítě (poručenství, svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, opatrovnictví a nařízení ústavní výchovy). Nařízení ústavní výchovy používá až jako krajní možnost, čímž výrazně přispívá ke zlepšení podmínek úspěšného vývoje dítěte a příznivého sociálního začlenění do společnosti.

4.2 Trestní odpovědnost a zánik trestní odpovědnosti

Dítě mladší patnácti let a trestní odpovědnost

Určení konkrétní trestní odpovědnosti v souladu s dosaženým věkem dítěte, uvádí § 25 trestního zákoníku (2009, s. 358), kdy trestně odpovědný není ten, kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku.

Jak uvádí Šámal (2011, s. 696) v případě již probíhajícího řízení ve věcech dětí mladších patnácti let, postup orgánů činných v řízení upravuje: „§ 89 Dítě mladší patnácti let

- 1) Dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné.
- 2) Dopustí-li se dítě mladší než patnáct let činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě, která jsou uvedena v § 93 (dále jen „opatření“).
- 3) Jednání dítěte mladšího než patnáct let, které je jiným protiprávním činem, než je uveden v odstavci 2, se posuzuje a projednává podle obecných předpisů. “

Šámal (2011, s. 704) uvádí i dikci jiného protiprávního činu, jedná se o čin, který naplňuje všechny znaky přestupku a jeho posouzení a projednání je plně v dikci obecných zákonů. Základní obecnou normou pro posouzení odpovědnosti dětí mladší patnácti let, či nezletilých v jejich protiprávním jednání je občanský zákoník.

Pro vznik trestní odpovědnosti či její úplné vyloučení, je podstatné dosažení věkové hranice patnácti let, není však podmínkou jedinou, pro určení trestní odpovědnosti je nutné posuzovat i samotnou rozumovou a mravní vyspělost osobnosti, která ovlivňuje následné rozpoznání nebezpečnosti jeho konání. Jestliže jedinec dovršil hranici patnácti let věku,

avšak nemá dostatečnou rozumovou a morální vyspělost a nerozpozná nebezpečnost svého jednání, nelze vyvodit trestní odpovědnost za skutek.

Dalším podstatným momentem všech opatření orgánů projednávající trestné činy dětí, je podle Šámala (2011, s. 781) samotný smysl zákona, kdy tento pomocí konkrétních specifických opatření, koncentrovaných zejména na řešení vzniklé situace, vytváří pro zdravý vývoj dospívajícího. Zákon usiluje o zlepšení chování dětí a ustálení poměrů a následné zlepšení perspektivy společenského uplatnění a správné ukotvení v rámci společnosti.

Uvedeným se jednoznačně promítá, důraz na příznivý vývoj osobnosti dítěte, působením aktivního přístupu, navozením potřebných podmínek pro přirozený vývoj a komplexní ochranu před nepříznivými determinanty patologických vlivů.

Trestní odpovědnost mladistvých

Výklad trestní odpovědnosti mladistvého vychází z dikce § 109 trestního zákoníku (2009, s. 358). Není zde přímo uvedena věková hranice, avšak odkazuje na zákon o soudnictví ve věcech mládeže, kde je uvedeno, že mladistvým je osoba, jenž v době spáchání provinění dovršila patnáctý a nepřekročila rok osmnáctý.

Důležitým se jeví i pojmy tzv. *podmíněná či relativní přičetnost*, k němuž uvádí Šámal (2011, s. 36-37), že se při posuzování konání u mladistvých přihlíží k rozpoznávací a ovládací schopnosti, kdy příčina je v duševní poruše.

Není možno opomenout ani další pojem zasahující do případné trestní odpovědnosti mladistvého, jíž je *nepřičetnost*, kterou vymezuje § 26 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, k němuž Šámal (2011, s. 46-47) uvádí, pro nepřičetnost není mladistvý trestně odpovědný a v přípravném řízení či při předběžném projednání obžaloby je důvodem zastavení trestního stíhání a v hlavním líčení důvodem zprošťujícího rozsudku.

V případě mladistvého a jeho posouzení, zda se dopustil trestného činu, nebo činu nebezpečného pro společnost a jeho trestní odpovědnosti, je možno konstatovat, že v souběhu s naplněním skutkových znaků některého z činu uvedeného v trestním zákoníku, je podstatnou i skutečností, aby nebyla naplněna některá z uvedených podmínek, vylučujících trestní odpovědnost.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže označuje trestný čin spáchaný mladistvým, jako provinění, jedná se o pouhé formálně odlišné pojmenování. Posuzování konkrétní skutkové podstaty delikvence mladistvých, označených jako provinění a totožných s trestnými činy

dospělých, je posuzováno v kontextu trestního zákoníku, při uvedení výjimky v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže se jednání mladistvého posuzuje v souladu s tímto zákonem.

Účinná lítost

Jednou z možností zániku trestnosti je účinná lítost, vztahující se pouze k mladistvým. Taxativně jsou podmínky vymezeny v § 7 zákona č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, k čemuž Šámal (2011, s. 58) uvádí: trestnost činu, kdy podle ustanovení trestního zákoníku horní hranice trestu nepřevyšuje pět let, mladistvý dobrovolně odstranil či napravil vzniklý následek, nebo se o to pokusil, svým chováním po spáchání provinění projevil účinnou snahu po nápravě a čin nevyvolal trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost.

Ukazuje se, že v takto taxativně vymezených případech, je možné následně využít institutu účinné lítosti (zániku trestnosti) ku prospěchu mladistvého pachatele.

4.3 Opatření ukládaná mladistvým

Šámal (2011, s. 73-74) se vyjadřuje také k problematice **opatření** a jedná se o základní právní následek provinění mladistvého. Vytváří se nám dostatečný prostor pro variabilní uplatnění aspektů právních následků. Opatření jsou rozděleny do skupin:

- výchovná opatření
- ochranná opatření
- trestní opatření

Vytváří vhodné podmínky pro důsledné využití směřování vývoje života dospívajícího.

Uplatnění trestněprávních sankcí, je realizováno podle Šámala (2011, s. 77):

- řešení odklonem od trestního stíhání
- ukládání výchovných a ochranných opatření
- ukládání alternativních trestních opatření
- ukládání trestního opatření nepodmíněného odnětí svobody

Filozofií problematiky ukládaných opatření, je jednoznačně cílené působení k odstranění vzniklých příčin trestné činnosti. Stěžejní preferencí je aktivní působení na konání mladistvých, na jejich chování a ovlivnění sociálních i rodinných poměrů. V kontextu sociální zázemí mladistvých, je upřednostňována perspektiva pozitivního společenského uplatnění,

kvalitativní rozvoj schopností a dovedností ohroženého jedince. Záměrem je řešení konfliktního stavu samotnou aktivní prevencí delikventního chování.

Upuštění od uložení trestního opatření

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, pamatuje, na možnost soudu pro mládež, upustit od uložení trestního opatření vůči mladistvému. Šámal (2011, s. 91) uvádí podmínku provinění, horní hranici odnětí svobody nepřevyšujícím pět let, spáchání lituje a projevuje účinnou lítost k nápravě. Podmínky užití upuštění:

- s přihlédnutím k povaze činu a dosavadnímu životu mladistvého, lze důvodně předpokládat, že postačí samotné projednání věci před příslušným soudem
- dopustí-li se činu z neznalosti, která je s přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti a prostředí, v němž žil omluvitelná, nebo
- příslušný soud přijme záruku k nápravě mladistvého a má se za to, že s přihlédnutím k výchovného vlivu toho, kdo navrhnul záruku, povaze činu a osobě pachatele není nezbytné uložení trestního opatření

Upustí-li soud pro mládež od uložení trestního opatření, může podle Šámala (2011, s. 91) věc vyřídit napomenutím mladistvého, nebo přenecháním zákonnému zástupci, škole, jíž je mladistvý žákem, případně školskému zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, kde žije.

Zde je možno aplikovat přístup orientovaný na úkoly, kdy podle Matouška (2001, s. 231) sociální pracovník pomáhá klientovi rozhodnout se, jaké úkoly by rád plnil, předpokladem je, že nikdo jiný si lépe nezvolí. Vhodným je právě přístup partnerství a posilování.

5 KONTROLA KRIMINALITY MLÁDEŽE

Zásadním úkolem aplikované kriminální politiky je kontrolovat kriminalitu. Rozhodující je vzájemná vyváženost represe a prevence a samotná kontrola spočívá v udržování kriminality v jistých mezích. K možnostem můžeme uvést snížení nárůstu páchaných skutků, snižováním závažnosti kriminality, eliminace organizovaných forem, dekriminlizace a depenalizace (přesun jednání, dříve posuzovaných za trestné do jiných právních oblastí, například do správního práva a řešení formou projednání přestupků. (Zoubková, 2005, s. 55)

K problému kontroly kriminality se vyjadřuje i Burke (2001, s. 231-232) kdy uvádí, že za poslední období bylo navrženo mnoho kriminologických teorií. První teorie, vychází z pohledu na delikventa, jako racionálního aktéra, jenž se na základě svobodné vůle rozhoduje, zda se zapojí do delikvence. Na jedince lze působit, omezením výhod získaných trestnou činností, kdy volba kriminálního chování a volba se stává, tak více iracionální. Druhá teorie reaguje na kriminální chování, vnitřní faktory jedince, jeho okolního prostředí, které jedince přiměje jednat způsobem, kdy nad sebou ztrácí kontrolu. Třetí teorie se zabývá, vznikem kriminálního chování v důsledku okolností, v nichž se jedinec ocitne. Může se jednat o ekonomickou chudobu. Proces kriminalizace a legislativního významu samotného slova trestný čin, probíhá v zájmu mocných a bohatých. Je možné ovlivnit podmínky proto samotnou kriminalizaci konkrétních činů v rámci změn legislativy.

Realizace kontroly kriminality se provádí v rámci dvou subsystémů:

- **subsystém trestní politiky**, kde se uplatňuje represe a samotný výkon trestního postihu mladistvých,
- **subsystém preventivní politiky**, realizující se na základě preventivních strategií, s výrazným zaměřením do budoucna. (Zoubková, 2004, s. 55-56)

Je zřejmé, že vzhledem prospěšnosti strategie prevence pro společnost a vzhledem k možnému ovlivnění vývoje dospívajícího je tato koncepce značným přínosem, právě z důvodu upozadění represe a provedení možných nerepresivních opatření. Projekty v rámci prevence je možné realizovat na různých úrovních.

Prevence vyjadřuje komplex nerepresivních opatření. Řadíme sem aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty vedoucí k předcházení páchaní kriminality. Účelem těchto opatření je snižování rozsahu a závažnosti následků, prostřednictvím

omezení kriminogenních příležitostí, případně ovlivňováním potencionálního pachatele nebo i působením na oběti trestných činů. Do tohoto programu je možno zařadit nejen opatření v rovině sociální prevence, ale i informování široké veřejnosti o možnostech ochrany před vznikem trestné činnosti, je zde možno řadit i pomoc obětem trestných činů. (Ministerstvo vnitra, ©2010)

Do takto koncipovaného pojmu prevence kriminality, nezahrnujeme prevenci represí. Jedná se o odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů s cílem působení na příležitosti a vytváření zábran ke spuštění podnětů při vzniku protiprávních skutků, ve smyslu působení na potencionální pachatele a potencionální oběti.

Pro státní i nestátní instituce zabývající se sociálně patologickými jevy ve společnosti ve vztahu k mládeži, je nezbytné, aby neztratily kontakt s dětmi. Hlavním cílem by mělo být jednoznačně vytvoření dobrých návyků u dospívajících, jejich dostatečná informovanost o škodlivosti užívání návykových látek i kriminálního chování. Podstatnou by měla být výchova k zdravému životnímu stylu, kdy se rozvíjí a pozitivně zakóduje v dětech vnitřní pocit sounáležitosti s většinovou společností.

V případě kriminality mládeže je podstatnou podmínkou preventivních opatření, komplexní respektování základních práv dětí a práv na soukromí jejich rodiny, tak jak vyplývá z Listiny základních práv a svobod a ustanovení a Úmluvy o právech dítěte. (Zoubková, 2002, s. 118)

5.1 Prevence kriminality

Pojem **prevence** je pojmem latinského původu a znamená opatření učiněná předem, včasnou ochranu nebo předcházení problémům. (Sekot, 2010, s. 22)

Systém prevence kriminality v České republice je rozdělen do **pěti pilířů**.

- první pilíř utváří rezortní programy prevence kriminality a jsou postaveny na věcné působnosti jednotlivých ústředních orgánů státní správy
- druhý pilíř je zaměřen na preventivní programy realizované samosprávnými orgány měst a obcí
- třetí pilíř obsahuje programy nevládních institucí, kam řadíme zájmová a politická sdružení občanů, církve, občanské iniciativy, nadace, případně masmédia
- stěžejním můžeme chápat čtvrtý pilíř, jehož obsahem jsou preventivní programy bezpečnostních složek, potažmo Preventivně informačních skupin Policie ČR

- pátý pilíř je naplněn aktivitami podnikatelských subjektů (soukromých bezpečnostních služeb, pojišťoven, firem zabezpečovací techniky apod.). (Zoubková, 2004, s. 83-85)

Při výkonu prevence kriminality je zainteresováno nespočet subjektů a to jak institucí a organizací na centrální úrovni, tak i na místní úrovni. Zásadní podmínkou vhodných preventivních opatření je součinnost mezi orgány územní samosprávy a ústředními orgány veřejné správy, což určuje výslednou efektivitu procesu. Preventivní aktivity ovlivňuje mnoho skupin, nejvýznačnějšími jsou rodina, škola a masová informační média. Vyhodnocením praxe je možno říci, že nejefektivněji mohou pracovat s rizikovými dětmi a mládeží místní úřady a instituce měst či obcí. Opatření proti konkrétním podobám trestné činnosti, mohou cíleně směřovat a lépe mohou pracovat s oběťmi trestných činů a samotným pocitem bezpečí občanů. (Zoubková, 2004, s. 90-94)

Projekty prevence kriminality mládeže na místní úrovni je nutné směřovat k podpoře rodiny, kontaktní práci s delikventní mládeží a jejich rodinami. Dále je důležitá podpora vzdělávání, včetně předškolních vzdělávacích programů. Vše je nutno směřovat k podpoře samotného zdravého životního stylu a k podpoře multikulturního života a vzájemné tolerance. Směrování projektů ve vztahu k rizikové mládeži by mělo respektovat kvalitní a aktivní využití volného času.

Systemové aktivity v preventivní oblasti je možno členit podle jejího vnitřního významového zaměření na sociální, situační nebo viktimologickou prevenci. Podle směrování ke konkrétnímu okruhu

5.2 Sociální prevence

Podněcuje aktivitu orientovanou na přeměnu podmínek společenských a ekonomických, které jsou podle Zoubkové (2004, s. 77) klíčovými pro vznik rizikových situací a významnými příčinami páchaní trestné činnosti a značně nám ovlivňují samotný proces socializace jedince a jeho sociální integrace do společnosti. Zaměřena je na osobu pachatele, i potenciálního a na přizpůsobení příčin kriminality. Hovoříme o sféře tzv. **sociální politiky**, kdy se směřuje do oblasti působení na rodinu, vzdělávání, výchovu či zdravotní opatření. Prioritou je socializace a sociální integrace a z podstatné části se zabývá romskou otázkou, částečně však řeší i prevenci závislosti.

Prevenci můžeme diferencovat:

- **primární** – výchovné, vzdělávací a poradenské aktivity, vhodně působící na vývoj dospívajícího (příkladem může být, problematika vzdělávání romské mládeže, nebo protidrogová prevence),
- **sekundární** – včasná podchycení potencionálních pachatelů, s důrazem na vhodnou předčasnou intervenci, ještě před dokonáním trestného činu, dále podchycení sociálně-patologických jevů (drogových závislostí, záškoláctví, gamblerství, vandalismu apod.). Výkon těchto poradenských a vzdělávacích aktivit se realizuje prostřednictvím poraden, sociálních kurátorů, **streetworkerů**, výchovných poradců na školách a protidrogových koordinátorů,
- **terciární** – řeší již samotné provedení výkonu trestů a konkrétních ochranných opatření, nově přináší i využívání sociální práce do systému trestní justice, řadíme sem rozličné informační, poradenské a sociální opatření motivačních aktivit, plynoucí s pozitivní rehabilitací jedince do společnosti.

Garantem oblasti primární prevence je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT), samotné obce a významným se jeví i působení základního článku, tj. rodiny. Vzhledem k značné odborné náročnosti, pak oblast sekundární a terciární je záležitostí rezortu Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen MPSV) a částečně i Ministerstva spravedlnosti (dále jen MS), či Ministerstva zdravotnictví (dále jen MZ). (Zoubková, 2004, s. 77)

5.3 Situační prevence

Situační prevence se více zaměřuje na samotnou kriminalitu, kdy je vnímána jako produkt motivace a příležitosti. Podle nich významně situační faktory ovlivňují primární pohnutky ke spáchání trestného činu. Vše je vystavěno na predikci, že určité druhy kriminality se zásadně objevují v určité době, na určitých místech a za podobných okolností. Snahou je zvýšit námahu a riziko v souvislosti s pácháním delikvence a omezení užitku pro pachatele (ztížení krádeží, omezení možností majetkové kriminality v době živelných pohrom atd.). (Zoubková, 2004, s. 77)

Uvedená strategie využívá různé formy preventivních opatření, ať již základní osvětovou činnost spojenou s informováním veřejnosti o trestné činnosti, o konkrétní práci policie, smyslu vhodných forem zabezpečovacích zařízení chránících majetek. Zde můžeme uvést ať již konkrétní druhy zabezpečení nemovitostí či automobilů. Můžeme sem zařadit i připojení majetku na rozvíjející se síť elektronických zabezpečovacích zařízení (EZS), příkla-

dem může být v rámci Policie ČR fungující síť pultu centralizované ochrany (PCO). Čímž se zvyšuje náročnost násilného získání majetku pro mladistvého pachatele.

5.4 Prevence viktimnosti

Významně se podle Zoubkové (2004, s. 80) zaměřuje na vhodné bezpečné chování, v konkrétních kriminogenních situacích a psychickou připravenost ohrožených osob. Řadíme sem komplexně zdravotní, psychologické, právní a technické poradenství, využívající metod sociální a situační prevence a to na všech úrovních míry ohrožení (primární, sekundární i terciární).

Na **primární** úrovni:

- zvyšování vlastní odpovědnosti občanů,
- informování mládeže možnostech zajištění vlastní bezpečnosti (osvěta masmédiá, školy).

Na **sekundární** úrovni:

- výcvik a informování sociálních skupin ohrožených viktimizací.

Na úrovni **terciární**:

- rehabilitace obětí,
- zajišťování právní ochrany osob, které oznámí trestnou činnost proti dětem, nebo ji zabrání.

Garantem primární a sekundární prevence je občanská společnost a obce, v rámci zákonem definovaných kompetencí Ministerstvo vnitra (dále jen MV), MZ. Na terciární úrovni MZ, MPSV, MS a MV.

6 PREVENTIVNÍ KONTROLA KRIMINALITY MLÁDEŽE

Význačné přístupy k preventivní kontrole mládeže by měli respektovat ucelené principy. Při řešení kriminality mládeže využíváme mnoho přístupů, počínaje legislativní úpravou, přes preventivní činnost spojenou s nepřímou nebo přímou strategií.

Stěžejním principem prevence kriminality mládeže je její včasné a dlouhodobé působení. Je to proces, který musí mít dostatečnou pozornost a v případě náznaků problémového chování, je třeba pracovat s dítětem již od nejtělejšího věku.

Primárním posláním prevence je včasná informovanost o závadovém chování dospívajícího jedince, v situaci pouhého nerespektování norem společnosti a změny konání do trestněprávní roviny, kdy je nutná realizace postihu a opatření prostředky trestního práva.

Na závadové chování dítěte by měli upozorňovat zejména rodiče, jenž s nimi sdílí největší časový úsek dne. Významnou institucí, která by měla upozorňovat na zjištěné případy záškoláctví, šikanování, drobných krádeží, experimentování s návykovými látkami apod. a dát podnět dalším institucím je škola. Podnět by tak měli v zájmu dospívajícího jedince získat orgány sociálně-právní ochrany, soudy, policie, státní zastupitelství a jiné.

6.1 Projekty prevence kriminality na centrální úrovni

Zaměřuje se na resortní programy prevence kriminality, rozšiřují působnost jednotlivých ministerstev. Působnost ministerstev obohacuje o preventivní prvky a přístupy k předcházení sociálně patologickým jevům, značnou prioritou je působení v rámci legislativního procesu a vzdělávání zaměstnanců (pedagogů, sociálních pracovníků apod.) v této oblasti.

Organizačně zastřešuje koordinaci a metodiku prevence kriminality na centrální úrovni mezirezortní Republikový výbor pro prevenci kriminality, jenž vytváří schéma koncepce preventivní politiky vlády České republiky. Je i garantem schvalujícím projekty předložené městy, včetně zajištění finančních prostředků po schválení. Předsedou je ministr vnitra. Při tomto výboru je zřízena i komise pro výběr konkrétních preventivních programů. (Zoubková, 2004, s. 87-88)

6.1.1 Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

Zaměření směřuje především do oblasti výchovného působení v rámci školní docházky, subvence pro aktivní volnočasové aktivity, pedagogicko-psychologické poradenství, péče o narušenou mládež, především v rámci výchovných ústavů. (Zoubková, 2004, s. 88)

6.1.2 Ministerstvo práce a sociálních věcí

Preventivní činnost směřuje do oblasti rozšiřování standardní sociální práce. Pro výkon činnosti zřizuje, na obecních a magistrátních úřadech, v rámci referátů sociálních věcí, specializované pracoviště prevence. Sociální pracovníci, přednostně pracují s ohroženými dětmi, působí na rodiče, zastávají funkci opatrovníka, předkládají soudu návrhy, realizují náhradní péči o děti. Pracují i s ohroženou mládeží „na ulici“ – tzv. **streetwork**. Sociální asistent aktivně sám v terénu vyhledává problémovou mládež, zasaženou sociálně-patologickým vývojem. Ministerstvo vytváří i vhodné podmínky pro provoz nízkoprahových center.

Zaměřením je aktivní práce s nezaměstnanými, v jejímž rámci jsou na úřadech práce zřízeny poradenská centra pro výběr povolání a zaměstnání. Významně se podílí i na aktivitách v sociální oblasti, podporou nevládních organizací. (Zoubková, 2004, s. 88-89)

6.1.3 Ministerstvo zdravotnictví

Činnost je směřována do oblasti prevence týrání, zanedbání a sexuálního zneužívání dětí, léčbu pachatelů trestné činnosti s duševními poruchami, drogově závislých a sexuálně deviantních. Zaměřuje se i na vlastní pomoc obětem kriminality (příkladem může být **Bílý kruh bezpečí**, dále jen BKB). (Zoubková, 2004, s. 89)

6.1.4 Ministerstvo spravedlnosti

Řeší oblast prevence:

- legislativa – garance rekonstrukce kodexů,
- výkonné – zavádí a ověřuje instituty probace a mediace, v rámci resocializačních programů ve vězeňství
- kriminologického výzkumu – realizaci provádí Institut pro kriminologii a sociální prevenci, vše je průběžně analyzováno s poslanci Poslanecké sněmovny. (Zoubková, 2004, s. 89)

6.1.5 Ministerstvo vnitra

Podpora ministerstva směřuje do mnoha oblastí:

- rozvoje preventivních aktivit a zkvalitňování systému prevence kriminality, aktivně spolupracuje s Policejním prezidiem ČR a rozvíjí aktivity v menších městech v součinnosti se sítí Preventivně informačních skupin při Územních odborech policie,
- přípravě metodických materiálů,
- vzdělávání pracovníků zabývajících se prevencí (koordinátorů v rámci policie nebo krajských úřadů),
- dohled na dotační systém prevence na místní úrovni,
- informační součinnost zainteresovaných subjektů,
- přímá podpora projektů občanských sdružení. (Zoubková, 2004, s. 89)

6.1.6 Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky

Je poradním orgánem vlády, koordinuje zainteresované subjekty podílející se na realizaci protidrogové problematiky na centrální i místní úrovni. Plní úkoly:

- tvorby koncepce protidrogové politiky,
- plnění zásad protidrogové politiky,
- vyhodnocování efektivity koncepce protidrogové prevence,
- přidělování finančních prostředků na protidrogovou prevenci,
- součinnost při mezinárodní spolupráci v problematice drog. (Zoubková, 2004, s. 89-90)

6.1.7 Mezirezortní komise pro záležitosti romské komunity

Opětovně se jedná o poradní orgán vlády, koordinující záležitosti s postavením Romů ve společnosti. K hlavním úkolům orgánu patří:

- vytváření koncepce týkající se romské komunity,
- navrhování rozdělení prostředků na kompenzační programy při podpoře romské komunity,
- osvětová činnost v rámci romské komunity
- součinnost s dalšími zainteresovanými státními orgány (například se specialisty na extremismus jednotlivých územních odborů policie). (Zoubková, 2004, s. 90)

6.2 Projekty prevence kriminality na místní úrovni

Praxe ukazuje, že zřejmě nejúčelněji mohou problematikou prevence řešit místní úřady, místní instituce a místní občané, kteří jsou v kontaktu s rizikovými jedinci a skupinami, kriminogenními situacemi a vhodnými opatřeními proti samotnému vzniku kriminálních jevů. Motivem je upevnění pocitu bezpečí občanů a působnosti i ve vztahu k obětem trestné činnosti. Odpovědnost za konkrétní provedená opatření k rámci měst a obcí nesou obecní zastupitelstva. Mohou preventivně reagovat vyhláškami (aktivně, tak ovlivnit zabezpečení bezpečnosti osob, zdraví a majetku). Mohou i systematicky a dlouhodobě podporovat preventivní aktivity a realizovat konkrétní programy prevence. (Zoubková, 2004, s. 90)

Projekty prevence kriminality mládeže na místní úrovni, a jeho podpora směřují především pro podchycení sociálních příčin trestné činnosti:

- pomoc pro výchovu v rodině, sociální práce s delikventy a jejich rodinou,
- pomoc ve vzdělávacím procesu (včetně předškolních vzdělávacích programů),
- rozvoj zdravého životního stylu,
- rozvoj tolerance a multietnického chápání společnosti.

Zaměření projektů na mládež potenciálně rizikovou:

- zajištění vhodných příležitostí pro aktivní využití volného času,
- v oblastech vysokou mírou kriminality, pomoc při rozvoji vnímání vlastní individuální a sociální odpovědnosti mládeže,
- realizace projektů v konkrétních problematických situacích, jimž jsou mladí lidé v konkrétním místě vystaveni (šikana, extremismus, výtržnictví, záškoláctví, požívání alkoholu, zneužívání omamných látek aj.). (Zoubková, 2004, s. 90-96)

Jedním z významných projektů je „**Systém včasné intervence**“ (SVI), jedná se o příkladně fungující projekt na místní úrovni. Podílí se na aktivním preventivním působení ve vztahu ke kriminalitě, sociální prevenci a sociální patologii, zejména ve vztahu k dospívající mládeži v součinnosti všech zainteresovaných státních orgánů a dalších institucí. Zcela určitě se jedná o zajímavý počín v rámci vhodného působení při pozitivním předcházení trestné činnosti zejména u mládeže. Projekt je aktivní na mnoha místech v rámci České republiky, zasahuje i do působnosti kraje Vysočina, kdy jeho služby je možno využít v rámci kraje Vysočina, ve městě Třebíč.

Projekt SVI rozvíjí postupy kvalifikované práce a komunikace v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a prevence kriminality. Vytěžování a využívání systému provádí sociální, justiční a školské orgány, Policie České republiky, městská policie či nestátní organizace a využívají systém ke komplexní činnosti s kriminálně rizikovými dětmi a jejich rodinami. (Svitavy ©2014)

Primární zásadou pro veškeré vytvářené aktivity v oblasti prevence je včasná intervence, pokud možno okamžitá pomoc dětem opakovaně se dostávajících do působnosti orgánů činných v trestním řízení a jejich rodinám. Systém zefektivňuje postupy a metody činnosti zainteresovaných orgánů. Projekt je významný působením orgánů vůči dítěti maximálním možným způsobem, ještě před spácháním provinění a to na základě vyhodnocení signálů problematického chování či nevyhovující výchovného prostředí dítěte. Subjekty podílející se na projektu vkládají do vytvořené databáze SVI. Sledují se údaje k provinění mladistvých pachatelů, uložení výchovných, ochranných či trestních opatření, děti nacházející se v péči orgánů sociálně-právní ochrany, také se zavádějí informace k podezření týrání či zneužívání dětí, podstatné výchovné problémy a doplňkové podstatné informace. Zainteresované instituce mají přístup on-line, čímž mohou okamžitě v rámci své působnosti realizovat konkrétní opatření u problémovým jedincům. Přínosným je poskytování potřebných informací orgánu sociálně právní ochrany dětí (OSPOD), evidenci informací těmito orgány a následná zpětná vazba ze strany OSPOD předání informace příslušným institucím. (Svitavy ©2014)

Existují jistě i další funkční projekty, které by se bylo vhodné uvést, což neumožňuje rozsah projektu, je možno dozajista vnímat, že uvedené projekty vyznačují správný směr a ukazují možnosti řešení prevence kriminality dospívající mládeže. Významným mementech těchto opatření je okamžitá reakce hlavně orgánů OSPOD, na vznikající problém klienta, kdy je snahou jej podchytit a eliminovat v zárodku. V době, kdy je možné zcela, anebo částečně předejít případným způsobeným následkům. Systém SVI pak poskytuje, v případě vhodného využití i dostačující prostor pro společnou pozitivní spolupráci mezi školami, lékaři a dalšími institucemi součinnými v rámci systému.

Zainteresované subjekty do vytvořené databáze SVI ukládají např.: údaje k trestné činnosti mladistvých pachatelů, uložení výchovných, ochranných či trestních opatření, děti nacházející se v péči orgánů sociálně-právní ochrany, dále se zavádějí informace k podezření týrání či zneužívání dětí, významné výchovné problémy a další důležité informace. K těmto informacím mají přístup on-line zainteresované instituce a mohou tak okamžitě

v rámci svého legislativního rámce provádět konkrétní opatření k problémovým jedincům. (Svitavy ©2014)

Statistika delikvence systému SVI je následně využívána k vyhodnocení, že působením SVI došlo k znatelnému snížení počtu provinění, což bylo stěžejním cílem při vzniku celého projektu.

6.3 Projekty prevence kriminality s účastí policie

Prvním kdo zpravidla přichází do kontaktu s dětmi a mladistvými, kteří se dopustili drobně sociálně-patologického chování, nebo již přestupku či trestného činu je policie. Policie republiková nebo obecní je významným subjektem v prevenci proti kriminalitě dětí a mládeže, je i nedílnou součástí, dále uvedeného preventivního projektu **Community policing**.

Community policing jako filozofie, podporující organizační strategie využívající systematického partnerství a technik řešení problémů, s aktivní reakcí na okamžité podmínky sledující otázky bezpečnosti v kriminální rovině, předcházení trestným činům a omezení obav z kriminality. (Reisig, 2014, s. 153-154)

Místní úroveň nabízí mnoho programů, jedním z vhodně rozpracovaných programů, je právě program partnerství, založený na filozofii community policing, jehož iniciátorem a zároveň garantem realizace v rámci projektu je Policie České republiky a je podporován vládou, kdy finálním realizátorem se stává obec. Realizace je na principu zahraničního úspěšného projektu programu tzv. „**Community policing**“, fungující v západních demokraciích. Je symbiózou policie a rozsáhlé občanské společnosti při ochraně bezpečnosti a prevenci kriminality, rozvíjí vzájemné partnerství a potřebnou komunikaci. Policie realizuje úkoly na základě potřebných požadavků místní samosprávy. Jedním z významných prvků je i vytváření integračních systémů mezi samostatnými složkami integrovaného záchranného systému (Policie ČR, obecní policie, hasiči a záchrannými zdravotnickými službami a dalšími organizacemi). (Zoubková, 2004, s. 96)

Smyslem programu je nejen činnost policistů při prevenci kriminality na úrovni přednáškové činnosti ve školách a vzdělávacích institucích, ale také v práci s mládeží, která již spáchala protiprávní jednání a již je významně ohrožená. Na konkrétních územních odbo-rech policejních ředitelství (dříve na okresních úrovních) jsou zřizovány preventivně informační oddělení (PIO), jenž ve vztahu k veřejnosti poskytují informace a poradenskou činnost v otázkách ochrany zdraví, života a majetku. Činnost zaměřují v rámci své činnosti

na konkrétní problémové lokality. Samotná činnost policie v rámci tohoto projektu je přizpůsobena konkrétním potřebám občanské společnosti a je i garantem vhodných zvolených prostředků vzájemné komunikace.

Dalším inovativním počinem uvedeným v časopise Policista číslo 10, (Vinčálek, 2016, s. 10) je v roce 2015 středočeskou policií představený projekt „**Aktivní útočník ve škole**“, vyznačuje se především komplexností řešení uvedené problematiky s uplatněním prvků Community policing (vedený snahou Policie ČR a MV o eliminaci příčin trestné činnosti a jejímu řešení). Vznik projektu podnítil případ útoku Barbory Orlové vedený proti žákům střední školy ve Žďáru nad Sázavou v roce 2014, který skončil tragicky a vzhledem k informacím, jenž proběhli sdělovacími prostředky, otřásl i širokou českou veřejností. Přednostně si musíme uvědomit, že fenomén aktivních útočníků se netýká výhradně zahraničí, ale je reálným i v České republice. Otázky plynoucí z uvedené problematiky, následně řešili odpovědné instituce, pedagogičtí pracovníci a často se zákonitě obraceli i na Polici České republiky. Policie jako instituce již vytvářela a ověřovala postupy k eliminaci rizika spojeného s útokem aktivního útočníka a řešila i opatření k zamezení takového chování. Opatření vycházejí ze zahraničních zkušeností a propojeny jsou s vlastní praxí policejní taktiky.

Výsledkem z jednání zainteresovaných institucí, bylo doporučení pro technické zabezpečení škol, ke snížení rizik při vniknutí útočníka a podnět pro vypracování krizového plánu škol pro případ napadení, k zamezení ztrát na životech a zdraví. Projekt se stal do jisté míry základním kamenem pro přípravu normy ČSN 73 44 00 (Prevence kriminality – řízení bezpečnosti při plánování, realizaci a užívání škol a školských zařízení, kdy byla uvedena v srpnu 2016 do systému českých státních norem. (Vinčálek, 2016, s. 10-11)

Uvedený projekt je svým zaměřením, význačným počinem přínosným pro školy, školská zařízení a další dotčené instituce, ale i pro zřizovatele těchto zařízení. Konkrétní doporučení pomohou významně k minimalizaci nebezpečí a zamezení vzniku rizikového chování a vylepšuje bezpečnost dětí navštěvujících školy v České republice. Celý projekt je tak jakýmsi stavebním kamenem obnovení bezpečnosti dětí ve školních zařízeních.

7 SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

Úvodní část projektu objasňuje důležité pojmy uvádějící nás do problematiky. Je zřejmé, že právě k věkové kategorii mladistvých a dospívajících vůbec, jímž se věnujeme a jejich psychické, sociální či kulturní nevyzrálosti, jsou více náchylní k podlehnutí tlakům okolí, různých vrstevnických skupin a důsledkem je právě prvotní kontakt se systémem zákonné restrikce. Zaměřujeme se na princip restorativní justice a základní cíle zásahu do výchovy v souvislosti s požadavky společnosti a obnovením poměrů v chování delikventa. S tím přímo souvisí vývoj hodnot mládeže, kdy právě vhodný sociální prostor, působí na přijetí vhodného hodnotového systému, kdy se jedinec stane uznávanou součástí společnosti. Ukazuje se, že podstatným je vytvoření podmínek pro konstrukci pozitivního sociálního prostoru mládeže.

Zaměřujeme se i na možné faktory vzniku delikventního chování u mladistvých a mládeže, dimenzi jednotlivých biologických, psychologických, sociálních faktorů. Významným faktorem zasahujícím do budoucího kladného vývoje jsou sociální, kdy je možné jejich prostřednictvím ovlivnit budoucí vývoj jedince. Prostor je ve zvýšené míře proto věnován rodině, školnímu prostředí, vrstevnickým skupinám. Důležitou součástí života je volný čas a odpočinkové aktivity, s nimiž úzce souvisí působení moderních informačních prostředků, jako jsou média a internet. To je důležité, protože dnešní generace hodně podléhá při volnočasové aktivitě pasivnímu využití a nedochází tak k vhodnému rozvoji odpočinkové aktivity i když je výraznou akvizicí výchovného procesu.

V projektu byla v další části rozpracována legislativní opora, pojednáno bylo o vztahujících se kodexech k mladistvým, delikvenci a opatřeních vhodných k narovnání vývoje delikventů.

Z textu vyplývá, že důležitou součástí všech opatření, je přednostně preventivní působení a to včasné a dlouhodobé. V případě náznaku problémového chování je nezbytné pracovat s dítětem od útlého věku. Je důležité, aby závadové chování bylo řešeno na úrovni rodiny a školy. Ukazuje se však, že prevence nezasahuje jen do oblasti působení na případné delikventy, ale i samotnými bezpečnostními opatřeními, významně ztěžuje páchaní skutků.

Kriminalita mladistvých je a do budoucna zůstane součástí našeho každodenního života, a proto s ní budeme nadále svádět nerovný boj. I v případě přiměřené snahy o zásahy do systému výchovy, prevence delikvence či recidivy, nemůžeme zdaleka eliminovat všechny rizikové faktory a zabránit tak potencionálním pachatelům v páchaní delikventních činů.

Nikdy nebude naplněn ideální scénář ztotožnění delikventů s celospolečensky uznávanými pravidly a to ani maximálním směřováním dostupnými prostředky, na cestu shody se společenskými normami či vlastní interiorizací hodnot dané společnosti. Rozhodně je hodně dobrých důvodů proč, se tomuto stavu, alespoň snažit přiblížit a snížit tak ekonomická a sociální rizika spojená s delikvencí mladistvých a mládeže.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

8 VÝZKUM V OBLASTI KRIMINALITY MLÁDISTVÝCH

Práce v teoretické části byla zaměřena na objasnění problematiky kriminálních deliktů u mladistvých delikventů a to s využitím dostupné odborné literatury, s objasněním základních pojmů, pojednáním o vývoji kriminality u uvedené cílové skupiny a jejími příčinami. Práce rozebírá i jednotlivé kriminogenní faktory vedoucí k páchání protiprávního jednání. Rámcově vymezuje legislativní oblast kriminality mladistvých, včetně pramenů trestního práva. Pojednává také o kodexu, zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže a vyhodnocení jeho sankčního systému vůči mladistvým pachatelům.

Výzkumná část projektu se zaměřuje na zmapování sociálně-patologických jevů v současné společnosti k tématu: „Kriminalita mladistvých a příčiny páchání trestné činnosti v Kraji Vysočina“. Zaměřena je na sledování vývoje kriminality mladistvých, na konkrétní příčiny a vlivy páchání trestné činnosti mladistvými v Kraji Vysočina. V praktické části je dále popsána metodologie výzkumu, způsob realizace, včetně analýzy získaných statistických dat.

8.1 Koncepce výzkumu

Odborné publikace uvádějí, že v sociálním výzkumu lze uplatnit dvě diametrálně odlišné strategie. Při zkoumání reality v sociální oblasti doporučuje rozpracovat kvantitativní či kvalitativní formu výzkumu. S při hlédnutím k tématu projektu, který se zaměřuje na zmapování vývoje, příčin a vlivů páchání kriminality v Kraji Vysočina u mladistvých delikventů, jsme upřednostnili kvantitativní výzkum.

Kvantitativní přístup využívá především princip dedukce. Zásadním pro možnost využití v praxi se stává možnost měřitelnosti, tříditelnosti aspektů sociálního světa, kdy jsme schopni získat výstupy informací v kvantifikované a porovnatelné podobě. (Reichel, 2009, s. 40-41)

8.2 Výzkumný problém

Při stanovení problému obvykle začínáme předběžnou teoretickou analýzou, kdy jak uvádí Chráska (2007, s. 12) nám jde především o získání maximálního množství informací o oblasti, kterou se hodláme, dále zabývat a ukazuje se přínosným její další zkoumání. Je tak zcela nezbytné seznámit se stavem v této části poznání.

V souvislosti s problematikou zájmu v rámci zaměstnání u policie České republiky se vyprofiloval výzkumný problém, jenž nemalou měrou přispívá k problematickému začlenění mladistvých na prahu dospělosti do běžného života. Páchání trestné činnosti u dospělé populace je běžnou součástí každodenního života a vzhledem k možnosti ovlivnění přirozeného vývoje jedince v souladu se společensky přijatými normami, jsme se zaměřili na mladistvé pachatele. Zkoumání se zaměřilo na jejich ovlivnění při páchání trestné činnosti užíváním návykových látek, vlivem působení vrstevnických společenství, porovnávána byla také souvislost vlivu rodiny či umístění jedince do výchovných ústavů. Součástí analýzy je i srovnání jednotlivých druhů páchané kriminality.

8.3 Cíle výzkumu

Výzkumná část projektu se zaměřuje na zmapování kriminality mladistvých v Kraji Vysočina, shromáždění důležitých informací, vypovídajících o relevantních sociologických, kriminalistických a trestněprávních aspektech vztahu páchání trestné činnosti mladistvých v uvedené lokalitě. Komplexně zpracujeme šetření v oblasti zkoumané problematiky, v intencích stanovených cílů. Realizací výzkumu analyzujeme současný vývoj kriminality mladistvých osob v Kraji Vysočina v období let 2011-2015, na podkladě získaných statistických dat. Řešení bylo rozpracováno s přihlédnutím k posouzení vývoje konkrétních skupin trestné činnosti s přihlédnutím k zájmové skupině především mladistvých, pro porovnání se okrajově budeme věnovat i celé věkové skupině mládeže.

Cílem výzkumu je analyzovat vývoj a strukturu kriminality mladistvých na území Kraje Vysočina ve sledovaném období let 2011-2015. Zaměřujeme se na vybrané faktory ovlivňující kriminalitu mladistvých, a to konkrétně na pohlaví, věk, užívání alkoholu a dalších návykových látek, recidivu a spolupachatelství.

Z cíle výzkumu vyplývají dílčí výzkumné cíle, a to zmapovat:

- 1) podíl na trestné činnosti mladistvých podle pohlaví;
- 2) vybrané aspekty vývoje a struktury kriminality mladistvých v Kraji Vysočina v období let 2011-2015;
- 3) frekvenci ovlivnění alkoholem či jinou návykovou látkou při páchání trestné činnosti;
- 4) podíl mladistvých opakovaně se podílejících (recidiva) na trestné činnosti;

- 5) podíl mladistvých páchajících trestnou činností ve formě spolupachatelství a jeho struktura;
- 6) podíl mladistvých páchajících trestnou činností na útěku od rodiny či z dětských domovů, nebo výchovných ústavů.

V kontextu se stanovenými cíli byly definovány následující výzkumné otázky:

Výzkumná otázka č. 1: Jsou častěji pachatelé trestné činnosti v kategorii mladistvých v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 muži než ženy?

Výzkumná otázka č. 2: Kriminalita mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 má klesající tendenci?

Výzkumná otázka č. 3: Která ze skupin jednotlivých druhů kriminality mladistvých na území Kraje Vysočina v období 2011-2015 je nejčastěji zastoupena?

Výzkumná otázka č. 4: Je podíl krádeží prostých v rámci kriminality mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 vyšší než ostatní majetkové delikvence?

Výzkumná otázka č. 5: Je podíl zastoupení ostatních krádeží prostých v rámci kriminality krádeží prostých u mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 vyšší než zbylých podskupin krádeží prostých?

Výzkumná otázka č. 6: Která z podskupin u krádeží vloupáním u mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 je nejčastěji zastoupena?

Výzkumná otázka č. 7: Která z podskupin u násilných trestných činů u mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 je nejčastěji zastoupena?

Výzkumná otázka č. 8: Která z podskupin mravnostní kriminality u mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 je nejčastěji zastoupena?

Výzkumná otázka č. 9: Která z podskupin ostatní kriminality mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 je nejčastěji zastoupena?

Výzkumná otázka č. 10: Která z podskupin evidované zbývající kriminality mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 je nejčastěji zastoupena?

Výzkumná otázka č. 11: Jak častá je frekvence, zaznamenání užití návykových látek u mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 při páchaní trestné činnosti?

Výzkumná otázka č. 12: Je podíl mladistvých opakovaně se podílejících na trestné činnosti (recidiva) v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 nižší než pachatelů páchajících delikvenci poprvé?

Výzkumná otázka č. 13: Je podíl pachatelů páchající trestnou činnost ve formě spolupachatelství v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 četnější, než těch co páchají trestnou činnost samostatně?

Výzkumná otázka č. 14: Je četnější páchaní trestné činnosti mladistvých v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 ve formě spolupachatelství pod vlivem party?

Výzkumná otázka č. 15: Je podíl mladistvých v Kraji Vysočina v období 2011-2015 páchajících trestnou činnost na útěku z dětských domovů, či výchovných ústavů větší, než těch na útěku od rodiny?

V kontextu definovaných cílů výzkumu a výzkumných otázek a dosavadní znalosti problematiky týkající se kriminality mladistvých, jsme před samotným provedením výzkumu stanovili následující předpoklady:

- P1** - Předpokládáme, že trestnou činnost v kategorii mladistvých častěji páchají muži než ženy.
- P2** - Předpokládáme, že frekvence kriminality mladistvých má ve sledovaném období 2011-2015 klesající tendenci.
- P3** - Předpokládáme, že více než 50 % mladistvých pachatelů páchá delikty v oblasti majetkové kriminality, proti ostatním skupinám kriminality.
- P4** - Předpokládáme, že počet registrovaných krádeží prostých u mladistvých v období 2011-2015 je vyšší než 50 %, proti ostatní majetkové trestné činnosti.
- P5** - Předpokládáme, že v rámci registrovaných krádeží prostých u mladistvých v období 2011-2015 jsou více než v 50 % evidovány ostatní druhy krádeží prostých.
- P6** - Předpokládáme, že v rámci registrovaných krádeží vloupáním u mladistvých v období 2011-2015 jsou více než v 50 % evidovány krádeže vloupáním do ostatních objektů.
- P7** - Předpokládáme, že v rámci evidovaných násilných trestných činů u mladistvých v období 2011-2015 je ve více než 50 % případech evidováno úmyslné ublížení na zdraví.

- P8** - Předpokládáme, že v rámci mravnostních trestných činů u mladistvých v období 2011-2015 je ve více než 50 % evidován trestný čin pohlavního zneužívání.
- P9** - Předpokládáme, že v rámci ostatní kriminality mladistvých v období 2011-2015 je ve více než 50 % evidován trestný čin nedovolená výroba a distribuce omamných a psychotropních látek.
- P10** - Předpokládáme, že v rámci zbývajících trestných činností mladistvých v období 2011-2015 jsou více než z 1/3 evidovány delikty ohrožení pod vlivem návykové látky.
- P11** - Předpokládáme, že většina mladistvých delikventů při spáchání skutku užila alkohol
Nebo jiné návykové látky.
- P12** - Předpokládáme, že počet mladistvých pachatelů podílejících se na trestné činnosti opakovaně (recidiva) je menší než 1/2 všech pachatelů.
- P13** - Předpokládáme, že z celkového počtu trestné činnosti mladistvých, se více než z 1/2 dopustili mladiství ve formě spolupachatelství.
- P14** - Předpokládáme, že z celkového počtu trestné činnosti mladistvých ve formě spolupachatelství, se více než z 1/2 dopustili mladiství s partou.
- P15** - Předpokládáme, že ze skutků spáchaných mladistvými na útěku, byli ve více než 50 % případech mladiství na útěku z dětských domovů či výchovných ústavů.

Projekt sleduje příčiny páchaní trestné činnosti. Vzhledem k tomu, že vycházíme z agregovaných dat (nemáme k dispozici datový soubor s informacemi o jednotlivých pachatelích, ale jen různě zaměřené souhrnné tabulky), nejsme schopni v datech vysledovat kauzální vztahy, jsme schopni pouze vysledovat, v jaké míře se určité faktory (a tedy potenciální příčiny trestné činnosti) u mladistvých pachatelů obecně vyskytují.

8.4 Metodologie výzkumu

Pro získání empirických dat k dosažení výzkumného cíle byla zvolena ve výzkumu metoda kvantitativního výzkumu, k němuž Radvan (2009, s. 22-23) uvádí, že se jedná o sociálně vědný výzkum založený na sběru a zpracování tvrdých dat, následně může poskytnout dostatek relevantních poznatků. Výhodou je i nahrazení zkoumaného předmětu, jevu či stavu, sloužícího k deskripci konkrétním číslem. Vhodným pro výzkumníka s ohledem na objektivitu výzkumu, je i odstup od zkoumané osoby.

Kvantitativní výzkum převážně využívá náhodné výběry, experimenty a strukturovaný sběr dat s využitím testů, dotazníků či pozorování. Zásadním cílem je explorace dat, jejich popis a ověření pravdivosti našich předpokladů, o vztahu mezi zvolenými proměnnými, na základě sběru dat získaných měřením a jejich analýzou statistickými metodami. K významným přednostem kvantitativního výzkumu patří testování a ověření validity teorií, jejich zobecnění na širší populaci. Přínosným je i to, že nám poskytuje přesná a numerická data s výsledky relativně nezávislými na výzkumníkovi, metoda je vhodná právě při zkoumání velkých zkoumaných skupin. (Hendl, 2016, s. 42)

Použitelná empirická data pro vlastní výzkum, byla získána využitím jedné ze základních metod kvantitativního přístupu, přístup metody analýzy oficiálních statistik. Využita byla sekundární analýza statistických dat získaných z minulých období, jejíž hlavní předností je rozsáhlost získaných datových souborů. Statistické údaje byly získány z informačního portálu Policie České republiky, evidenčně statistického systému kriminality (dále jen ESSK). K uvedenému ESSK Zoubková (2004, s. 40) uvádí, že policejní statistika, je základním zdrojem poznatků o kriminalitě evidované a objasněné. Za objasněnou považuje tu část evidované kriminality, kdy se dostatečně podařilo odůvodnit závěr, že je ze spáchání skutku podezřelá konkrétní osoba. Z evidenčně statistického systému lze analyzovat údaje o struktuře trestného činu:

- rozdělení podle druhu kriminality;
- ovlivnění pachatele alkoholem;
- výše zjištěné škody;

k pachateli:

- věk;
- pohlaví;
- kriminální minulost (recidiva);
- zda se jedná o cizince.

Jak uvádí Zoubková (2004, str. 40) policie je také jediným orgánem činným v trestním řízení, evidujícím (pre) kriminalitu dětí.

K vlastnímu zpracování výpočtů získaných dat uvádí Gavora (2008, s. 171), že je možné zpracování v počítači v rámci programu MS Excel, jenž využívá dobré statistické vybavení a jeho programová část obsahuje nástroje k provedení základních statistických funkcí a analýze dat.

Z uvedených důvodů bylo využito pro analýzu získaných dat a jejich třídění pro získání potřebných numerických výstupů, právě programu MS Excel, v němž jsou exportovány na webové stránky statistiky oddělení ESKK, Policie České republiky. Následně byla získaná data vložena do méně datově obsáhlých souborů vytvořených v programu MS Excel, pro lepší přehlednost struktury numerických dat s přihlédnutím k jejich následnému využití pro potřeby projektu.

Ve výzkumné části projektu byla realizována sekundární analýza evidované trestné činnosti mladistvých, spáchané na území Kraje Vysočina v období let 2011-2015. Pro lepší srovnání výstupů jsou zařazeny i další dvě kategorie statisticky sledované ze strany policie České republiky a evidované v systému ESKK. Pro účely tohoto projektu máme rozděleny kategorie podle statistik ESKK, kopírujících věkové kategorie, tak jsou uvedeny v stěžejních zákonech vztahujících se k mládeži.

Členění:

- **mládež** – zahrnuty osoby ve věku 1-17 let včetně, dále dělíme,
- **děti (nezletilé)** – zahrnuty osoby ve věku 1-14 let včetně a
- **mladistvé** – zahrnuty osoby ve věku 15-17 let včetně.

Pro potřeby výzkumu bylo z celkem získaných 65 statisticky obsáhlých datových souborů, obsahujících absolutní čísla registrované kriminality všech věkových kategorií, všech druhů trestné činnosti a dále kriminality mladistvých v České republice a Kraji Vysočina, bylo nutno z těchto souborů získat numerická data pro potřeby projektu, protože část souborů zahrnuje data kriminality mládeže v rámci celé České republiky a další část všech samosprávných celků (jednotlivých krajů), včetně Kraje Vysočina, v celku obtížně uchopitelných. Proto vzhledem k poměrně rozsáhlosti získaných statistických souborů, zahrnující věkově celou populaci obyvatelstva, včetně pachatelů cizinců a různých dalších sledovaných položek významově důležitých pro vlastní využití jen v rámci policie České republiky, byla data dále zjednodušena a vytříděna pro potřeby projektu. Provedenou analýzou dat byli vytvořeny zjednodušené výstupy, převedené do 35 souborů tabulkového procesoru MS Excel, které byly využity pro další vypracování grafů a aplikovány k ověření zvolených pilotních předpokladů výzkumu.

Je nutno ještě uvést, že policejní statistiky deformuje několik faktorů, ať již **bezpečnostní politiky**, kdy v závislosti na mezinárodní situaci dochází ke změnám sledovaných priorit, **legislativy**, zde je nutno uvést zvýšení hranice odlišující trestný čin od přestupku z 2.000,-

Kč na 5.000,- Kč, nebo **statistického vykazování**, kdy souběh trestných činů, může být vykazován jako jeden skutek (zpravidla nejpřísněji postižitelný). (Zoubková, 2004, s. 41)

8.5 Výzkumný soubor

Existuje vícero druhů pro výběr konkrétního druhu výběru jedince či skupiny, aby správně reprezentovali vzorek v konkrétním výzkumu.

Kvantitativní hledisko kriminality podle Novotného (2004, s. 48-49) je lépe a přesněji zohledněno ve statistice registrovaných trestných činů, o níž hovoříme jako o **sekundární kriminální statistice**. Rozlišujeme pak údaje:

- **rozsahu kriminality** – určuje jej počet jednotek daného souboru, tedy výskyt trestných činů a absolutními čísly vyjádřený počet registrovaných skutků na v určitém území ve zvoleném časovém období (např. Kraj Vysočina, rok 2011)
- **úroveň (intenzitu) kriminality** – relativní velikost výskytu, tj. měřený četností možných nositelů, vyjadřována je v **indexech** na 10.000 nebo na 100.000 obyvatel starších patnácti let.

Pro práci využijeme tak porovnání podle **rozsahu kriminality** a nejlépe podle Novotného (2004, s. 49) vyhovuje soubor **stíhaných osob**, kdy tento je nejbližší době spáchání skutku, protože některé skutky se do dalších procesních fází vůbec nedostanou.

K druhům výběru uvádí i Chráska (2007, s. 20), že v některých konkrétních případech výzkumů, je příhodné zkoumat celý základní soubor. V takovéto situaci hovoříme o **vyčerpávajícím (exhaustivním) výběru** a šetření, získaná data pro výzkum od všech elementů (osob, situací), v dané populaci nazýváme jako **cenzus**.

Vzhledem k souboru statistických dat za celý zvolený Kraj Vysočina, kdy je výzkum realizován na datech reprezentujících celou cílovou populaci, nebudou součástí projektu hypotézy, formulující se za účelem zobecňování výsledků na celou populaci.

Využitelné datové soubory byly tedy získány z informačního portálu Policie České republiky, statistického systému **ESSK**. Systém je využíván pro vlastní potřebu sledování kriminality v rámci Policie České republiky. Celkem bylo z databáze získáno 65 statistických datových souborů, obsahujících absolutní čísla registrované kriminality všech věkových kategorií a dále kriminality mladistvých v České republice a Kraji Vysočina. Část souborů zahrnuje data kriminality mládeže v rámci celé České republiky a další část všech samo-

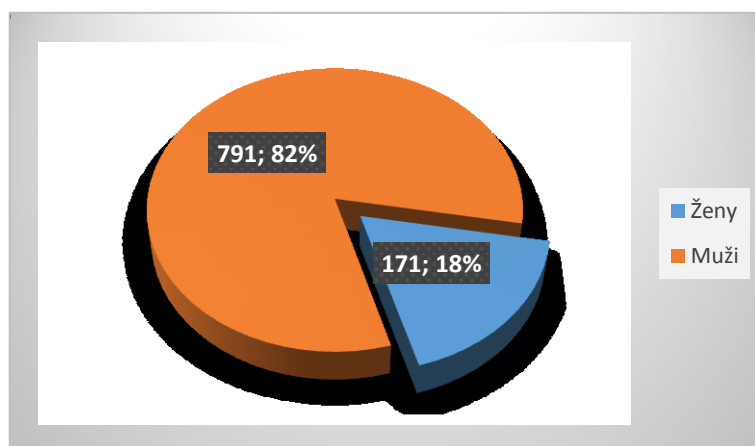
správných celků (jednotlivých krajů), včetně Kraje Vysočina. Veškerá data využitá v tomto výzkumu, byla získána na krajském ředitelství policie Kraje Vysočina.

8.6 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

8.6.1 Podíl na trestné činnosti mladistvých podle pohlaví

Výzkumná otázka č. 1: Jsou častěji pachatelé trestné činnosti v kategorii mladistvých v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 muži než ženy?

Graf 1: Podíl páchaní TČ mladistvých podle pohlaví

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Analýzou grafu č. 2 jsme zjistili, že evidováno v rámci celkové kriminality v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 bylo 962 skutků spáchaných mladistvými. Z tohoto počtu pak nejčetnějšími pachatelé byli muži, těchto bylo evidováno 791 (82 %). Nejnížší četnost vykazují jako pachatelky deliktů ženy, zjištěno 171 případů, což je 18 %.

Tabulka 1: Registrovaná TČ mladistvých podle pohlaví v jednotlivých letech

	2011	2012	2013	2014	2015	Σ
Muži	205	180	163	155	88	791
Ženy	28	79	22	19	23	171

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Při meziročním srovnání trestných činů spáchaných mladistvými v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 je zřejmé, že nejvýraznější rozdíl mezi četností spáchaní skutků napříč pohlavím vykazuje rok 2014, kdy z celkového počtu 174 deliktů jich 155 spáchali muži, což činí celých 89 %, jen v 19 případech byly evidovány jako pachatelky skutku ženy, což činí 11 %. Naopak nejnižší rozdíl napříč pohlavími byl registrován v roce 2012, kdy z celkového počtu 259 deliktů jich 180 spáchali muži, což činí celých 69 %, v 79 případech byly evidovány jako pachatelky skutku ženy, což činí 31 %.

K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad ověřovaný na základě statistických dat ESSK.

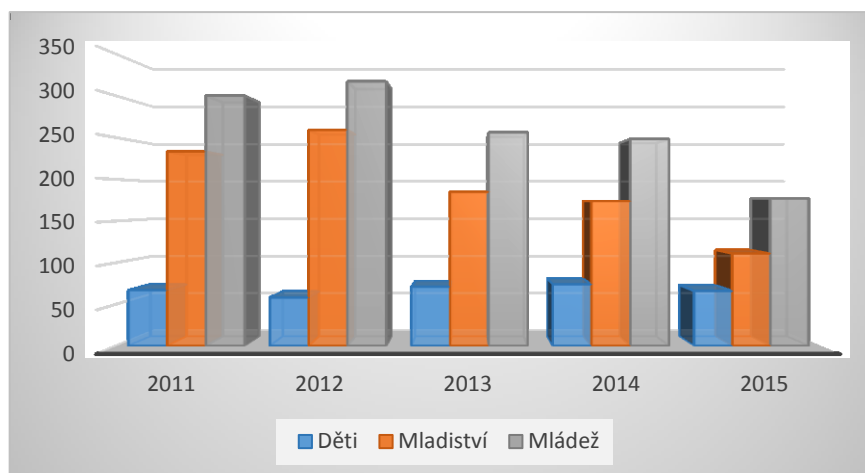
P1 – Předpokládáme, že trestnou činnost v kategorii mladistvých častěji páchají muži než ženy.

Definovaný předpoklad se **potvrdil**, protože muži byli zjištěni v kategorii mladistvých v Kraji Vysočina ve sledovaném období let 2011-2015 jako pachatelé trestných činů v 89 % případech a zatím co ženy jen 11 % případech.

8.6.2 Vybrané aspekty vývoje a struktury kriminality mladistvých v Kraji Vysočina

Výzkumná otázka č. 2: Kriminalita mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 má klesající tendenci?

Graf 2: Graf 3: Registrované TČ (nezletilých, mladistvých) v KV

(Zdroj: Statistika ESK Policejního prezidia ČR)

V uvedeném grafu je využito získaných dat všech sledovaných věkových kategorií do 17 let včetně, pro lepší grafické znázornění podílu na trestné činnosti jednotlivých věkových kategorií.

V období let 2011-2015 bylo v Kraji Vysočina evidováno podle statistik ESK celkem 1298 protiprávních skutků v kategorii mládež. Nejvyšší počet byl evidován v roce 2012 a to 317 trestných činů. V předchozím roce 2011 bylo zjištěno 300 trestných věcí. Zlomovým se jeví rok 2013, kdy v následujících sledovaných obdobích až do roku 2015 je zřejmý výrazný pokles evidovaných protiprávních skutků, kdy od uvedeného období nepřekročila registrovaná trestná činnost 256 trestných činů za období sledovaného roku. Nejnižší evidovaná trestná činnost je spojena s rokem 2015, kdy bylo evidováno 177 trestných činů.

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	Σ
Nezletilí	67	58	71	74	66	336
Mladiství	233	259	185	174	111	962

Tabulka 2: Registrovaná TČ nezletilých a mladistvých na území Kraje Vysočina

(Zdroj: Statistika ESK Policejního prezidia ČR)

V rámci území Kraje Vysočina bylo evidováno v období let 2011-2015 ve věkové kategorii nezletilých celkem 336 trestných činů. Nejvyšší počet kriminálních činů spáchaných nezletilými byl zjištěn v roce 2014 a v roce 2013 a to celkem 74 respektive 71 trestných činů. Nejnižší počet pak byl evidován ve stejné věkové kategorii v roce 2012 a 2015, kdy zjištěno 58 respektive 66 protiprávních činů.

Ve věkové kategorii **mladistvých** pak bylo evidováno celkem 962 trestných činů. Nejvyšší počet protiprávních činů byl zjištěn v roce 2012 a v roce 2011 a to celkem 259 respektive 233 trestných činů. Nejnižší počet pak byl evidován v roce 2015 a 2014, kdy zjištěno 111 respektive 174 protiprávních činů. Nejnižší míra kriminality mladistvých byla zjištěna v roce 2015, kdy poklesla proti roku 2012 o téměř 2/3 a v tomto období bylo evidováno 111 činů.

Ze získaných statistických dat vyplývá, že vývoj registrovaných spáchaných trestných činů mladistvými v Kraji Vysočina v období let 2011-2015, má klesající tendenci, kdy nejvíce skutků bylo evidováno v roce 2012 celkem 259, další rok přinesli postupný úbytek, v roce 2013 bylo zaznamenáno 185 deliktů, v roce 2014 bylo evidováno 174 deliktů a výrazný pokles můžeme sledovat v roce 2015, kdy bylo ze strany mladistvých pachatelů spácháno pouhých 111 protiprávních činů.

K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

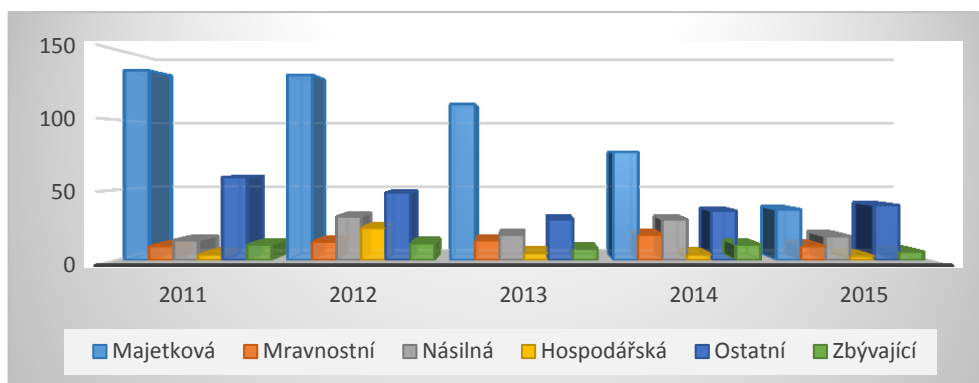
P2 – Předpokládáme, že frekvence kriminality mladistvých má ve sledovaném období 2011-2015 klesající tendenci.

Definovaný předpoklad byl ověřen analýzou statistických dat a je zřejmé, že v kategorii mladistvých v Kraji Vysočina ve sledovaném období let 2011-2015 nastal postupný úbytek evidované delikvence, kdy jako pachatel trestného činu byl zjištěn mladistvý pachatel. V porovnání s nejvyšší zjištěnou delikvencí v této kategorii v roce 2012, kdy bylo 259 skutků spácháno mladistvými, bylo v roce 2015 jen 111 delikventů mladistvých, což je jen 43 %, proti nejvyššímu stavu ve sledovaném období.

Uvedený předpoklad se tak **potvrdil**.

Výzkumná otázka č. 3: Která ze skupin jednotlivých druhů kriminality mladistvých na území Kraje Vysočina v období 2011-2015 je nejčteněji zastoupena?

Graf 4: Registrovaná TČ jednotlivých druhů kriminality mladistvých

(Zdroj: Statistika ESSK Policejního prezidia ČR)

V období let 2011-2015 v rámci Kraje Vysočina bylo celkem evidováno 962 protiprávních činů ve věkové kategorii mladistvých. Nejpočetněji je zastoupena majetková trestná činnost, kdy za předmětné období bylo evidováno 491 skutků. Nejčetněji je majetková trestná činnost zastoupena v roce 2011, počtem 135 skutků. Nejméně bylo evidováno 36 skutků v roce 2015, kdy došlo k výraznému snížení majetkové kriminality o více než 2/3.

Tabulka 3: Druhy evidovaných TČ mladistvých v Kraji Vysočina

Rok	Majetk.	Mravn.	Násilná	Hosp.	Ostat.	Zbýv.	Σ
2011	135	10	14	4	59	11	233
2012	132	13	31	23	48	12	259
2013	111	14	18	5	29	8	185
2014	77	18	29	4	35	11	174
2015	36	10	17	3	39	6	111
Σ	491	65	109	39	210	48	962

(Zdroj: Statistika ESSK Policejního prezidia ČR)

Na území Kraje Vysočina bylo v období let 2011-2015 evidováno celkem 962 protiprávních činů ve sledované věkové kategorii mladistvých. Podle četnosti v jednotlivých letech, bylo nejvíce trestných činů evidováno v roce 2012 a 2011, kdy bylo evidováno 259 a 233 skutků. Naopak rok s nejnižší četností byl rok 2015 s počtem 111 skutků, což je ve srovnání s předchozími obdobími výrazný pokles a to více než o 50 %. Nejvyšší počet skutků 491

za uvedené období patřilo majetkové trestné činnosti, druhým v pořadí je ostatní trestná činnost s počtem 210, následována násilnou trestnou činností v počtu 109, následuje mravnostní trestná činnost v počtu 65, zbývající trestná činnost se podílela na celkovém počtu 48 protiprávními činy, nejmenší četnost 39 případů zjištěna u hospodářské trestné činnosti.

Z analýzy vyplývá, že vývoj četnosti registrovaných spáchaných trestných činů mladistvých v Kraji Vysočina v období let 2011-2015, napříč jednotlivými skupinami kriminality, bylo zjištěno celkem 962 skutků. Nejčetněji je zastoupena majetková kriminalita evidována v 491 případech, což činí 51 %, dále následuje ostatní kriminalita evidována v 210 případech, což činí 22 %, třetí nejčetnější je násilná kriminalita, evidována v 109 případech, což činí 11 %, následována mravnostní delikvencí zjištěnou v 65 případech, což činí 7 %, dále zbývající kriminalita zjištěná v 48 případech, což činí 5 % a nejméně četnou v uvedeném období byla hospodářská kriminalita zjištěna v 39 případech, což činí pouhé 4 %.

K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

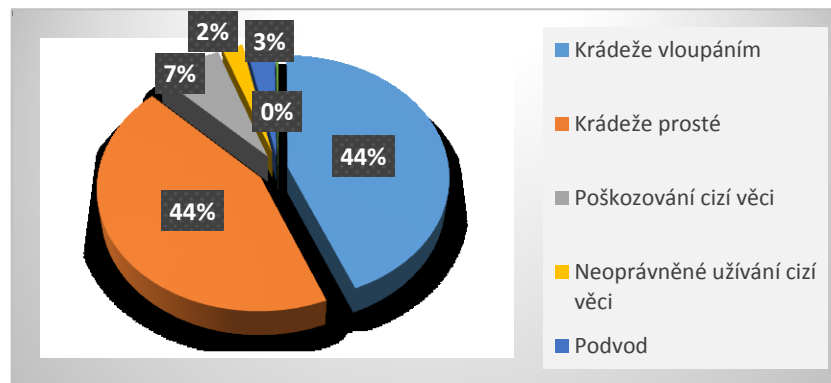
P3 - Předpokládáme, že více než 50 % mladistvých pachatelů páchá delikty v oblasti majetkové kriminality, proti ostatním skupinám kriminality.

Nejčastěji evidovaná trestná činnost mladistvých v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 v rámci jednotlivých druhů kriminality, je majetková kriminalita, jenž byla evidována ve 491 případech, což činí 51 % a je zřejmé, že je nejčetněji zastoupena.

Uvedený předpoklad se **potvrdil**.

Výzkumná otázka č. 4: Je podíl krádeží prostých v rámci kriminality mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 vyšší než ostatní majetkové delikvence?

Graf 5: Nejčastěji registrované majetkové TČ u mladistvých

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Analýzou strukturovaných dat majetkové kriminality v období let 2011-2015 evidovaných na území Kraje Vysočina bylo zjištěno, že se jedná o nejčetnější trestnou činnost. Největší podíl z těchto trestných činů mají krádeže vzloupáním, evidované v 215 případech, což činí 44 %, jen těsně následované krádežemi prostými, evidovanými v 214 případech, což činí také 44 %, následují poškození cizí věci v 35 případech, což je v 7 % případů, dále 15 případů podvodu, což jsou 3 %, následuje neoprávněné užívání cizí věci v 11 případech a nejméně četné zatajení věci evidované jen v pouhém 1 případě.

K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

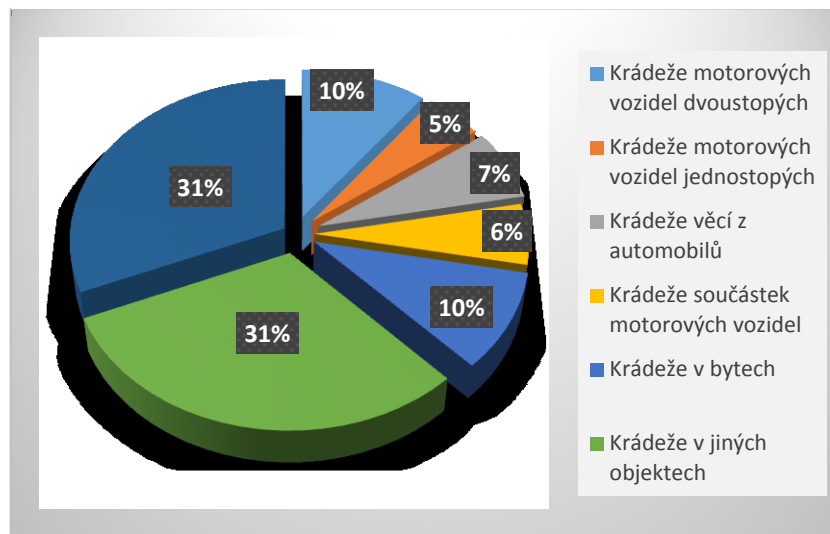
P4 - Předpokládáme, že počet registrovaných krádeží prostých u mladistvých pachatelů v období 2011-2015 je vyšší než 50 %, proti ostatní majetkové trestné činnosti.

V Kraji Vysočina v období let 2011-2015 v rámci majetkové kriminality, byla evidována v 214 případech, což činí 44 %. Uvedený předpoklad se **nepotvrdil**.

Výzkumná otázka č. 5: Je podíl zastoupení ostatních krádeží prostých v rámci kriminality krádeží prostých u mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 vyšší než zbylých podskupin krádeží prostých?

Graf 6: Nejčastěji registrované krádeže prosté u mladistvých

(Zdroj: Statistika ESK Policejního prezidia ČR)

Analýzou strukturovaných dat majetkové kriminality, kam řadíme podle statistik ESK krádeže prosté, jsou nejčetnější se vyskytujícími kriminálními delikty ze strany mladistvých pachatelů na území Kraje Vysočina v období let 2011-2015. Celkem bylo evidováno 214 krádeží prostých. Nejvyšší četností jsou zastoupeny ostatní druhy krádeže prosté v 66 případech, což činí 31 %, hned na druhém místě jsou svou četností krádeže v jiných objektech činících 66 skutků, což činí 31 %, kdy tato trestná činnost se na celkové kriminalitě spojuje s krádežemi prostými podílí z více než 2/3, následují krádeže motorových vozidel dvoustopých 22, podílející se 10 %, krádeže v bytech 21, což činí 10 %, krádeže věcí z automobilů 15, což činí 7 %, následují krádeže součástí motorových vozidel v 13 případech, což činí 6 %, nejméně četné byly krádeže motorových vozidel jednostopých v počtu 10, což činí 5 % z celkové počtu evidovaných skutků uvedeného druhu trestné činnosti.

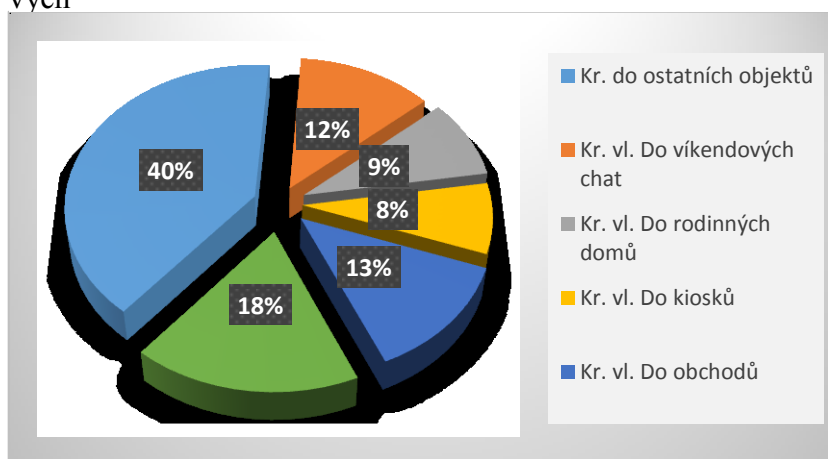
K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

P5 - Předpokládáme, že v rámci registrovaných krádeží prostých u mladistvých pachatelů v období 2011-2015 jsou více než v 50 % evidovány ostatní druhy krádeží prostých.

V Kraji Vysočina v období let 2011-2015 v rámci krádeží prostých, bylo evidováno v 66 případech ostatních druhů krádeží prostých, což činí 31 %. Uvedený předpoklad se **nepotvrdil**.

Výzkumná otázka č. 6: Která z podskupin u krádeží vloupáním u mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 je nejčetněji zastoupena?

Graf 7: Nejčastěji registrované krádeže vloupáním u mladistvých

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Druhou nejčastější četnost můžeme sledovat u majetkové kriminality mladistvých v případě evidovaných krádeží vloupáním. Na území Kraje Vysočina v období let 2011-2015 bylo evidováno celkem 215 těchto skutků. Nejvyšší četnost měli krádeže vloupáním do ostatních objektů a to 86 skutků, což činí 40 %, tedy více než 1/3 všech evidovaných skutků sledované skupiny, dále připadá 38 skutků na zbylé objekty, což činí 18 %, 28 skutků je spojeno s krádežemi vloupáním v obchodech, což činí 13 %, 27 skutků je evidováno v souvislosti vloupáním do vikendových chat soukromých osob, což činí 12 %, 19 skutků je evidováno s vloupáním do rodinných domů, což činí 9 % a konečně nejméně četné bylo vloupání do kiosků zjištěno v 17 případech, což činí 8 % z celkového počtu trestných činů při evidovaných krádežích vloupáním.

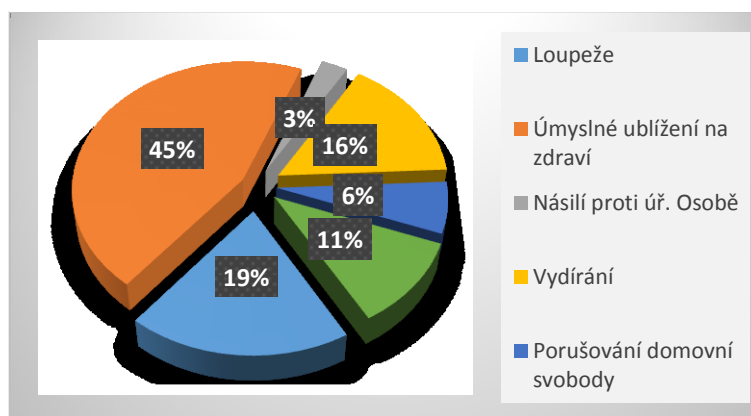
K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

P6 - Předpokládáme, že v rámci registrovaných krádeží vloupáním u mladistvých v období 2011-2015 jsou více než v 50 % evidovány krádeže vloupáním do ostatních objektů.

V Kraji Vysočina v období let 2011-2015 v rámci krádeží vloupáním, bylo evidováno v 86 případech krádeží vloupáním do ostatních objektů, což činí 40 %. Uvedený předpoklad se **nepotvrdil**.

Výzkumná otázka č. 7: Která z podskupin u násilných trestných činů u mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 je nejčetněji zastoupena?

Graf 8: Struktura evidovaných násilných TČ mladistvých

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

V období let 2011-2015 bylo registrováno na území Kraje Vysočina ve skupině násilné kriminality mladistvých, celkem 109 skutků. Nejčetněji zastoupen je protiprávní čin úmyslné ublížení na zdraví evidovaný v 49 případech, což činí 45 %, druhým nejčetnějším jsou loupeže zjištěny v 21 případech, což činí 19 % z celkového počtu, následován vydíráním se 17 evidovanými případy, což činí 16 %, následují ostatní násilné TČ jichž bylo evidováno 12, což činí 11 %, dále je porušování domovní svobody v počtu 7, což činí 6 % a nejméně četným za sledované období je násilí proti úřední osobě v mizivých 3 případech, což činí 3 % z celkového počtu trestných činů tohoto druhu kriminality mladistvých.

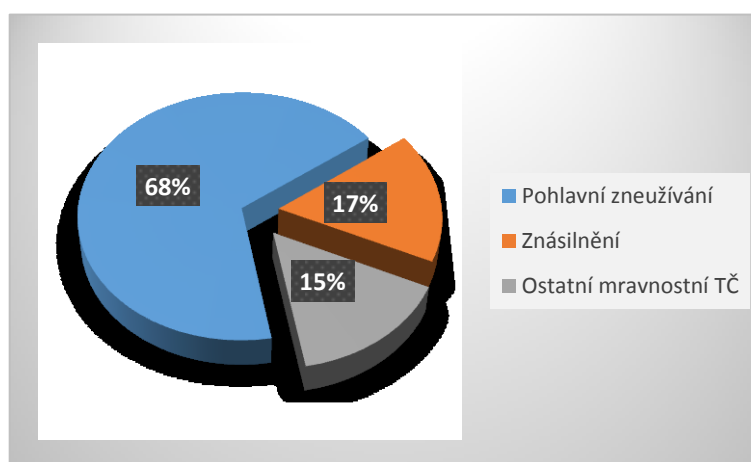
K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

P7 - Předpokládáme, že v rámci evidovaných násilných trestných činů u mladistvých v období 2011-2015 je ve více než 50 % případech evidováno úmyslné ublížení na zdraví.

V Kraji Vysočina v období let 2011-2015 v kategorii mladistvých, u zjištěných násilných trestných činů, bylo v celkem 49 případech evidován protiprávní čin úmyslné ublížení na zdraví, což činí 45 %. Uvedený předpoklad se **nepotvrdil**.

Výzkumná otázka č. 8: Která z podskupin mravnostní kriminality u mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 je nejčastěji zastoupena?

Graf 9: Nejčastěji evidované mravnostní TČ mladistvých

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Ke struktuře evidované mravnostní kriminality ve vztahu k mladistvým na území Kraje Vysočina ve sledovaném období let 2011-2015 bylo zjištěno, že uvedená skupina kriminality je nejméně četnou skupinou ze všech registrovaných protiprávních činů celkové kriminality mládeže. Celkem je registrováno 65 trestných činů, kdy významně nejpočetnějším z nich ve sledovaném období je trestný čin pohlavního zneužívání, zjištěný v 44 případech, což činí celých 68 %, téměř shodnou četnost vykazují další dva druhy TČ, v počtu 11 bylo evidováno znásilnění, což činí 17 % a nejnižší četnost vykazují ostatní mravnostní trestné činy v počtu 10, což činí 15 % z celkového počtu.

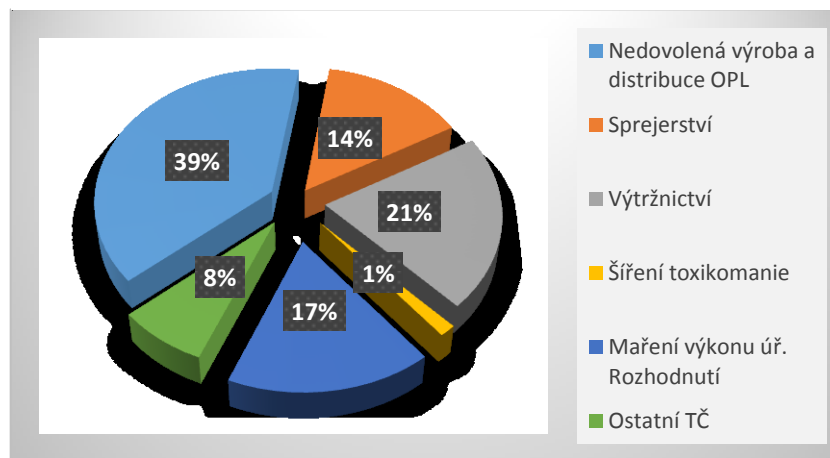
K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

P8 - Předpokládáme, že v rámci mravnostních trestných činů u mladistvých v období 2011-2015 je ve více než 50 % evidován trestný čin pohlavního zneužívání.

V Kraji Vysočina v období let 2011-2015 v kategorii mladistvých, u mravnostních trestných činů, byl v celkem 44 případech evidován protiprávní čin pohlavní zneužívání, což činí celých 68 %. Uvedený předpoklad se **potvrdil**.

Výzkumná otázka č. 9: Která z podskupin ostatní kriminality mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 je nejčastěji zastoupena?

Graf 10: Nejčastěji registrovaná ostatní kriminalita mladistvých

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Analýzou struktury dat v období let 2011-2015 bylo zjištěno celkem 210 trestných činů spáchaných mladistvými, evidovaných ve skupině ostatní kriminality. Nejčastěji se v uvedené trestné činnosti vyskytuje nedovolená výroba a distribuce psychických látek a jedů (OPL) v počtu 81, což činí 39 % z celkového počtu, dále pak v počtu 44 protiprávních skutků následuje výtržnictví, což činí 21 %, dále maření výkonu úředního rozhodnutí v počtu 36, což činí 17 %, následuje v počtu 30 trestných činů sprejerství, což činí 14 %, dále ostatní trestná činnost v rámci kategorie v počtu 16, což činí 8 % a nejmenší četnost vykazuje šíření toxikomanie v počtu 3, což činí pouhé 1 % z celkového počtu v uvedené kategorii.

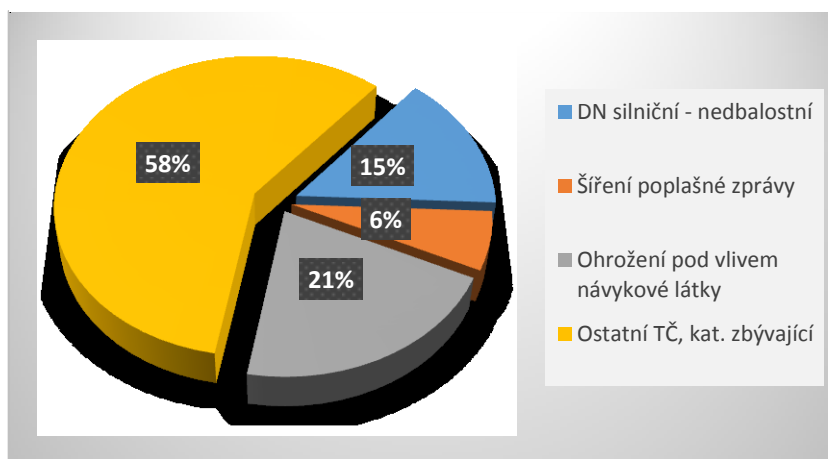
K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

P9 - Předpokládáme, že v rámci ostatní kriminality mladistvých v období 2011-2015 je ve více než 50 % evidován trestný čin nedovolená výroba a distribuce omamných a psychotropních látek.

V Kraji Vysočina v období let 2011-2015 v kategorii ostatní kriminality mladistvých, byl v celkem 81 případech evidován protiprávní čin výroba a distribuce omamných a psychotropních látek, což činí celých 39 %. Uvedený předpoklad se **nepotvrdil**.

Výzkumná otázka č. 10: Která z podskupin evidované zbývající kriminality mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 je nejčastěji zastoupena?

Graf 11: Nejčastěji evidované zbývající TČ mladistvých

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

V období let 2011-2015 bylo registrováno v Kraji Vysočina celkem 48 trestných činů spáchaných mladistvými, řadících se svoji povahou do skupiny zbývající kriminality. Jedná se o druh kriminality v rámci kategorií nejméně četnou. Nejčastěji zastoupeny jsou ostatní trestné činy v počtu 28, což činí 58 %, uvedená kategorie reprezentuje téměř 2/3 ze všech druhů této kriminalistické kategorie, dále bylo evidováno 10 protiprávních činů ohrožení pod vlivem návykové látky, což činí 21 %, následováno způsobením dopravní nehody – nedbalostním jednáním v počtu 7, což činí 15 % a nejméně četným trestným činem v počtu 3 za uvedené období bylo šíření poplašné zprávy, což činí zanedbatelných 6 % z celkového počtu uvedených skutků ve sledovaném období 2011-2015.

K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

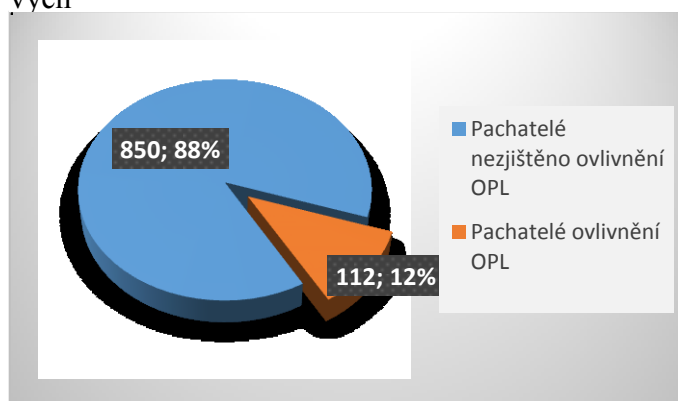
P10 - Předpokládáme, že v rámci zbývajících trestných činností mladistvých v období 2011-2015 jsou více než z 1/3 evidovány delikty ohrožení pod vlivem návykové látky.

V Kraji Vysočina v období let 2011-2015 v kategorii zbývajících kriminality mladistvých, bylo v celkem 10 případech zjištěno porušení ohrožení pod vlivem návykové látky, což činí celých 21 %. Uvedený předpoklad se **nepotvrdil**.

8.6.3 Frekvence ovlivnění alkoholem či jinou návykovou látkou při páčání TČ

Výzkumná otázka č. 11: Jak častá je frekvence, zaznamenání užití návykových látek u mladistvých na území Kraje Vysočina v rozmezí let 2011-2015 při páčání trestné činnosti?

Graf 12: Zjištění užití OPL při spáčení TČ mladistvých

(Zdroj: Statistika ESK Policejního prezidia ČR)

Analýzou grafu jsme zjistili, že evidence registruje ovlivnění alkoholem či jinou návykovou látkou (OPL) v rámci kriminality spáčené mladistvými pachateli v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 celkem 962 skutků. Z uvedeného počtu pak nejčetnějšími pachateli byli mladiství páčající trestnou činností bez toho, aby byli ovlivnění OPL a to v počtu 850 skutků, což činí 88 %. Nízkou četnost pak vykazují jako pachatelé mladiství delikventi

páchající trestnou činnost pod vlivem OPL, evidováni ve 112 případech, což činí 12 % deliktů z celkového počtu.

Tabulka 4: Registrovaná TČ mladistvých, užití OPL v letech 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015	Σ
Užití OPL nezjištěno	217	231	167	144	91	850
Zjištěno užití OPL	16	28	18	30	20	112
Σ	233	259	185	174	111	962

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Při meziročním srovnání trestných činů v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 spáchaných mladistvými, ovlivněných při delikvenci OPL a těmi, kteří nevykazovali ovlivnění OPL, je zřejmé, že nejvýraznější rozdíl mezi četnostmi vykazuje rok 2011, kdy z celkového počtu 233 registrujeme 277 delikventů neovlivněných OPL, což činí celých 93 %, jen v 16 případech registrujeme užití OPL, což činí 7 %. Naopak nejnižší rozdíl v četnostech byl zjištěn v roce 2015, kdy z celkového počtu 111 deliktů jich 91 delikventů nebylo ovlivněno OPL, což činí celých 82 %, ve 20 případech byly evidováno užití OPL, což činí 31 %.

K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

P11 - Předpokládáme, že většina mladistvých delikventů při spáchání skutku užila alkohol nebo jiné návykové látky.

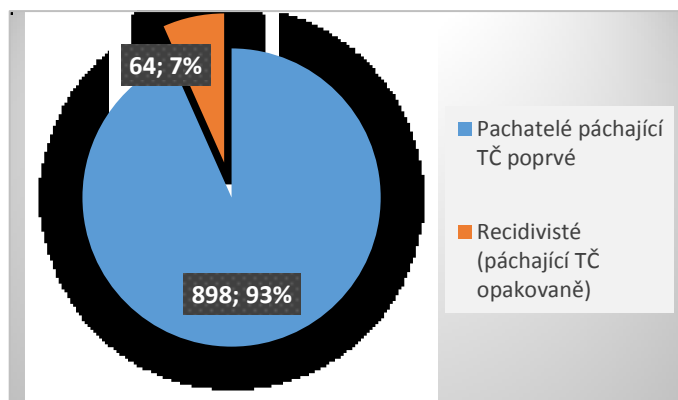
Vzhledem ke zjištění, že mladistvých pachatelů páchajících trestnou činnost pod vlivem OPL v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 bylo evidováno jen 112 případů, což činí 12 % deliktů, uvedený předpoklad se **nepotvrdil**.

8.6.4 Podíl mladistvých opakovaně se podílejících (recidiva) na trestné činnosti

Výzkumná otázka č. 12: Je podíl mladistvých opakovaně se podílejících na trestné činnosti (recidiva) v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 nižší než pachatelů páchajících delikvenci poprvé?

Graf 13: Podíl recidivy na TČ mladistvých

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Analýzou grafu jsme zjistili, že evidováno v rámci kriminality spáchané mladistvými pachateli v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 bylo evidováno celkem 962 skutků. Z tohoto počtu pak nejčetnějšími pachateli byli mladiství páchající trestnou činností poprvé a to v počtu 898 skutků, což činí 93 %. Nejnižší četnost vykazují jako pachatelé mladiství delikventi páchající trestnou činností opakovaně (recidiva), zjištěnu jen v 64 případech, což činí 7 % deliktů z celkového počtu.

Tabulka 5: Registrovaná TČ mladistvých RECIDIVA v letech 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015	Σ
Muži	10	17	13	10	8	58
Ženy	2	1	0	1	2	6
Σ	12	18	13	11	10	64

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Při meziročním srovnání trestných činů spáchaných mladistvými recidivisty v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 se ukazuje, že častěji evidovanými pachateli jsou muži, evidováni v 58 případech, což činí celých 91 %, jen v 6 případech byly registrovány jako pachatelky skutku (recidiva) ženy, což činí 9 %. Napříč roky se uvedená čísla zdají být poměrně konstantními a nevykazují žádný výraznější progres.

K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

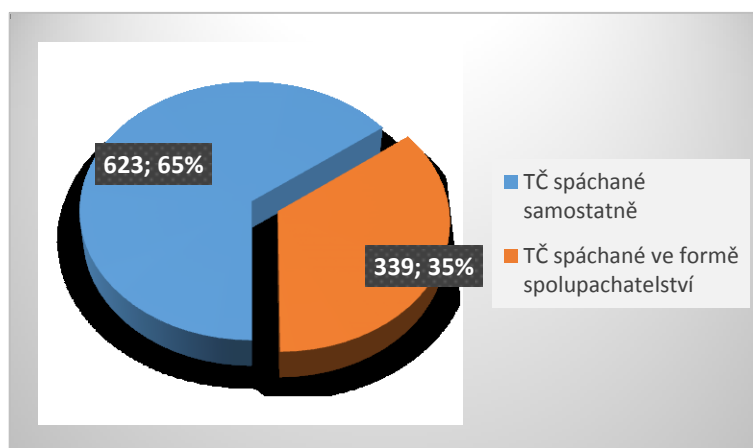
P12 - Předpokládáme, že počet mladistvých pachatelů podílejících se na trestné činnosti opakovaně (recidiva) je menší než ½ všech pachatelů.

Vzhledem ke zjištění, že mladistvých pachatelů páchajících trestnou činnost opakovaně (recidiva) bylo evidováno 64 případů, což činí 7 % deliktů z celkového počtu zjištěných trestných činů mladistvých v Kraji Vysočina v období 2011-2015, uvedený předpoklad se **potvrdil**.

8.6.5 Podíl mladistvých na trestné činnosti ve formě spolupachatelství a struktura

Výzkumná otázka č. 13: Je podíl pachatelů páchající trestnou činnost ve formě spolupachatelství v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 četnější, než těch co páchají trestnou činnost samostatně?

Graf 14: Podíl TČ mladistvých (spolupachatelů) na TČ

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Analýzou bylo zjištěno, že evidováno v rámci kriminality spáchané mladistvými pachateli ve formě spolupachatelství v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 bylo evidováno celkem 962 skutků. Z tohoto počtu pak nejčetnějšími pachateli byli mladiství páchající trestnou činnost samostatně a to v počtu 623 skutků, což činí 65 %. Nižší četnost vykazují jako

pachatelé mladiství delikventi páchající trestnou činnost ve formě spolupachatelství, zjištěnu v 339 případech, což činí 35 % deliktů z celkového počtu.

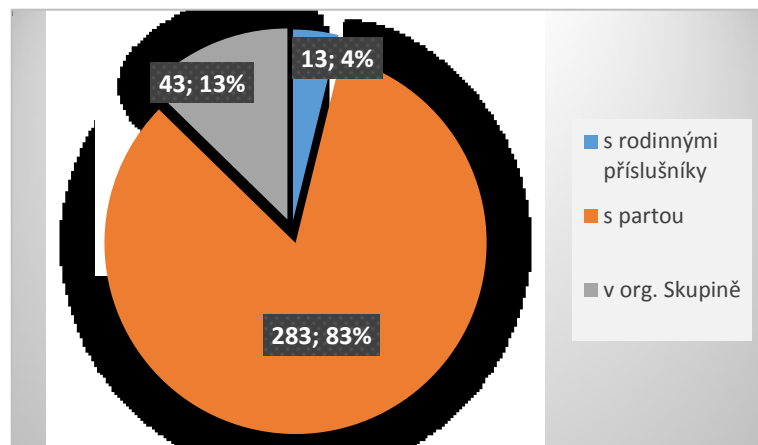
K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

P13 - Předpokládáme, že z celkového počtu trestné činnosti mladistvých, se více než z 1/2 dopustili mladiství ve formě spolupachatelství.

Vzhledem ke zjištění, že mladistvých pachatelů páchajících trestnou činnost ve formě spolupachatelství v Kraji Vysočina v období 2011-2015 evidujeme pouhých 339 případů, což činí 35 % deliktů, uvedený předpoklad se **nepotvrdil**.

Výzkumná otázka č. 14: Je četnější páchaní trestné činnosti mladistvých v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 ve formě spolupachatelství pod vlivem party?

Graf 15: Struktura TČ mladistvých forma spolupachatel-

(Zdroj: Statistiky ESK Policejního prezidia ČR)

Analýzou bylo zjištěno, že v rámci kriminality spáchané mladistvými ve formě spolupachatelství v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 bylo evidováno celkem 339 skutků. Z tohoto počtu pak nejčetnějšími pachateli byli mladiství páchající trestnou činnost s partou a to v počtu 283 skutků, což činí celých 83 %. Nižší četnost vykazuje páchaní de-

likvence v organizované skupině, zjištěna v 43 případech, což činí 13 %, nejméně deliktů bylo spácháno s rodinnými příslušníky, evidováno v 13 případech, což činí 4 %, z celkového počtu skutků ve spolupachatelství.

K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

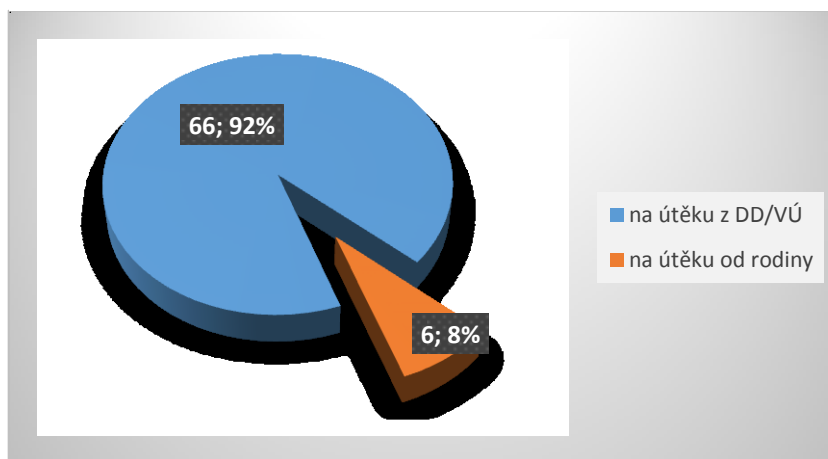
P14 - Předpokládáme, že z celkového počtu trestné činnosti mladistvých ve formě spolupachatelství, se více než z 1/2 dopustili mladiství s partou.

Vzhledem ke zjištění, že mladistvých pachatelů páchajících trestnou činností ve formě spolupachatelství v Kraji Vysočina v období 2011-2015 evidujeme celkem 283 případů spáchaných s partou, což činí 83 % deliktů, uvedený předpoklad se **potvrdil**.

8.6.6 Struktura podílu mladistvých páchajících TČ na útěku od rodiny či dětských domovů aj.

Výzkumná otázka č. 15: Je podíl mladistvých v Kraji Vysočina v období 2011-2015 páchajících trestnou činností na útěku z dětských domovů, či výchovných ústavů větší, než těch na útěku od rodiny?

Graf 16: Struktura podílu mladistvých na TČ na útěku

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Analýzou bylo zjištěno, že v rámci kriminality spáchané mladistvými na útěku v Kraji Vysočina v období let 2011-2015 bylo evidováno celkem 72 skutků, kdy byl mladiství na útěku. Z tohoto počtu pak nejčetnějšími pachateli byli mladiství páchající trestnou činností

na útěku z dětských domovů či výchovných ústavů a to v počtu 66 skutků, což činí celých 92 %. Nižší četnost vykazuje páchaní delikvence na útěku od rodiny, zjištěna v 6 případech, což činí 8 %, z celkového počtu skutků.

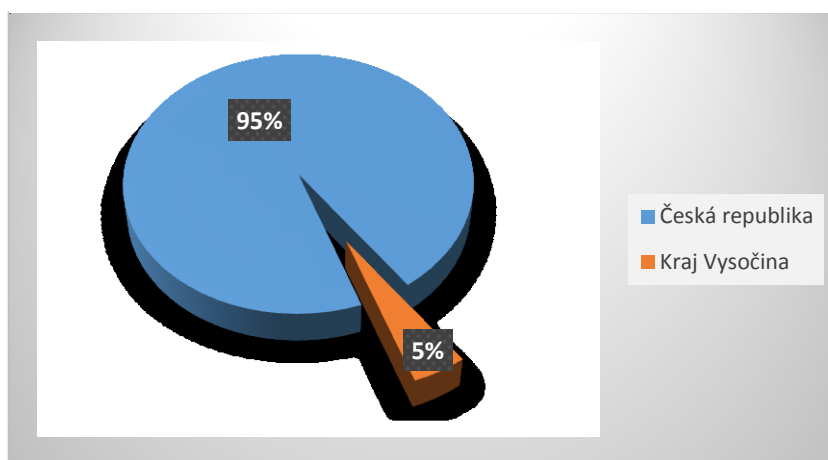
K uvedené výzkumné otázce se vztahuje výzkumný předpoklad:

P15 - Předpokládáme, že ze skutků spáchaných mladistvými na útěku, byli ve více než 50 % případech mladiství na útěku z dětských domovů či výchovných ústavů.

Vzhledem ke zjištění, že mladistvých pachatelů páhajících trestnou činností na útěku v Kraji Vysočina v období 2011-2015 evidujeme celkem 66 případů spáchaných na útěku z dětských domovů či výchovných ústavů, což činí celých 92 % deliktů, uvedený předpoklad se **potvrdil**.

8.7 Struktura a porovnání kriminality mládeže

Graf 17: Podíl TČ mládeže KV na celkové TČ mládeže v ČR

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Na území České republiky bylo v období let 2011-2015 registrováno celkem 27142 trestných činů spáchaných mládeží. Z toho bylo 1298 těchto trestných činů spácháno na území Kraje Vysočina, což znamená, že se kriminalita mládeže v Kraji Vysočina podílí 5 % na celkové trestné činnosti v rámci celé České republiky.

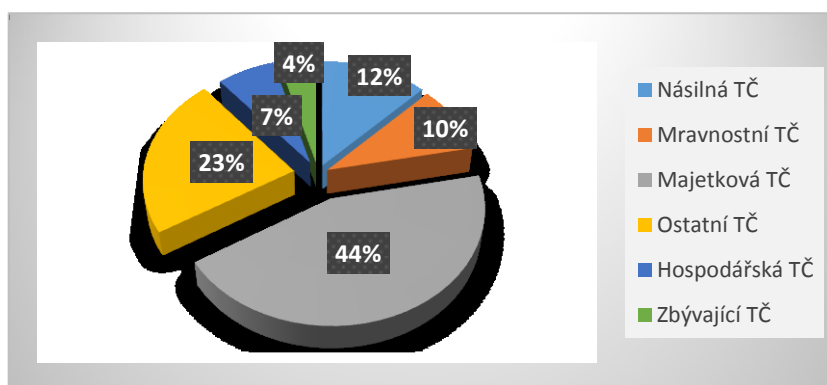
Tabulka 6: Počet registrovaných TČ mládeže v ČR a KV

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	Celkem
ČR	7063	6176	5131	4717	4055	27142
KV	300	317	256	248	177	1298

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

V české republice v období let 2011-2015 bylo evidováno nejvíce trestné činnosti spáchané mládeží v roce 2011 a to v celkovém počtu 7063. Nejméně spáchaných skutků mládeží bylo evidováno v roce 2015, kdy počet spáchaných trestných činů poklesl o více než $\frac{1}{4}$ a bylo celkem registrováno 4055 skutků. V Kraji Vysočina byla četnost spáchaných trestných činů obdobná s četností spáchaných trestných činů v ČR, kdy nejvíce činů bylo registrováno v roce 2012 v počtu 317 a nejméně naopak v roce 2015, kdy bylo evidováno celkem 177 skutků, což značí pokles o 44 % proti porovnávanému období.

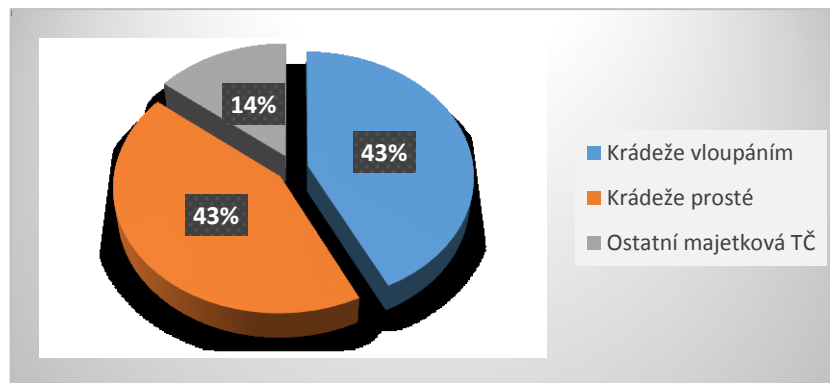
Graf 18: Podíl druhů TČ mládeže na celkové kriminalitě v KV

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

V Kraji Vysočina bylo v období let 2011-2015 evidováno celkem 1292 protiprávních činů mládeže. V nejvyšší míře se na tomto zjištěném počtu podílela majetková kriminalita, kdy její celkový počet činil 574 činů, tj. 44 % z celkového počtu, dále bylo registrováno 293 protiprávních činů ostatní TČ, tj. 23 %, 160 činů násilné TČ, tj. 12 %, 122 mravnostní TČ, tj. 10 %, 87 hospodářské TČ, tj. 7 % a 56 zbývajících TČ, tj. 4 %.

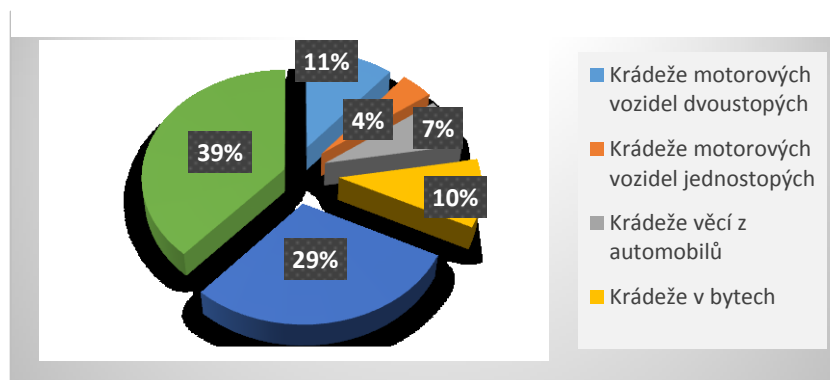
Graf 19: Struktura zjištěných majetkových TČ mládeže

(Zdroj: Statistiky ESK Policejního prezidia ČR)

V případě majetkových trestných činů bylo na území Kraje Vysočina za období let 2011-2015 celkem registrováno 574 skutků. Největší četnost mají krádeže prosté, kdy bylo celkem evidováno 247 skutků, což je 43 %, téměř stejný počet skutků měly i krádeže vloupáním, jejich celkový počet činil 245 skutků, což je 43 % z celkového počtu majetkových trestných činů. Jen minimálně se na celkovém počtu podílela ostatní majetková trestná činnost, které bylo evidováno 82 skutků, což je 14 % z celkového počtu.

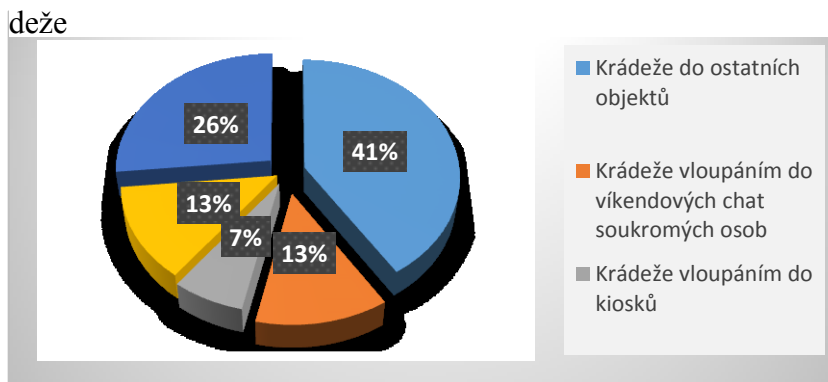
Graf 20: Nejčastěji evidované TČ krádeží prostých u mládeže

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Analýzou majetkové kriminality, kam řadíme podle statistik ESSK krádeže prosté jsou častými se vyskytujícími kriminálními delikty na území Kraje Vysočina v období let 2011-2015. Celkem bylo evidováno 247 krádeží prostých. Nejvyšší četnost mají ostatní trestná činnost související s krádežemi prostými, což činí 39 %, dále krádeže v jiných objektech činících 72 skutků, což činí 29 %, následují krádeže motorových vozidel dvoustopých 27, což činí 11 %, krádeže v bytech 25, což činí 10 %, krádeže věcí z automobilů 18, což činí 7 % a krádeže motorových vozidel jednostopých v počtu 10, což činí 4 %.

Graf 21: Nejčastěji registrované TČ krádeže vloupáním u mládeže

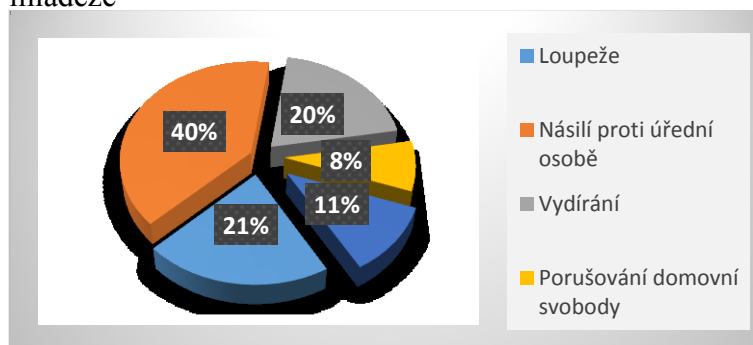

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Druhá nejčetnější je majetková kriminalita mládeže v případě evidovaných krádeží vloupáním. Na území Kraje Vysočina v období let 2011-2015 bylo evidováno celkem 245 těchto skutků. Nejvyšší četnost měli krádeže vloupáním do ostatních objektů a to 100 skutků, což činí 41 %, dále připadá 65 skutků na zbylé objekty, což činí 26 %, 32 skutků je spojeno s obchody, což činí 13 %, 31 skutků je evidováno v souvislosti vloupáním do víkendových chat soukromých osob, což činí 13 % a vloupání do kiosků je evidováno v 17 případech, což činí 7 % z celkového počtu trestných činů při evidovaných krádežích vloupáním.

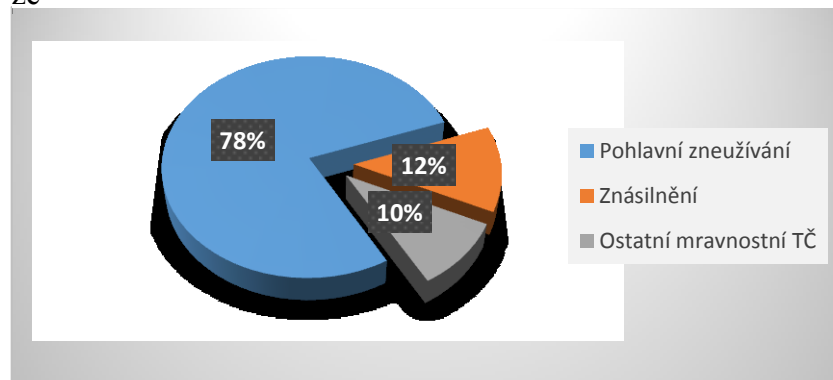
Graf 22: Struktura registrovaných TČ násilné kriminality mládeže

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Analýzou strukturovaných dat násilné kriminality na území Kraje Vysočina ve sledovaném období let 2011-2015 bylo zjištěno, že se jedná o druhou nejčteněji se projevující skupinu protiprávních činů kriminality mládeže. V uvedeném období bylo zaevidováno celkem 160 trestných činů tohoto druhu kriminality. Nejčteněji se vyskytuje násilí proti úřední osobě v 63 případech, což činí 40 % z celkového počtu trestných činů tohoto druhu kriminality mládeže. Dalším nejčtenějším jsou loupeže zjištěny v 34 případech, což činí 21 % z celkového počtu, následuje vydírání s 32 evidovanými případy, což činí 20 % z celkového počtu, následují ostatní násilné TČ jichž bylo 18, což činí 11 % a nejméně bylo porušování domovní svobody v počtu 13, což činí 8 %.

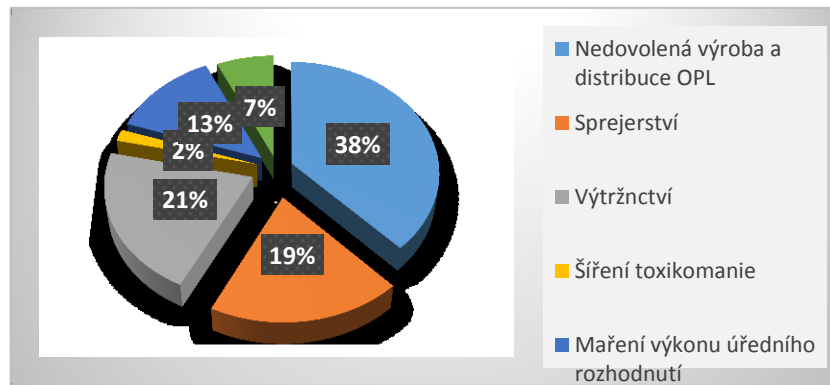
Graf 23: Struktura evidované TČ mravnostní kriminality mládeže

(Zdroj: Statistika ESSK Policejního prezidia ČR)

Ke struktuře evidované mravnostní kriminality ve vztahu k mládeži na území Kraje Vysočina v období let 2011-2015 bylo zjištěno, že uvedená skupina kriminality je nejméně četnou skupinou ze všech registrovaných protiprávních činů celkové kriminality mládeže. Celkem se jedná o 122 trestných činů, kdy významně nejpočetnějším z nich ve sledovaném období let 2011-2015 je trestný čin pohlavního zneužívání, zjištěný v 95 případech, což činí celých 78 %, v mizivém počtu 15 bylo zjištěno znásilnění, což činí 12 % a v téměř stejném počtu se vyskytují ostatní trestné činy v počtu 12, což činí 10 %.

Graf 24: Nejčastěji registrované TČ ostatní kriminality mládeže

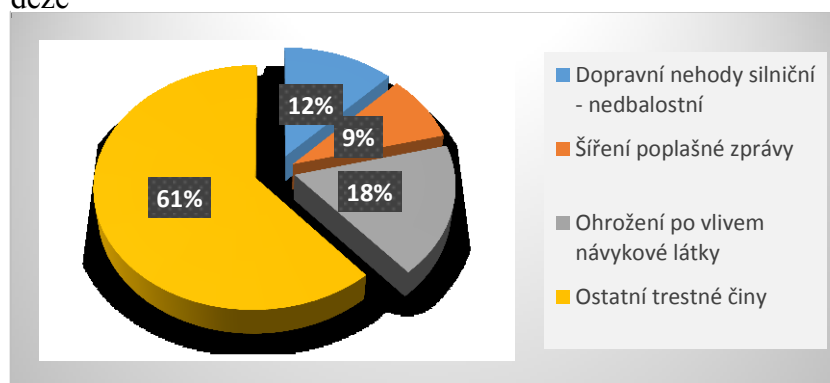

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

V období let 2011-2015 bylo zjištěno celkem 293 trestných činů spáchaných mládeží, evidovaných ve skupině ostatní kriminality. Nejčetněji je zastoupena nedovolená výroba a distribuce psychických látek a jedů (OPL) v počtu 111, což je 38 % z celkového počtu, dále pak v počtu 62 protiprávních skutků následuje výtržnictví, což je 21 %, dále v počtu 57 trestných činů sprejerství, což je 19 %, následuje maření výkonu úředního rozhodnutí v počtu 38, což je 13 %, dále ostatní trestná činnost v rámci kategorie v počtu 20, což je 7 %

a nejméně četné je šíření toxikomanie v počtu 5, což jsou 2 % z celkového počtu.

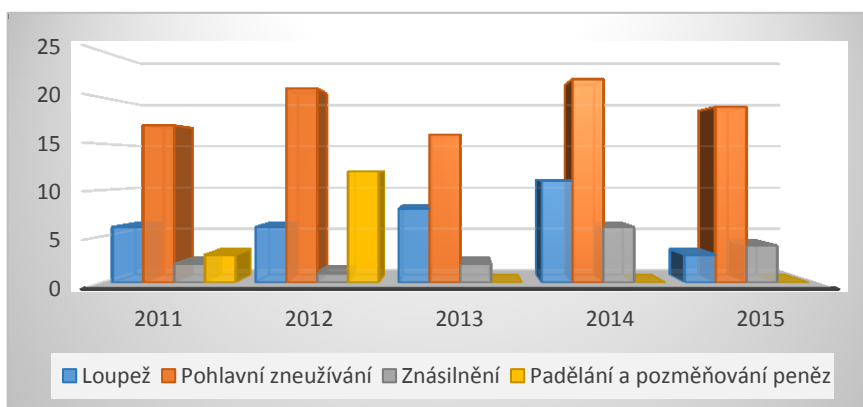
Graf 25: Nejčetněji registrované TČ zbývající kriminality mládeže

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

V období let 2011-2015 bylo registrováno v Kraji Vysočina celkem 57 trestných činů spáchaných mládeží, řadících se svoji povahou do skupiny zbývající kriminality. Nejčetněji zastoupeny byli ostatní trestné činy v počtu 35, což činí 61 %, dále bylo evidováno 10 protiprávních činů ohrožení pod vlivem návykové látky, což činí 18 %, následováno způsobením dopravní nehody – nedbalostním jednáním v počtu 7, což činí 12 % a nejméně četným trestným činem v počtu 5 za uvedené období bylo šíření poplašné zprávy, což činí 9 % z celkového počtu uvedených skutků ve sledovaném období 2011-2015.

Graf 26: Registrované závažné TČ mládeže a jejich vývoj

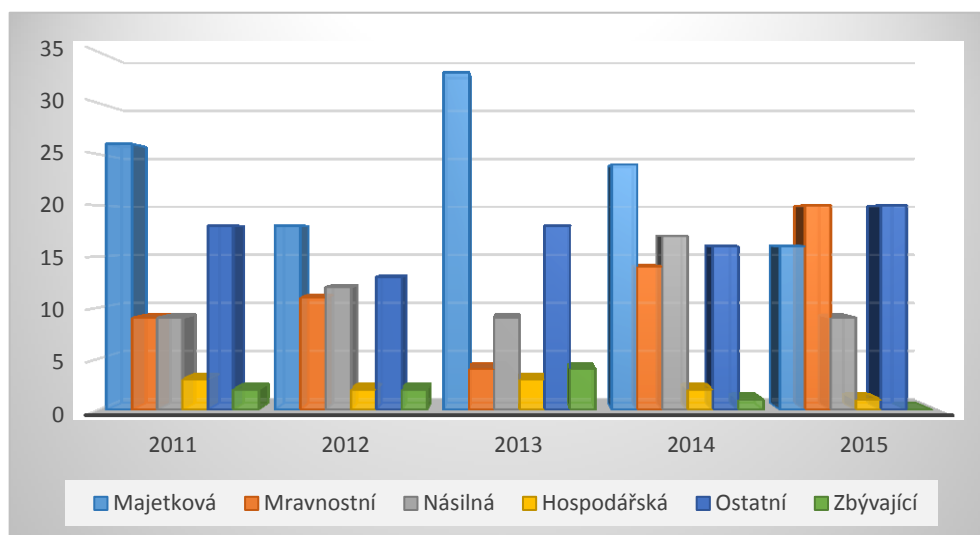

(Zdroj: Statistika ESSK Policejního prezidia ČR)

V období let 2011-2015 bylo na území Kraje Vysočina evidováno celkem 95 trestných činů pohlavní zneužívání, v menší míře se vyskytovala četnost loupeží v počtu 34, následovalo se stejnou četností 15 znásilnění a padělání a pozměňování peněz, které byly spáchány mládeží. Nejčetněji se vyskytoval trestný čin pohlavního zneužívání v roce 2014, naopak nejmenší četnost byla zjištěna v roce 2013 a to 16. Loupeže byli nejčastěji evidováni v roce 2014 v počtu 11, nejméně četné byly v roce 2015, v počtu 3. Trestný čin znásilnění byl evidován nejčetněji v roce 2014 v 6 případech, nejméně 1 případ, byl evidován v roce 2012. Padělání a pozměňování peněz bylo nejčastěji evidováno v roce 2012 v počtu 12, v letech 2013-2015 nebyl zjištěn ani jeden případ.

8.8 Struktura a porovnání kriminality nezletilých (děti)

Graf 27: Registrované TČ jednotlivých druhů kriminality dětí

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Analýzou strukturovaných sledovaného období let 2011-2015 v rámci Kraje Vysočina bylo celkem evidováno 336 protiprávních činů ve věkové kategorii dětí (1-14 let). Nejčetnější zastoupení má majetková trestná činnost, kdy za předmětné období bylo evidováno 117 skutků, nejčetněji je majetková trestná činnost zastoupena v roce 2013, kdy bylo evidováno 33 skutků. Nejméně bylo evidováno 16 skutků v roce 2015, kdy došlo k výraznému snížení majetkové trestné činnosti u uvedené skupiny dětí ve věku 1-14 let, což činilo snížení na 1/2 skutků.

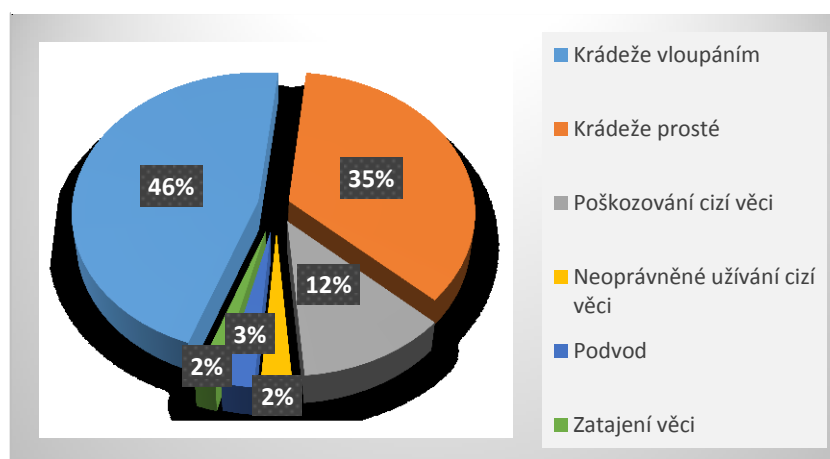
Tabulka 7: Druhy registrované TČ dětí v absolutních číslech

Rok	Majetková	Mravnostní	Násilná	Hospodářská	Ostatní	Zbývající
2011	26	9	9	3	18	2
2012	18	11	12	2	13	2
2013	33	4	9	3	18	4
2014	24	14	17	2	16	1
2015	16	20	9	1	20	0

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Na území Kraje Vysočina byl v období let 2011-2015 evidováno v kategorii dětí (1-14 let) celkem 336 protiprávních činů. Z tohoto počtu bylo registrováno nejvíce trestných činů v letech 2014 a 2013, kdy jejich počet byl téměř shodný a to 74 a 71 skutků. Nejčetněji zastoupené jsou v tomto období majetkové protiprávní skutky v počtu 117, druhé nejčetnější jsou pak ostatní protiprávní skutky v počtu 85, dále následuje mravnostní delikvence v počtu 58, dále násilné jednání s počtem 56, hospodářské protiprávní skutky v počtu 11 a nejmenší četnost vykazuje zbývající protiprávní jednání evidované jen v 9 případech.

Graf 28: Nejčastěji zjištěných majetkové TČ u dětí

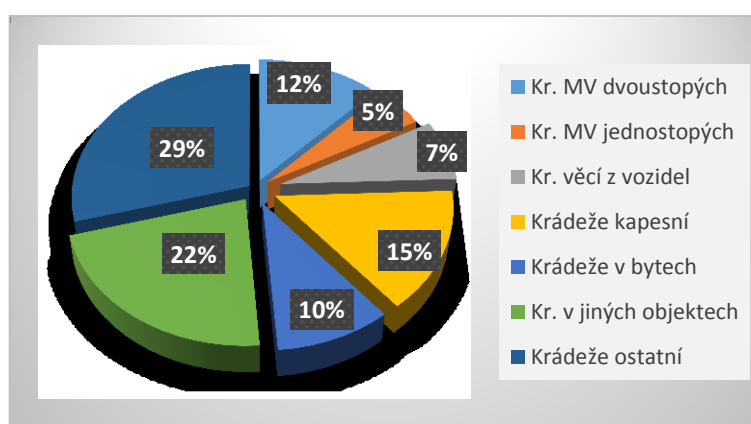

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Analýzou strukturovaných dat majetkové kriminality v období let 2011-2015 evidovaných na území Kraje Vysočina bylo zjištěno, že se jedná o nejčetnější trestnou činnost v uvedené kategorii dětí, tedy delikventů ve věku do 14 let, kdy bylo registrováno celkem 117 skutků. Největší podíl z těchto trestných činů mají krádeže vloupáním, evidované v 54 případech, což činí 46 %, tedy téměř 1/2 celkové četnosti kriminality v této věkové kategorii. Následují krádeže prosté, evidovanými ve 41 případech, což činí 35 %, dále poškozo-

vání cizí věci v 14 případech, což je v 12 %, shodný počet skutků byl zjištěn v případě podvodu a neoprávněné užívání cizí věci a to ve 3 případech, což jsou 3 % a téměř stejně mělo i nejméně četné zatajení věci evidované ve 2 případech, což činí pouhá 2 % z celkového počtu v rámci sledovaného období.

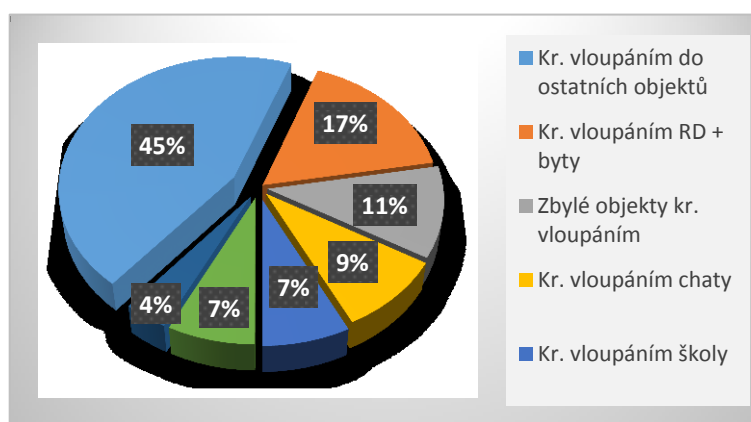
Graf 29: Nejčastěji evidované krádeže prosté u dětí

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Analýzou strukturovaných dat majetkové kriminality u kategorie dětí (do 14 let), kam řadíme podle statistik ESSK krádeže prosté, na území Kraje Vysočina v období let 2011-2015. Celkem bylo evidováno 41 krádeží prostých. Nejvyšší četností jsou zastoupeny krádeže ostatní, což je 29 %, druhé v pořadí jsou svou četností krádeže v jiných objektech činících 9 skutků, což činí 22 %, kdy tato trestná činnost se na celkové kriminalitě spojenou s krádežemi prostými podílí z více než 1/2, následují krádeže kapesní 6 skutků, což je 15 %, dále krádeže motorových vozidel dvoustopých 5, podílející se 12 %, krádeže v bytech 4, což činí 10 %, krádeže věcí z automobilů 3, což činí 7 %, nejméně četné byly krádeže motorových vozidel jedno-stopých v počtu 2, což činí 5 % z celkové počtu evidovaných skutků uvedeného druhu trestné činnosti.

Graf 30: Nejčastěji registrované krádeže vloupáním u dětí

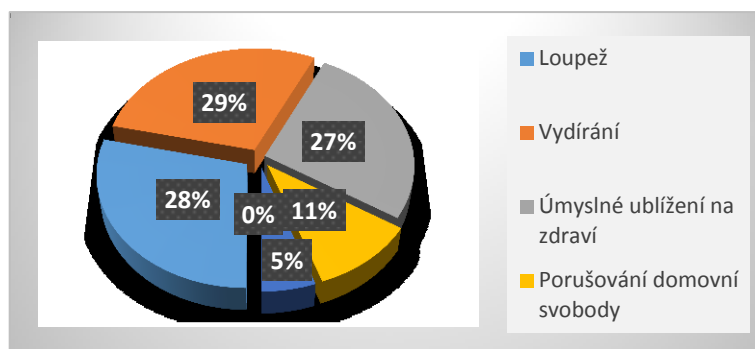

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Další skupinou majetkové kriminality dětí kategorie do 14 let, jsou krádeže vloupáním. Na území Kraje Vysočina v období let 2011-2015 bylo evidováno celkem 54 těchto skutků. Nejvyšší četnost měli krádeže vloupáním do ostatních objektů a to 24 skutků, což činí 45 %, téměř 1/2 všech evidovaných skutků. Následuje 9 skutků vloupání do rodinných domů a bytů, což činí 17 %, dále 6 skutků na zbylé objekty vloupání, což činí 11 %, 5 skutků je spojeno krádežemi vloupáním do víkendových chat soukromých osob, což činí 9 %, 4 skutky jsou spojeny s krádežemi vloupáním do škol, stejně tak 4 skutky krádeže vloupáním do obchodů, což je v obou případech 7 %, nejméně četné jsou vloupání do kiosků ve 2 případech, což činí 4 % z celkového počtu trestných činů při evidovaných krádežích vloupáním.

Graf 31: Struktura nejčastěji zjištěných násilných TČ u

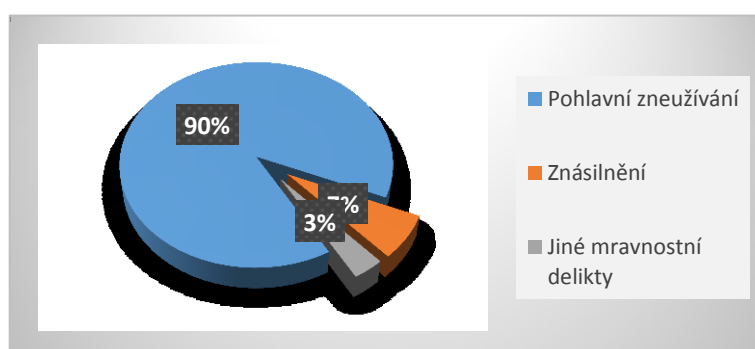

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

U násilné kriminality na území Kraje Vysočina ve věkové kategorii dětí (do 14 let) v období let 2011-2015 bylo zaevidováno celkem 56 deliktů. Nejčtenějším bylo vydírání a loupeže registrovány v 17 respektive 16 případech, což je 29 respektive 28 %. Následuje úmyslné ublížení na zdraví v 15 případech, což je 27 %, dále porušování domovní svobody v počtu 6, což činí 11 %, nejméně četné jsou ostatní násilné TČ jichž bylo evidováno 3, což činí 5 %, z celkového počtu trestných činů tohoto druhu kriminality mladistvých. V uvedené věkové kategorii nebyl statisticky zadokumentován žádný případ násilí proti úřední osobě.

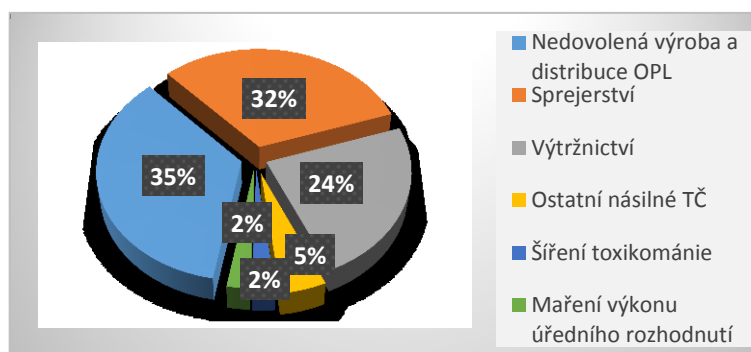
Graf 32: Nejčastěji evidované mravnostní TČ dětí

(Zdroj: Statistiky ESSK Policejního prezidia ČR)

Ke struktuře evidované mravnostní kriminality ve vztahu k dětem (do 14 let) na území Kraje Vysočina v období let 2011-2015 bylo zjištěno, že uvedená skupina kriminality je třetím nejčetnějším druhem ze všech registrovaných protiprávních činů uvedené věkové kategorie. Celkem je registrováno 58 trestných činů, kdy významně nejpočetnějším z nich ve sledovaném období je trestný čin pohlavního zneužívání, zjištěný v 52 případech, což činí celých 90 %, dále bylo evidováno 4 skutky znásilnění, což činí pouhých 7 % a nejnižší zanedbatelnou četnost vykazují ostatní mravnostní trestné činy v počtu 2, se což činí 3 % z celkového počtu.

Graf 33: Nejčastěji registrované ostatní TČ dětí

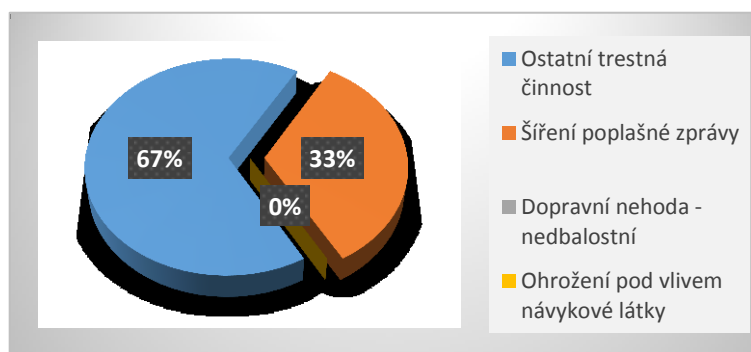

(Zdroj: Statistiky ESK Policejního prezidia ČR)

Druhou nejčetnější kategorií kriminálních deliktů v období let 2011-2015 je skupina ostatní kriminality, kdy bylo na Kraji Vysočina zjištěno celkem 85 trestných činů spáchaných dětmi (1-14 let). Nejčetněji zastoupenou v uvedené trestné činnosti je nedovolená výroba a distribuce psychických látek a jedů (OPL) v počtu 30, což činí 35 % z celkového počtu, dále následuje v počtu 27 trestných činů sprejství, což činí 32 %, pak v počtu 20 následuje výtržnictví, což činí 24 %, dále ostatní trestná činnost v rámci kategorie v počtu 4, což

činí 5 %, dále maření výkonu úředního rozhodnutí v počtu 2, což činí 2 %, následuje, a nejmenší četnost vykazuje šíření toxikomanie v počtu 2, což jsou 2 % z celkového počtu v uvedené kategorii.

Graf 34: Nejčastěji evidované zbývající TČ dětí

(Zdroj: Statistika ESSK Policejního prezidia ČR)

V období let 2011-2015 bylo registrováno v Kraji Vysočina pouze 9 trestných činů spáchaných dětmi (do 14 let), řadících se svoji povahou do skupiny zbývající kriminality. Nejčetněji zastoupeny jsou ostatní trestné činy v počtu 6, což činí 67 %, uvedená kategorie reprezentuje více než 2/3 ze všech druhů této kriminalistické kategorie, dále bylo evidováno 3 skutky šíření poplašné zprávy, což jsou 33 %. Kategorie způsobení dopravní nehody – nedbalostním jednáním a ohrožení pod vlivem OPL nebylo zaregistrováno vůbec.

8.9 Interpretace a diskuze k výsledkům výzkumu

Výsledky projektu navazují na vymezené výzkumné otázky. Struktura a četnost problematiky kriminality mladistvých v Kraji Vysočina má svůj evoluční vývoj. Projekt se zabývá oblastí kriminality mladistvých a částečně hodnotí i kriminalitu nezletilých.

Kriminální statistiky v rámci celistvého území České republiky v letech 2011-2015 evidují celkem 20 099 trestných činů spáchaných mladistvými. Nejvíce deliktů mladistvých bylo zjištěno v roce 2011, celkem 5 427 skutků. Následující roky má trestná činnost postupně klesající tendenci v roce 2012 evidováno celkem 4 713 skutků, v roce 2013 evidováno cel-

kem 3 845 skutků, v roce 2014 evidováno 3 367 skutků, nejnižší četnost byl registrována v roce 2015 a to 2747 skutků. Tento rok byl i zřetelný nejvyšší pokles delikvence u kategorie mladistvých. Můžeme konstatovat, že ve vymezeném období kriminalita mladistvých zřetelně pozvolně klesající tendenci, opět si, ale musíme uvědomit, že se jedná pouze o kriminalitu registrovanou a reálná je vyšší, než vidíme z policejních statistik.

Podle Matouška (2011, s. 146) je zřejmé z většiny dostupných průzkumů vyplývá, že častěji se delikventního jednání dopouštějí chlapci než dívky.

Uvedené se i jednoznačně potvrdilo v rámci výzkumu, kdy na Kraji Vysočina v kategorii mladistvých, bylo evidováno ve sledovaném období, celkem 791 skutků spáchaných muži, což činí celých 82 %. Naopak ženy jako pachatelky delikvence byli zjištěny v pouhých 171 případech, což je jen 18 % případů.

Je třeba přihlížet k vysoké míře latentní (skryté) kriminality. Existence latentní kriminality relativizuje dostupné údaje o počtech a struktuře delikvence a to ještě více u mladistvých delikventů. (Novotný, 2004, s. 47)

Vždyť podle Matouška (2011, s. 144-145) snižování kriminality u věkových skupin mladistvých i mládeže jako celku, nám jednoznačně ukazují absolutní data kriminality, autore sledovaná do roku 2008.

Analýzou dat Kraje Vysočina v období let 2011-2015, bylo zjištěno celkem 962 skutků spáchaných mladistvými, čímž se na celkové kriminalitě v této věkové kategorii podílí 5 %. Můžeme říci, že se jedná o kraj s nejnižším výskytem kriminality mladistvých, stejně tak i vývoj kriminality je hodně obdobný jako v případě celorepublikového vývoje a má postupně klesající tendenci. Nejvíce bylo registrováno trestných činů v roce 2012, celkem 259 skutků, v roce 2011 bylo ještě 233 skutků. Následující roky počínaje rokem 2013, evidováno celkem 185 skutků pokračuje plynulý pokles kriminality mladistvých. Rok 2014 celkem 174 skutků a nejméně v posledním sledovaném roce v projektu celkem 111 skutků. V počátku tak kriminalita kolísala, poslední 3 roky však vykazují zjevný postupný pokles.

Strukturu kriminality mládeže porovnává Matoušek (2011, s. 144-145) na datech ke kriminalitě mladistvých a mládeže z roku 2008. Z ní vyplývá, že značně převažuje tzv. majetková trestná činnost nad jinými druhy delikvence.

Z uvedeným tvrzením nezbyvá, než souhlasit, neboť výzkum prokázal, že v Kraji Vysočina ve sledovaném období bylo evidováno 491 skutků majetkové povahy, což je 51 %

z celkového počtu delikvence mladistvých. Podle absolutní četnosti pak bylo nejvíce majtkové delikvence evidováno v letech 2011 a 2012, celkem 135 a 132 skutků. Nejméně četnou byla majtková delikvence v posledním sledovaném roce a to s počtem pouhých 36 deliktů, což dokazuje jednoznačný pokles úrovně o více než 2/3.

Matoušek (2011, s. 144-146) uvádí, že struktura delikvence zjištěné u mladistvých se skládá převážně z deliktů méně závažných majtkových trestných činů, či činů jinak trestných a v novém tisíciletí jsou to nejčastěji činy: krádeže věcí z vozidel, krádeže vozidel, podvody, vloupání do víkendových chat, vloupání do bytů, zpronevěra, krádeže v bytech, vloupání do obchodů a restaurací.

Výzkumem bylo zjištěno, že na majtkové delikvenci mladistvých v Kraji Vysočina se nejvíce podílí krádeže vloupáním, jejich počet je 215 (44 %), v podstatě totožně bylo evidováno krádeží prostých, počet 214 (44 %), následováno poškozováním cizí věci, jejich počet 35 (7 %). Ostatní majtková delikvence má jen marginální úroveň. Z krádeží prostých se nejčastěji vyskytují ostatní druhy krádeží prostých, jejich počet 66 (31 %), stejnou četnost vykazují krádeže v jiných objektech (také 31 %), třetí nejčetnější byli krádeže motorových vozidel dvoustopých, v počtu 22 (10 %) a dále krádeže v bytech, v počtu 21 (10 %). Nejčastěji se vyskytujícím druhem majtkové delikvence jsou krádeže vloupáním, kdy největší četnost vykazovaly krádeže vloupáním do ostatních objektů, jejich počet 86 (40 %), dále následován krádežemi vloupáním do zbylých objektů, počet 38 (18 %), 28 skutků je spojeno s krádežemi vloupáním do obchodů (13 %), krádeže vloupáním do víkendových chat byli zjištěny v počtu 27 (12 %) a vloupání do rodinných domů v počtu 19 (9 %), další druhy jsou zastoupeny jen okrajově. Sumarizací konkrétní majtkové delikvence podle absolutní četnosti v sestupném trendu, zjistíme, že nejvíce se vyskytují krádeže vloupáním do ostatních objektů, dále krádeže prosté, následovány krádežemi prostými v jiných objektech, dále krádežemi vloupáním do zbylých objektů, poškozováním cizí věci, následováno krádežemi vloupáním do víkendových chat a také do rodinných domů a jiné. Nejméně se objevují autory uváděná zpronevěra či podvody.

Jak uvádí ve své publikaci Zoubková (2004, s. 103) je u mladistvých delikventů násilná kriminalita na úrovni 10 % z celkové kriminality uvedené věkové kategorie a ponejvíce ji tvoří loupeže, ublížení na zdraví.

Ukazuje se, že je možno se s tímto tvrzením ztotožnit, protože na Kraji Vysočina v kategorii mladistvých ve sledovaném období bylo zjištěno na úseku násilné delikvence

evidováno celkem 109 skutků (11 %) ze všech evidovaných trestných činů mladistvých. Nejčetněji je zastoupen skutek úmyslné ublížení na zdraví v počtu 49 (45 %), následován loupežemi v počtu 21 (19 %), dále pak vydíráním v počtu 17 (16 %). Je zřejmé, že i samotné druhové složení zcela odpovídá zjištěním, tak jak je uvedeno ve zmiňované autorské publikaci.

Mravnostní kriminalita je podle Zoubkové (2004, s. 103) na úrovni přibližně 2 % celkové kriminality mladistvých a nejčetněji bývá zastoupena trestným činem pohlavní zneužívání.

Sekundární analýza sledovaného období prokázala v rámci Kraje Vysočina na úseku mravnostní kriminality celkem 65 činů (7 %) z celkového počtu mladistvých delikventů. Z uvedeného je zřejmé výrazně četnější výskyt tohoto závažného druhu kriminality. Nejčetněji zastoupen byl trestný čin pohlavního zneužívání v počtu 44 (68 %), následován znásilněním v počtu 11 (17 %). I v druhové četnosti, tak můžeme pozorovat jednoznačnou shodu.

V současné společnosti narůstá také počet trestných činů a zejména podíl násilné trestné činnosti spáchaných pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek. (Macek, 2003, s. 110-111)

Šetření ve sledovaném období v Kraji Vysočina ukázalo, že bylo evidováno celkem 112 skutků (12 %) z celkového množství deliktů, kdy mladiství vykazovali ovlivnění alkoholem či jinou návykovou látkou, což můžeme považovat za poměrně častý se vyskytující jev a to i s ohledem na zákaz užívání alkoholu ve sledované věkové kategorii a zůstává otázkou, jakým způsobem se mladiství k alkoholu dostanou, kdy jeho prodej je pro ně zakázán.

Podle Firstové (2016, s. 38-40) je v případě recidivy dospělých možno pozorovat drobný progres. Naopak podíl recidivy kriminality mladistvých od roku 1994, kdy jeho úroveň byla na 27,6 %, se v dalším období snižuje až k 17,2 %, v roce 2004 a následně dochází k minimálnímu nárůstu, až na 19,1 % v rámci celorepublikové evidence. Jedná se, ale opětovně o evidovanou kriminalitu, není zde započítána skrytá delikvence. Rizikem je u recidivy nárůst závažnosti páchané delikvence.

Analýzou sekundárních dat v letech 2011-2015 v Kraji Vysočina bylo zjištěno celkem 962 skutků spáchaných mladistvými pachateli. Mladistvých, kteří páchali trestnou činnost opakovaně (recidiva) bylo zjištěno celkem 64 případů, což činí 7 %. Což je jen nepatrná část z celkového počtu delikvence uvedené věkové kategorie. K absolutní četnosti můžeme říci, že nejvíce skutků ze strany recidivistů bylo evidováno v roce 2012 a to 18, další roky 2013,

2014, 2015 vykazují 13, 11 respektive 10 případů, kdy nezbývá, než konstatovat, že se jedná konstantní stav. Porovnání v rámci pohlaví, lze konstatovat, že za uvedené celé období se pachatelky jako recidivistky téměř nevyskytují, evidováno pouhých 6 případů, což činí 9 %, naopak u mužů je to celkem 58 případů, což činí 91 % z celku.

Nezbývá, než si povšimnout faktu, že Kraj Vysočina se výrazněji vymyká tomuto průměru, a počet recidivistů zadokumentovaných z řad delikventních mladistvých v období let 2011-2015 je na významně nižší úrovni a to na 7 %. Vliv může mít i menší hustota obyvatel na určené území a převážně menší městské aglomerace v porovnání s ostatními kraji republiky.

Při spolupachatelství je jedním z podstatných rysů jeho skupinovitost. K delikvenci mladistvých velmi často dochází ve skupinách vrstevníků, jenž se stává tzv. referenční skupinou, vazby ve skupině vykazují silné sociální vazby. Dospívajícího silně ovlivňuje při formování hodnotového systému. Často se pak mladiství dopouští delikvence právě ovlivněn skupinou, kdy sám by nic takového neudělal. Porušování norem je jakousi vstupenkou do party, skupiny. (Firstová, 2016, s. 30)

Podle Macka (2003, s. 111) je kriminalita typu krádeží (především spotřební elektroniky, součástek motorových vozidel) a krádeží motorových vozidel minimálně páchána individuálně, většinou se na ní podílí skupiny (party, gangy) napojené na dospělé osoby.

Výzkumné šetření ukázalo výrazný podíl páchané delikvence ve formě spolupachatelství, kdy z celkového počtu 962 delikventních skutků v Kraji Vysočina ve sledovaném období, bylo 339 (35 %) z nich spácháno ve formě spolupachatelství. Což je více než 1/3 podíl, a lze se s autorkou ztotožnit v myšlence, že se jedná o častý jev v uvedené kategorii kriminality. Z těchto 339 skutků, pak právě 283 skutků (83 %) bylo spácháno s partou, což potvrzuje tvrzení, že právě parta vrstevníků je nejčastějším podnětem při spáchání delikventního skutku u mladistvých. V menší míře bylo evidována v počtu 43 (13 %) spolupráce při páchání s organizovanou skupinou a v nejméně případech 13 (4 %) byla trestná činnost páchána s rodinnými příslušníky.

Zajímavé zjištění vyplynulo ze srovnání strukturovaných dat v případě pachatelů z řad mladistvých v Kraji Vysočina v uvedeném období, kteří se dopustili delikventních skutků na útěku z domova či ústavů, kde jsou z nějakých zákonných důvodů umístěni. Celkem bylo evidováno 72 skutků (7 %), jichž se dopustili pachatelé na útěku ze všech mladistvých pachatelů. Nejčastěji byl zjištěn mladiství pachatel na útěku z dětských domovů či

výchovných ústavů v počtu 66 (celých 92 %), malou četnost pak vykazují pachatelé na útěku od rodiny v počtu 6 (8 %). Lze říci, že vzhledem k počtům mladistvých umístěným v zařízeních jako jsou dětské domovy či výchovné ústavy různého typu, je toto číslo notně alarmující.

Doporučení pro praxi

V provedeném výzkumné šetření v rámci projektu se podařilo zjistit, že delikvence mládeže má sestupnou tendenci. Může to být příčinná souvislost mnoha vlivů, ať už finanční stability rodinného zázemí v posledních letech, v době hospodářského rozvoje společnosti, ale zejména se na této podílí samotná preventivní činnost. Prevence musí zahrnovat komplexní balíček opatření, zásadním pro správné fungování je spolupráce zainteresovaných objektů jako jsou příkladně Orgán sociálně právní ochrany dětí, Probační a mediační služba a jiné. Významným objektem systému je Policie České republiky, která by právě měla reagovat na měnící se strukturu páchané trestné činnosti a nové opatření by právě mělo směřovat do oblasti nejčetnější delikvence a působit na její snížení. Problémem může být i nedostatek pracovníků v rámci policie zabývajících se prevencí, kdy mají malý prostor k tomu, aby obsáhli veškerou dospívající mládež.

Právě vzhledem ke zjištění projektu o četnosti majetkové kriminality (krádeží prostých a krádeží vloupáním) v Kraji Vysočina, by bylo vhodné zaměřit se právě na věkovou kategorii mladistvých a věnovat značnou pozornost informovanosti v této oblasti při nově se rozvíjejících preventivních akcích ze strany policie v uvedeném kraji. Samozřejmostí by měl být i rozvoj zabezpečovacích systémů, kdy jsou stále častěji lépe dostupné, čímž se dá značně posílit ochrana majetku a výrazně se tak omezí prostor k trestné činnosti mladistvých.

ZÁVĚR

Projekt rozpracovává problematiku trestné činnosti mladistvých, charakterizuje především její evoluci, etiologii, konkrétní specifika, současný stav a možné východiska. Empirická část rozpracovává sekundární analýzu dat kriminální statistiky Policie České republiky, získané na krajském ředitelství Kraje Vysočina. Zaměření je především na četnost a strukturu trestné činnosti mládeže, mladistvých a nezletilých v období let 2011-2015 v rámci území Kraje Vysočina.

Cílem projektu bylo analyzovat vývoj delikvence mladistvých v rámci uvedeného území a období. Výzkumným šetřením bylo shledáno, že v Kraji Vysočina kriminalita mladistvých ve sledovaném období má pozvolna klesající úroveň. Pachatelé z řad mladistvých se dopouštějí, snad i z důvodu neukončeného vývoje osobnosti, jen druhově omezených skutků trestné činnosti. Podstatný podíl na celkové kriminalitě mladistvých má majetková delikvence, významně početnou je ostatní kriminalita, četná je i násilná kriminalita, naopak v rovině jednotek případů se vyskytuje zbývající delikvence a nejméně četnou je hospodářská kriminalita.

Nejčastěji evidovaným trestným činem mladistvých jsou krádeže vloupáním, krádeže prosté, nedovolená výroba a distribuce psychických látek a jedů, úmyslné ublížení na zdraví a pohlavní zneužívání, výtržnictví, maření výkonu úředního rozhodnutí a sprejerství.

Na trestné činnosti mládeže, tj. kategorie mezi 1-17 roky, se významně větší četností podílí mladiství delikventi než delikventi nezletilí, těchto je minimální množství. Může to být spojeno i s pácháním trestné činnosti více latentní a s menšími škodami, kdy nedojde k jejímu prověřování a následné evidence ze strany policie. Samotná struktura páchaných delikventních skutků mezi srovnávanými věkovými kategoriemi se příliš neliší a četnost skutků v její skladbě je téměř shodná. Častěji je pak ze strany nezletilých delikventů, i při jejich nižším počtu páchána mravnostní kriminalita.

Více pak dochází k trestné činnosti mladistvých v rámci měst a aglomerací s vyšší hustotou zalidnění, na čemž se významně podílí zvýšená anonymita. Vyšší riziko vzniku delikvence může podnítit i větší okruh příležitostí v městských aglomeracích.

Výsledky projektu jsou obrazem delikvence v Kraji Vysočina zejména v případech policií registrované trestné činnosti. Mimo tuto kriminalitu se neoddiskutovatelně vyskytuje i latentní (neregistrovaná) kriminalita. U mladistvých a mládeže vůbec se vyskytuje poměrně

často. Ukazuje se, že společnost je výrazně tolerantní ve vztahu k mládeži k porušování společenských pravidel, které se objevuje ve vývojovém období dospívání, což může vést k drobnému porušování pravidel či norem, nebo i k protiprávnímu jednání a právě to může být příčinou zvýšené latentní kriminality.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BOUŘA, Václav, 2007. *Vybraná témata z kriminologie*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 105 s. ISBN 978-80-7502-065-9.
2. BURKE, H. Roger, 2001. *An Introduction to Criminological Theory*. 1. vyd. Portland: Willan Publishing, 287 s. ISBN 1-903240-46-8.
3. Citace. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, 11.12.2006, last modified on 27.6.2015 [cit. 2015-12-21]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Sociologie>
4. ČESKO. *Svitavy* [online]. ©2014 [cit. 2014-02-27] Dostupné z: <http://www.svitavy.cz/cs/m-442-vyznamne-projekty/>
5. ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MV: Ministerstvo vnitra* [online]. MV, ©2017 [cit. 2017-03-14] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/vyhlaseni-programu-prevence-kriminality-na-rok-2017.aspx>
6. ČESKO. MINISTERSTVO VNITRA. *MV: Ministerstvo vnitra* [online]. MV, ©2010 [cit. 2013-12-28] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/web-o-nas-prevence-prevence-kriminality.aspx>
7. ČESKO. POLICIE ČR. *PČR: Intranet PČR* [online]. PČR, ©2013 [cit. 2013-10-02]. Dostupné z: <http://www.ul.sc/pis/pis/kriminalita%20mladeze/kriminalita%20mladeze.doc>
8. ČESKO. POLICIE ČR. *PČR: Intranet PČR* [online]. PČR, ©2017 [cit. 2017-02-17]. Dostupné z: http://essk.pcr.cz/essk/_sest_root.asp
9. ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, In: *Sbírka zákonů*. Ministerstvo vnitra, 2011, částka 106. ISSN 1211-1244.
10. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, In: *Sbírka zákonů*. Ministerstvo vnitra, 2009, částka 11. ISSN 1211-1244.
11. ČESKO. Zákon č. 401/2012 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, In: *Sbírka zákonů*. Ministerstvo vnitra, 2012, částka 147. ISSN 1211-1244.
12. ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 1998. *Kriminální psychologie*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 255 s. ISBN 80-85858-70-3.
13. DANEK, Ján et. al., 2007. *Prevencia kriminality v prostredí detí a mládeže*. 1. vyd. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 279 s. ISBN 978-80-89220-94-6.
14. FEJTA, David, 2014. *Extremismus v České republice po roce 1989 a jeho vliv na dospívající mládež*. Brno, 99 s.
15. FIRŠTOVÁ, Jana, 2014. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 215 s. ISBN 978-80-7380-521-0.
16. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2014. *Sociální patologie Závažné sociálně-patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. vyd. Praha: Grada, 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0.
17. GAVORA, Peter, 2008. *Úvod do pedagogického výskumu*. 4. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského, 272 s. ISBN 978-80-223-2391-8.
18. HAJNÝ, Martin, 2001. *O rodičích, dětech a drogách*. 1. vyd. Praha: Grada, 134 s. ISBN 80-247-0135-9.

19. HENDL, Jan, 2016. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 4. vyd. Praha: Portál, 440 s. ISBN 978-80-262-0982-9.
20. CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada, 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
21. JEDLIČKA, Richard et. al., 2004. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 478 s. ISBN 80-7312-038-0.
22. KOMINAREC, Igor, 2003. *Úvod do pedagogiky volného času*. 1. vyd. Prešov: PrivatPress, 113 s. ISBN 80-968608-5-2.
23. KOUKOLÍK, František a Jana DRTILOVÁ, 2001. *Zlo na každý den - Život s deprivanty I*. 1. vyd. Praha: Galén, 390 s. ISBN 80-7262-088-6.
24. KRAUS, Blahoslav a Petr SÝKORA, 2009. *Sociální pedagogika I*. 1. vyd. Brno: BonnyPress, 63 s.
25. KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
26. MACEK, Petr, 2003. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 144 s. ISBN 80-7178-747-7.
27. MARTÍNEK, Zdeněk, 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5.
28. MATOUŠEK, Oldřich a Andrea MATOUŠKOVÁ, 2011. *Mládež a delikvence*. 3. vyd. Praha: Portál, 344 s. ISBN 978-80-262-0127-4.
29. MATOUŠEK, Oldřich et. al., 2001. *Základy sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 312 s. ISBN 80-7178-473-7.
30. MUNKOVÁ, Gabriela, 2001. *Sociální deviace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 134 s. ISBN 80-246-0279-2.
31. MUSIL, J., Z. KONRÁD, Z a J. SUCHÁNEK, 2004. *Kriminalistika*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 511 s. ISBN 80-7179-362-0.
32. NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Psychologie osobnosti*. 2. vyd.. Praha: Academia, 393 s. ISBN 978-80-200-1680-5.
33. NIKL, Jaroslav, 2000. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 100 s. ISBN 80-7251-033-9.
34. NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL et. al., 2004. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha: ASPI Publishing, 452 s. ISBN 80-7357-026-2.
35. NOVOTNÝ, Petr, 2006. *Epidemie delikvence*. 1. vyd.. Liberec: Dialog, 64 s. ISBN 80-86761-45-2.
36. RADVAN, Eduard a Michal VAVŘÍK, 2009. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociální oblasti*. 1. vyd. Brno: BonnyPress, 57 s.
37. REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada, 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.
38. REISIG, D. Michael and Robert J. KANE, 2014. *The Oxford Handbook of Police and Policing*. 1. vyd. Oxford: Oxford University Press, 696 s. ISBN 978-0-19-984388-6.
39. SAK, Petr, 2004. *Proměny české mládeže*. 1. vyd. Praha: Svoboda Servis, 240 s. ISBN 80-86320-33-2.
40. SEKOT, Aleš, 2010. *Úvod do sociální patologie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 193 s. ISBN 978-80-210-5261-1.

41. STŘELEČEK, S., E. MARÁDOVÁ., J. MARHOUNOVÁ a E. ŘEHULKA, 1992. *Kapitoly z rodinné výchovy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 157 s. ISBN 80-85298-84-8.
42. ŠÁMAL, P., H. VÁLKOVÁ., A. SOTOLÁŘ., M. HRUŠÁKOVÁ a M. ŠÁMALOVÁ, 2011. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 968 s. ISBN 978-80-7400-350-9.
43. VEČERKA, Kazimír et. al., 2004. *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 139 s. ISBN 80-7338-033-1.
44. VINČÁLEK, Jakub, Inovativní preventivní projekty PČR, 2015. *Policista*. 2016, č. 10. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra. ISSN 1211-7943.
45. VYKOPALOVÁ, Hana, 2001. *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie v kontextu komunikace*. Olomouc: UP Olomouc, 198 s. ISBN 80-244-0084-7.
46. ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ, 2004. *Kriminologie a prevence kriminality*. 1. vyd. Praha: Armex, 146 s. ISBN 80-86795-05-5.
47. ZOUBKOVÁ, Ivana, 2002. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Čeněk s.r.o., 231 s. ISBN 80-86473-08-2.

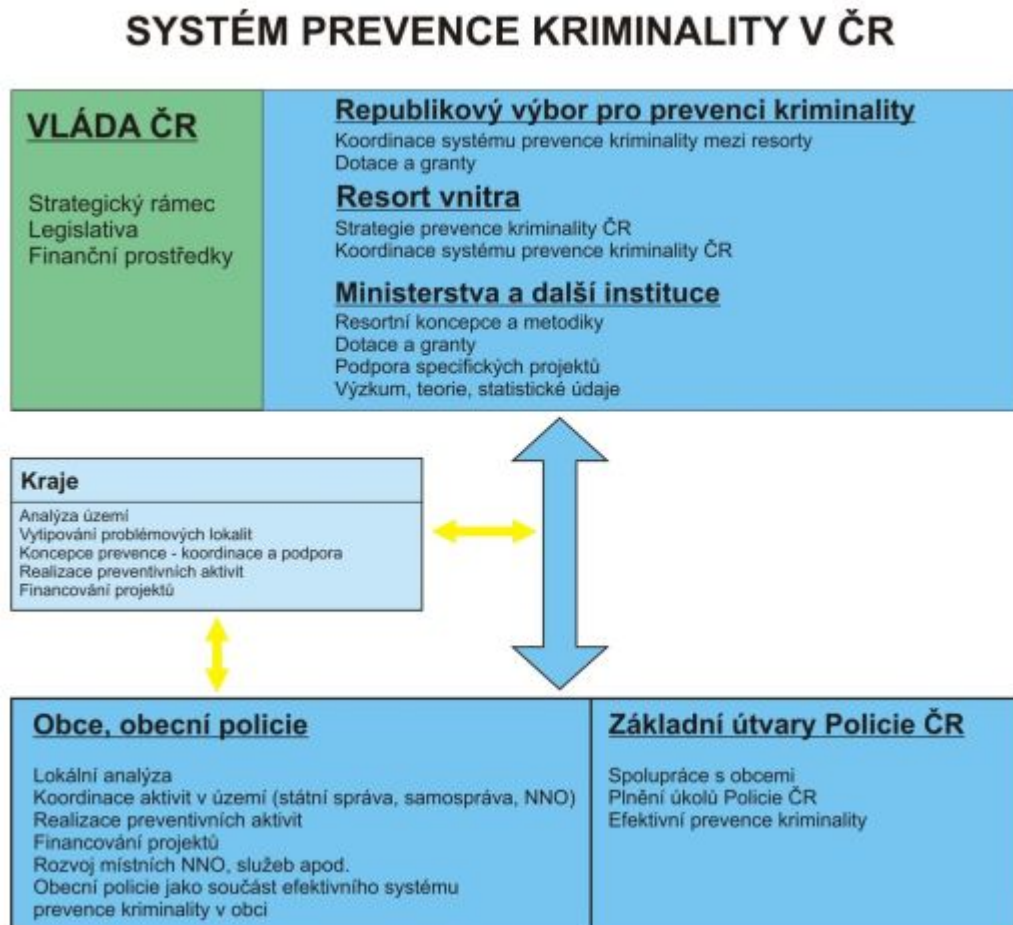
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	A podobně.
atd.	A tak dále.
ČR	Česká republika
ESSK	Evidenční statistický systém kriminality.
EZS	Elektronické zabezpečovací zařízení.
KV	Kraj Vysočina
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí.
MS	Ministerstvo spravedlnosti.
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.
MV	Ministerstvo vnitra.
MZ	Ministerstvo zdravotnictví.
OPL	Omamné a psychotropní látky.
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí.
PCO	Pult centralizované ochrany.
PIO	Preventivně informační oddělení PČR
SVI	System včasné intervence.
tj.	To jest.
TČ	Trestný čin.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Příloh O I – Schéma systému prevence kriminality v ČR

OBRÁZEK O I: SYSTÉM PREVENCE KRIMINALITY V ČR

(Zdroj: MV – Vyhlášení Programu prevence kriminality na rok 2017)

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Podíl páchaní TČ mladistvých podle pohlaví.....	66
Graf 2: Registrované TČ (nezletilých, mladistvých) v KV	68
Graf 3: Registrovaná TČ jednotlivých druhů kriminality mladistvých	70
Graf 4: Nejčastěji registrované majetkové TČ u mladistvých	72
Graf 5: Nejčastěji registrované krádeže prosté u mladistvých	73
Graf 6: Nejčastěji registrované krádeže vloupáním u mladistvých	74
Graf 7: Struktura evidovaných násilných TČ mladistvých.....	75
Graf 8: Nejčastěji evidované mravnostní TČ mladistvých	76
Graf 9: Nejčastěji registrovaná ostatní kriminalita mladistvých	77
Graf 10: Nejčastěji evidované zbývající TČ mladistvých	78
Graf 11: Zjištění užití OPL při spáchání TČ mladistvých	79
Graf 12: Podíl recidivy na TČ mladistvých	81
Graf 13: Podíl TČ mladistvých (spolupachatelů) na TČ	82
Graf 14: Struktura TČ mladistvých forma spolupachatelství	83
Graf 15: Struktura podílu mladistvých na TČ na útěku.....	84
Graf 16: Podíl TČ mládeže KV na celkové TČ mládeže v ČR	85
Graf 17: Podíl druhů TČ mládeže na celkové kriminalitě v KV	86
Graf 18: Struktura zjištěných majetkových TČ mládeže.....	87
Graf 19: Nejčastěji evidované TČ krádeží prostých u mládeže.....	87
Graf 20: Nejčastěji registrované TČ krádeže vloupáním u mládeže	88
Graf 21: Struktura registrovaných TČ násilné kriminality mládeže.....	89
Graf 22: Struktura evidované TČ mravnostní kriminality mládeže	90
Graf 23: Nejčastěji registrované TČ ostatní kriminality mládeže	90
Graf 24: Nejčastěji registrované TČ zbývající kriminality mládeže	91
Graf 25: Registrované závažné TČ mládeže a jejich vývoj.....	92
Graf 26: Registrované TČ jednotlivých druhů kriminality dětí.....	93
Graf 27: Nejčastěji zjištěných majetkové TČ u dětí	94
Graf 28: Nejčastěji evidované krádeže prosté u dětí	95
Graf 29: Nejčastěji registrované krádeže vloupáním u dětí.....	96
Graf 30: Struktura nejčastěji zjištěných násilných TČ u dětí	96
Graf 31: Nejčastěji evidované mravnostní TČ dětí	97
Graf 32: Nejčastěji registrované ostatní TČ dětí	98

Graf 33: Nejčastěji evidované zbývající TČ dětí 99

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Registrovaná TČ mladistvých podle pohlaví v jednotlivých letech.....	66
Tabulka 2: Registrovaná TČ nezletilých a mladistvých na území Kraje Vysočina.....	68
Tabulka 3: Druhy evidovaných TČ mladistvých v Kraji Vysočina.....	70
Tabulka 4: Registrovaná TČ mladistvých, užití OPL v letech 2011-2015.....	80
Tabulka 5: Registrovaná TČ mladistvých RECIDIVA v letech 2011-2015	81
Tabulka 6: Počet registrovaných TČ mládeže v ČR a KV	85
Tabulka 7: Druhy registrované TČ dětí v absolutních číslech.....	93

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I – Formulář o trestném činu (původní)

Příloha P II – Formulář o trestném činu (platný od 1. 1. 2016, elektronická verze)

Příloha P III – CD přiložená elektronická statistická data ESKK 65 výstupů tabulek MS Excel + 35 tabulek MS Excel vytvořených pro projekt

- 16
- 17

HOSP. ÚSEKY	OKOL- NOSTI
----------------	----------------
- * 18
- Položky 16, 17 - HLEDISKA K HOSPODÁŘSKÉ TRESTNÉ ČINNOSTI (týká se pouze druhu tr. činu s kódy 801 až 890).
- Pol. 16 - hlavní nejzávažnější forma (číselník č. 6)
- Pol. 17 - hospodářské úseky, na kterých byla trestná činnost spáchána (číselník č. 7) - okolnosti, které vedly nebo umožnily trestnou činnost (číselník č. 8)
- Není-li v číselníku č. 6 pro paragrafy tr. činu forma uvedena, vyplňte v pol. 16 tři nuly a pol. 17 vyplňte podle číselníku č. 7 a 8.
- Položka 18 - DÍLČÍ ÚTOKY (zapisují se do položky zprava)

- * 19

§	0	A	B	C	D	E	F	0	A	B	C	D	E	F	0	A	B	C	D	E	F	0	A	B	C	D	E	F	0	A	B	C	D	E	F
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
- 20

§	0	A	B	C	D	E	F	0	A	B	C	D	E	F	0	A	B	C	D	E	F	0	A	B	C	D	E	F	0	A	B	C	D	E	F
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
- Položka 19, 20 - PRÁVNÍ KVALIFIKACE TR. ČINU: První písmeno za § vyplňte velkým A, B, C, D, E, F jen u těch §§, které jsou v záhlaví jednotlivých ustanovení označeny písmeny a, b, c, d, e, f. U zbývajících doplňte 0.
- Obdobně postupujte u položky 20 - souběh.

- * 21
- * 22A

2	0				
---	---	--	--	--	--
- 22B

2	0				
---	---	--	--	--	--
- den   měsíc   rok   odstavec
- Pol. 21 - OZNÁMENÍ NEBO PODNĚT K TR. ŘÍZENÍ (vyplňte dle číselníku č. 16)
- Pol. 22A - DATUM ZAHÁJENÍ TR. ŘÍZENÍ - § 158 odst. 3 trestního řádu
- Pol. 22B - DATUM ZAHÁJENÍ TR. STÍHÁNÍ - § 160 odst. 1 trestního řádu
- SDĚLENÍ PODEZŘENÍ VE ZPŘ - § 179b odst. 3 trestního řádu
- ODLOŽENÍ VĚCI - § 159a trestního řádu

- 23

--	--	--	--	--
- kraj   okres   útvar   a
- Pol. 23 - ÚTVAR, KTERÝ OBJASNIL TR. ČINNOST a) kým (vyplňte dle číselníku č. 16)

- 24

2	0					0		
---	---	--	--	--	--	---	--	--
- den   měsíc   rok   a   b   c
- způsob   opatření
- Položka 24 - DATUM UKONČENÍ-PŘEVZETÍ
Je-li současně s FTČ vyplněn a odeslán FZP, vyplňte celou položku včetně opatření. Uveďte datum zjištění pachatele.
- a) ZPŮSOB UKONČENÍ:
Zjištění pachatele ..... Odloženo dle § 159a odst. 5 trestního řádu
Zastavení dle § 172 odst. 1 písm. a, b ..... Jiný způsob ukončení .....
trestního řádu ..... Převzetí útvaru, který proti pachateli .....
zahajuje tr. stíhání .....
(jen u neobjasněných) ..... Dílčí útok pokračujícího trestného činu .....
- b) Dočasné odložení dle § 159b
- c) OPATŘENÍ dle § 158 odst. 1 trestního řádu ano ne amnestie

- 25

--	--

    REZERVA
- a   b

- 26

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
- a   b   c   d   e   f   g   h   i   j   k
- Pol. 26 - NAŘÍZENÍ ZNALECKÉ EXPERTIZY PRACOVNÍKEM POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY (uveďte počet kódem 0 až 8, přičemž 8 značí osm a více).
- Počet expertiz vyplňte u příslušných písmen
- a) daktyloskopické   e) mechanoskopické   i) zbořznalecké
b) biologické   f) grafologické   j) účetní
c) balistické   g) pitva   k) jiné
d) chemické a pyrotechnické   h) psychiatrické

Vyplnil: ..... dne .....   Schválil: ..... dne .....

(Zdroj: Interní materiál Policie ČR.)

PŘÍLOHA P II: FORMULÁŘ O TRESTNÉM ČINU (PLATNÝ OD 1. 1. 2016, ELEKTRONICKÁ VERZE)

FTČ	Formuláře :	AKCE : Zapisuje okres	Zpět
01*	IDENTIFIKAČNÍ ČÍSLO z	P	
02*	Stádium	L	
03*	Druh tr. činu	18	
04*	Klasifikace takticko statistická	2	
05*	Místo spáchání nebo zjištění TČ	1	
06*	Sledovaná místa a města		
07*	Použití zbraně / druh zbraně	13/2	
08*	☐ Objekt napadení ☐ muž ☐ žena ☐ skup. osob ☐ objekt OK ☐ objekt HK ☐ soukr. ☐ veřej.zájem		
09*	Doba spách. TČ (hodin,den,měsíc,rok)		
10	Doba dokon. TČ (hodin,den,měsíc,rok)		
11	Domov,proh.pocet/kladný výsl.		
12a	Předmět zájmu 1-3	5	
12d	Předmět zájmu 4-6	5	
13	Způsobená škoda ve 100 korunách		
14	- z toho odškodno,rozkradeno		
15	- zajištěné hodnoty na místě TČ		
16	Hlediska hosp. TČ - nezávaž. forma	6	
17	- úseky / okolnosti	7,8	
18*	Součet dílčích útoků		
19*	První kvalifikace	KT1_old, KT1_new, SS_old, SS_new	
20	souběh		
21*	Oznámení nebo podnět k tr. řízení	16	
22A*	datum zahájení tr. řízení	Poznámka :	
22B	datum zahájení tr. stíhání		
23	Útvar, který objasnil tr.činnost, kým		- út.v. objas / podnět , tak jak to navrhł zpracovatel (DbClick -> pol. 23)
24	Datum ukončení - převzetí		
Zapsal :			
Schwálil :			
Podklad :			
<input type="button" value="Kontrola"/> <input type="button" value="Z. a p. i. š."/> <input type="button" value="Zpět"/>			

(Zdroj: Statistika ESSK Policejního prezidia ČR.)